

Møte tirsdag den 24. mai 2011 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 91):

1. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 19. mai 2011)
2. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Høglund, Karin S. Woldseth, Peter N. Myhre og Kari Storstrand om en strategi for Internett og sosiale medier i et menneskerettighetsperspektiv (Innst. 317 S (2010–2011), jf. Dokument 8:93 S (2010–2011))
3. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om overenskomster inngått med fremmede makter eller internasjonale organisasjoner i 2009 (Innst. 330 S (2010–2011))
4. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2010 (Innst. 337 S (2010–2011), jf. Dokument 13 (2010–2011))
5. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samarbeidet i Organisasjonen for tryggleik og samarbeid i Europa (OSSE) i 2010 (Innst. 336 S (2010–2011), jf. Meld. St. 19 (2010–2011))
6. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europas (OSSEs) parlamentariske forsamling for 2010 (Innst. 338 S (2010–2011), jf. Dokument 9 (2010–2011))
7. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Norges deltakelse i Europarådet i 2010 (Innst. 332 S (2010–2011), jf. Meld. St. 20 (2010–2011))
8. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamling for 2010 (Innst. 333 S (2010–2011), jf. Dokument 16 (2010–2011))
9. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til EFTA-parlamentarikerkomiteene og Den felles EØS-parlamentarikerkomiteen for 2010 (Innst. 334 S (2010–2011), jf. Dokument 19 (2010–2011))
10. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den interparlamentariske union (IPU) for 2010 (Innst. 335 S (2010–2011), jf. Dokument 20 (2010–2011))
11. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter Skovholt Gitmark, Ivar Kristiansen, Gunnar Gundersen og

Ine M. Eriksen Søreide om årlig, offentlig korrupsjonsrapport fra landets største bistandsorganisasjoner (Innst. 316 S (2010–2011), jf. Dokument 8:101 S (2010–2011))

12. Interpellasjon fra representanten Trygve Slagsvold Vedum til miljø- og utviklingsministeren:

«FNs organisasjon for landbruk og mat, FAO, har siden 1990 målt prisen på de fem viktigste næringskildene. Tall fra FAO viser at matvareprisene ikke har vært høyere enn de er i dag siden målingene begynte. Mens prisøkningene var relativt stabile og svakt økende i mange år, har prisene i løpet av de to siste årene beveget seg raskt oppover. Økende matvarepriser har i mange land ført til politisk uro og opptøyer. Antall mennesker som sulter i verden, er fortsatt svært høyt.

Hvordan vurderer statsråden den internasjonale matvaresituasjonen, og hva mener han at Norge kan gjøre for å bidra til å nå delmål nummer tre i FNs tusenårsmaal nummer én om å halvere andelen som lider av kronisk sult mellom 1990 og 2015?»

13. Referat

Presidenten: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten informere om at møtet fortsetter utover kl. 16.00 til dagens kart er ferdigbehandlet.

Sak nr. 1 [10:00:33]

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 19. mai 2011)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 30 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra utenriksministeren innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Første taler er representanten Svein Roald Hansen, deretter representanten Ine M. Eriksen Søreide.

Svein Roald Hansen (A) (fra salen): President, det skal være motsatt – Ine M. Eriksen Søreide først.

Presidenten: Hvis representanten ønsker det, og alle er enige om det, er det altså først representanten Ine M. Eriksen Søreide som skal ha ordet, deretter representanten Svein Roald Hansen. Det er sannsynligvis fordi representanten Ine M. Eriksen Søreide er komiteens leder.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [10:01:52] (komiteens leder): Det stemmer bra, president.

Først vil jeg takke utenriksministeren for en interessant redegjørelse, og la meg begynne der utenriksministeren slapp.

I Midtøsten og Nord-Afrika, både i regionen og dens naboland i Europa, har vi alt å vinne på et mer stabilt, demokratisk og økonomisk vellykket Midtøsten. Vi har sett diktaturers fall, men vi har fortsatt til gode å se demokratier reise seg. Vi må støtte ambisjonen og det håpet som er om at omveltningene vi nå ser, vil resultere i genuine folkestyrer. For å lykkes må befolkningen eie prosessen og eie de institusjonene som vokser ut av prosessen. Demokratiet må på samme måte som opprøret vokse og skapes nedefra.

Utenriks- og forsvarskomiteen var nettopp i Kairo for å ha samtaler med bl.a. representanter for FN-systemet, for nye partier som dannes, for ungdomsbevegelsen, med generalsekretæren i Den arabiske liga, Amr Moussa, og med den kristne minoriteten i Den koptiske kirke. Det er mange utfordringer i Egypt. Kanskje særlig er den økonomiske nedturen en veldig viktig og begrensende faktor. Den siste tida har vi også sett en tydelig økning i den sekteriske volden. Men det er samtidig stor optimisme og sterk vilje til å stake ut veien mot demokrati. Egypterne er opptatt av at staten skal være sivil og ikke religiøs. Egypterne sjøl holder fram Tyrkia og andre demokratier som modell. De ser ikke til Iran. De vil gjerne se ulike demokratier for å plukke det beste fra dem og sette det sammen til deres eget. Det er til dels sterke diskusjoner om det planlagte parlamentsvalget i september og det påfølgende presidentvalget to måneder etter. Kommer det for tidlig? Flere av de nystartede partiene vi møtte, var bare noen uker gamle og bekymret over muligheten til å organisere seg godt nok til å kunne danne en politisk plattform og delta i valg.

Hvorfor er nettopp Egypt så viktig? Hver tredje araber er egypter, og hva som skjer i Egypt, har utvilsomt stor betydning for hva som skjer i regionen. Det er ikke vanskelig å slutte seg til utenriksministerens analyse av viktigheten av EUs rolle som fredsbygger og stabiliserende kraft i regionen. Spørsmålet er jo også hva Norge kan bidra med i arbeidet for å støtte opp om disse demokratiske prosessene.

Ett initiativ som nylig ble lansert av utvidelseskommisær Stefan Füle, ble i hvert fall av enkelte oppfattet som et ønske om å utvide EØS-avtalen til også omfatte land som Tunisia og Egypt. Det kunne vært interessant å høre hvordan utenriksministeren stiller seg til dette initiativet.

Utenriksministeren tok også opp den store tilstrømmingen vi nå ser til Europa fra Nord-Afrika. Han nevnte spesielt at omtrent 34 000 personer har kommet til Europa, og at mange kan ha behov for internasjonal beskyttelse. Han sa også at Norge vil ta imot til sammen 340 kvoteflyktninger fra området, hvorav 250 utgjør en ekstraordinært økt kvote.

Høyre har i flere år foreslått å øke kvoten permanent med 500, og jeg ber utenriksministeren vurdere om det i denne ekstraordinære situasjonen vi nå er i, kunne være rom for en noe økt kvote.

I forlengelsen av denne diskusjonen ser vi nå også at det er blitt sterkt økt debatt om Schengen blant EU-landene. Danmark har som følge av en avtale mellom regjeringspartiene og Dansk Folkeparti gjeninnført en forsterket tollkontroll ved grensen. I spørretimen onsdag uttrykte justisminister Knut Storberget en viss støtte til den danske ordningen, men Europakommisjonen har kritisert den for å bryte med Schengen-regelverket. Kan utenriksministeren redegjøre noe nærmere for hvilket standpunkt Norge vil innnta i diskusjoner om eventuelle endringer av Schengen-regelverket?

Det pågår også en sterk diskusjon i EU nå om utvidelse av Schengen til å omfatte Bulgaria og Romania. Dette var også temaet på et møte jeg hadde med min kollega som leder utenrikskomiteen i det rumenske senatet. Det er ikke en ukomplisert sak, og det er en sak som påvirker Norge som Schengen-land. Jeg vil gjerne at utenriksministeren sier noe om hva som er Norges posisjon i forhold til disse diskusjonene om Romania og Bulgaria.

Jeg merket meg med interesse utenriksministerens redegjørelse for EUs tredje postdirektiv og regjeringas beslutning om å gå imot innlemmelse av direktivet i EØS-avtalen. Jeg er veldig glad for, og jeg vil gi utenriksministeren ros for, at han så klart i redegjørelsen sier at han ikke vil forskuttere utfallet av drøftelsene med EU-siden om dette direktivet. Dette er i tråd med våre forpliktelser etter EØS-avtalen og etter Høyres mening den eneste forsvarlige tilnærmingen til saken.

På et møte i Brussel i går la utenriksministeren fram regjeringas standpunkt. Til Aftenposten sa han:

«EUs innlegg var fylt av en veldig sterk anerkjennelse av EØS-avtalen. Det ble understreket hvor godt EØS-avtalen virker. De er opptatt av å ta vare på og videreføre avtalen.»

Nettopp dette er jo en understreking av hvor problematisk bruk av reservasjonsretten kan være. Særlig etter gjennomgangen av de spesielle avtalene med Sveits, og også den gjennomgangen som nå foregår av hele EØS-avtalen, vektlegger EU stadig sterkere en homogen avtaleførståelse. Sagt på en annen måte: Rommet for å plukke direktiver à la carte, særlig for et utenforland, er svært lite, og det krymper stadig.

Postdirektivet anses å være et av de direktivene som ligger i kjernen av EØS-avtalen. Direktivet har også en bestemmelse om gjensidighet. Det vil si at et land som liberaliserer, kan utestenge et land som ikke liberaliserer. Allerede i dag anser Posten Norge Norden som sitt hjemmemarked. Det kan få en brå slutt dersom Norge skulle bruke reservasjonsretten mot direktivet.

For Høyre er det nokså uforståelig at man i denne situasjonen velger å gamble på EU-sidens reaksjoner og de konsekvensene det kan få for Norge, ved å true med bruk av reservasjonsretten på et direktiv som få forstår de store problemene med. Vi har dessuten flere problematiske direktiver foran oss, som vi er i diskusjon med EU-siden om for å få til tilpasninger. Bankinnskuddsgarantidirektivet er det mest nærliggende å nevne her.

Det er ingen hemmelighet at Høyre, i likhet med både Venstre og Fremskrittspartiet, støtter postliberalisering. Vi

har imidlertid merket oss at regjeringa åpenbart mener at en innlemmelse av postdirektivet vil stride mot grunnleggende norske interesser. I sin redegjørelse nevner utenriksministeren spesielt hensynet til hyppig ombæring av post og enhetsporto. Men postdirektivets ordlyd fastslår at det skal være postombæring minst fem dager i uka. Direktivet åpner også for fortsatt bruk av enhetsporto på enkeltbrev, aviser og bøker. Ja, direktivet pålegger medlemsstatene å ha universelle tjenester for alle kunder når det gjelder innsamling og levering av post, minst fem dager i uka til overkommelige priser i hele territoriet.

Mitt spørsmål til utenriksministeren er derfor: Hvilke konkrete elementer av direktivet er det regjeringa er bekymret for, og hvilke punkter ved direktivet vil man derfor søke å forhandle om i drøftelsene som nå etter hvert vil komme i gang med EU?

Jeg takker også utenriksministeren for at han brukte noe av tida i redegjørelsen sin på å orientere Stortinget om løpende diskusjoner og nylig presenterte forslag, som veikartet for ressurseffektivitet og handlingsplanen for det indre marked. Et fortsatt dominerende agendapunkt er også håndteringen av gjeldskrisen i enkelte euroland. Som utenriksministeren påpeker, er bildet nå noe mindre svart enn tidligere. Sverige og Tyskland har igjen god økonomisk vekst, mens Spanias gjeldsproblemer ser ut til å være mer håndterlige enn det man først fryktet. Imidlertid ser særlig Hellas, Irland og Portugal fortsatt ut til å være veldig sårbare. Jeg vil sette pris på å få utenriksministerens vurdering av hvilke løsninger som nå avtegner seg, særlig for håndteringen av den store gjeldsbyrden til Hellas.

Det tredje postdirektivet ble vedtatt i 2008. Mens vi snakker om reservasjonen av dette direktivet, vedtas det stadig nytt regelverk i EU. I forrige uke stilte Høyres stortingsgruppe en rekke spørsmål i spørretimen til ulike statsråder om pågående debatter i EU-systemet. Det er viktig, fordi en genuin debatt om EU i samtid må føres av alle. Det krever at både Stortinget og regjeringa engasjerer seg i den offentlige debatten om ting som pågår i EU i dag og i tida framover.

La meg så avslutte med fortjent ros til utenriksministeren for hans innsats på Arktisk Råds ministermøte på Grønland. Vi er glade for at et permanent sekretariat for Arktisk Råd nå er på plass. Det skal plasseres i Norge, i Tromsø. Det er også undertegnet en avtale om søk og redning i Arktis.

Svein Roald Hansen (A) [10:11:21]: Jeg vil slutte meg til komitélederens ros av innsatsen for å få det permanente sekretariatet for Arktisk Råd. Jeg vil også takke utenriksministeren for en bred redegjørelse, som dekket både de store omveltningene vi nå opplever i Europas naboland i Nord-Afrika og i Midtøsten, de krevende økonomiske utfordringene i mange europeiske land ettervirkningene av finanskrisen har skapt, og enkeltsaker som skaper debatt i vårt forhold til EU. Det å se disse tingene i sammenheng kan være en nyttig påminnelse om hvor privilegerte vi er, her vi ligger i utkanten av en plaget verdensdel, med ryggen mot Arktis, men likevel på den grønne gren.

Denne helgen slo tusenvis av spanske ungdommer telt-

leir i Madrid i protest mot at landet setter europarekord i ungdomsledighet. I Norge vegrer ungdom seg for å ta sommerjobb, og i helgen streiket fotballspillere i protest mot manglende valgfrihet når det gjelder fotballstøvler.

I Norden har vi nylig inngått en solidaritetserklæring som formaliserer det ansvaret vi føler for hverandre. På Vest-Balkan strever de både med seg selv og hverandre. Likevel ser vi at målet om medlemskap i EU fortsatt er en drivkraft for nødvendige reformer i økonomi og justisforvaltning og i arbeidet med å overkomme gamle motsetninger naboer imellom.

Jeg vil konsentrere meg om tre områder redegjørelsen berørte: EØS-gjennomgangene, Stortingets bidrag til en aktiv europadebatt og postdirektivet.

Det er ikke bare et mantra, men en realitet at EØS-avtalen har tjent både oss og EU vel siden 1994. Det er viktig å minne om hvorfor. Formålet med avtalen er å harmonisere regelverket i Norge, Island og Liechtenstein med regelverket i EUs 27 medlemsland, for å skape rettssikkerhet og forutsigbarhet for bedrifter og innbyggere.

EØS-avtalen har med andre ord i all hovedsak dekket de behov norsk næringsliv har for gode konkurransevilkår på det markedet som kjøper tre fjerdedeler av all norsk eksport. Med på kjøpet, så å si, har nordmenn fått muligheten til å arbeide og bosette seg i våre 29 europeiske naboland og bli behandlet som landets egne innbyggere, med den trygghet det skaper. Sammen med Schengen-avtalene og deltakelse i en lang, lang rekke samarbeidsprogrammer, er vi gjennom disse 17 årene blitt så dypt integrert i EU-samarbeidet at vi er sterkere integrert enn medlemslandet Storbritannia.

EØS-avtalen har vist seg å være tilstrekkelig robust og fleksibel til å fange opp den omfattende utviklingen, fordypningen og utvidelsen som EU-samarbeidet har gjennomgått i løpet av disse årene. EØS-avtalen og Schengen-avtalen dekker et langt mer omfattende samarbeid i dag enn da de ble framforhandlet og inngått. Samtidig er det skjedd viktige endringer i de institusjonelle rammene i EU-samarbeidet som også påvirker oss. Derfor er den gjennomgangen vi nå står foran, viktig. I den felles parlamentarikerkomiteen mellom EFTA og EU har vi også satt dette på dagsordenen. Under vårt møte på Svalbard før påske startet vi arbeidet og reiste bl.a. de problemstillingene utenriksministeren berørte i sin redegjørelse.

De institusjonelle rammene i avtalen bør videreutvikles i lys av at EU-parlamentet nå har fått medbestemmelse på nesten alle områder. Parlamentet er et beslutningsorgan. EØS-avtalen ikke gir EFTA-landene noe formelt forhold til. Vi er henvist til lobbyistenes rekke. Det er ikke tilfredsstillende for et land som i realiteten er like integrert i samarbeidet som medlemslandene.

EUs råd har initiert en egen gjennomgang av avtalen, sett fra EUs synsvinkel. Representanten fra kommisjonen som deltar i møtene i den felles parlamentarikerkomiteen, understreker sterkt at man ikke ser for seg overraskende konklusjoner som avviker fra årsrapportenes forsikringer om at EØS-avtalen fungerer godt. De som fortsatt måtte ha politiske ambisjoner om å erstatte EØS-avtalen med noe annet enn fullt medlemskap, vil med andre ord bli

skuffet om de forventer konklusjoner fra gjennomgangen av EØS-avtalen som vil styrke deres sak, i hvert fall hvis man leter etter saklige argumenter.

Utenriksministeren berørte også spørsmålet om integreringen av statene Andorra, San Marino og Monaco i det indre marked. Det er helt klart noen i EU-systemet som ser EØS som den naturlige døren. Jeg vil støtte utenriksministeren i at vår inngangsdør er lite egnet.

Denne uken kommer trolig de aller første, helt ferske forslag til nye direktiver fra EU-kommisjonen til Stortinget, sendt fra EFTA-sekretariatet i Brussel. Dermed tar vi et nytt skritt i Stortingets arbeid med en mer aktiv europapolitikk.

Vår medarbeider i Brussel er på plass. Og når vi nå får forslagene til nye direktiver på bordet i komiteene, når de kommer fra kommisjonen, har vi – som også komiteens leder pekte på – langt bedre mulighet for å delta i debatten mens den pågår i våre naboland og i EUs organer, og ikke først to–tre år senere, når de er vedtatt og skal implementeres i EØS.

Det er to viktige perspektiver ved dette. Vi får større mulighet til å påvirke utfallet av sakene gjennom debatt og kontakt med kolleger i naboland og i EU-parlamentet, slik vi har gjort under EU-parlamentets arbeid med forbrukerdirektivet. Og vi får bedre mulighet til å bringe den europeiske dimensjon sterkere inn i den politiske debatten her hjemme, både om samfunnsutviklingen og om viktige enkeltsaker.

Det er åpenbart at behovet for og ønskeligheten av samarbeid over landegrensene griper inn i stadig flere samfunnsområder. Miljø- og klimapolitikken er et åpenbart eksempel alle ser. Men vi ser det også innen områder som helsetjenester, hvor utviklingen i behandlingsmuligheter og krav til kompetanse kan sprengte selv en nasjonal ramme. Det samme gjør folks egne forventninger til å bli tatt hånd om, selv langt hjemmefra, om sykdom rammer. Det nye helsedirektivet som nå kommer, skaper større trygghet og sterkere rettigheter for pasienter. Disse dimensjonene må vi i sterkere grad bringe inn i debatten om framtidens løsninger hvis debatten skal være reell, hvis den skal favne både de muligheter og forpliktelser som utviklingen i seg selv skaper, men som også våre avtaler innebærer.

Utenriksministeren varslet i redegjørelsen at regjeringen mener det er tungtveiende argumenter for å gå imot å innlemme det tredje postdirektivet i EØS-avtalen. Og Stortinget debatterte de mulige konsekvensene av dette i en interpellasjonsdebatt fredag. Det vil være første gang at Norge utløser prosedyrene etter artikkel 102 i EØS-avtalen, men de har vært utløst tidligere bl.a. av Island.

Som utenriksministeren redegjorde for, ligger regjeringens begrunnelse i frykten for at konkurranse også på brev under 50 gram kan svekke Postens inntekter ytterligere og dermed muligheten for å opprettholde et godt landsdekkende tilbud med enhetsporto. En analyse som Samferdselsdepartementet har innhentet, viser imidlertid at det først og fremst er overgangen til e-mail som fører til lavere inntekter for Posten. Fortsetter denne overgangen i samme tempo de neste ti årene som til nå, vil Postens inn-

tekter reduseres med rundt 2 mrd. kr i året. Det vil kreve tilpasning på utgiftssiden, eller mer penger over statsbudsjettet i form av betaling for ulønnsomme tjenester, helt uavhengig av EU-direktivet.

Den samme analysen sier at det er lite trolig at noen vil forsøke å etablere alternativer til Posten i Norge for brev under 50 gram – rett og slett fordi markedet er for lite, det faller, lønnsomheten er for dårlig, og Posten er for god. Posten Norge har jo etablert seg med CityMail i Stockholm, noe som har gitt tap i titalls millioner-klassen, og trukket seg ut av et tilsvarende forsøk i København.

Det er imidlertid ingen bestemmelser i direktivet i seg selv som er til hinder for å ivareta de verdier vi ønsker å beskytte, slik som enhetsporto, muligheter for kryssubsidiering og omdeling så ofte vi måtte ønske. Direktivet åpner for å sette krav i konsesjonene som i betydelig grad vil begrense muligheten – og jeg vil tro lysten – til å etablere et alternativ som bare tar sikte på å skumme fløten i de sentrale strøk, slik Posten Norge har gjort i Sverige.

Jeg peker på dette fordi det er viktig at de forhandlingene vi nå skal inn i med EU, føres på et realistisk og saklig grunnlag, og ikke minst under den forpliktelsen EØS-avtalen pålegger oss, nemlig å søke etter løsninger som begge parter kan godta. Det var noen formuleringer i fredagens debatt som lå litt utenfor en slik ramme, for å si det forsiktig.

Men framfor alt er det viktig og fornuftig at vi i denne sal ikke luller oss inn i en forestilling om at bare vi ikke åpner for flere aktører som kan distribuere våre brev under 50 gram, så er Postens framtidige utfordringer på inntektsiden løst. Det er de ikke. Til det er overgangen til e-mail, SMS og MMS altfor dynamisk.

Morten Høglund (FrP) [10:20:35]: Jeg vil først få takke utenriksministeren for redegjørelsen, som kommer i en utfordrende tid. Ikke minst utfordres deler av vårt EØS-samarbeid.

Dette skal jeg få lov til å komme tilbake til. Men først vil jeg også, i likhet med de to talerne før meg, få gratulere utenriksministeren med et godt politisk håndverk når det gjelder å få lokalisert Arktisk Råds sekretariat til Tromsø. Enda viktigere enn lokalisering var nok enigheten på Arktisk Råds ministermøte om å opprette et permanent sekretariat og på denne måten signalisere at Arktisk Råd er kommet for å bli. Men vi er sikre på at Tromsø er det riktige sted for et slikt sekretariat, og at dette støtter godt opp under den aktivitet som allerede foregår i byen. For norske arktiske interesser er valget av Tromsø ikke spesielt viktig, men for det arktiske samarbeidet som sådant mener vi at valget av Tromsø er et godt bidrag.

Avtalen knyttet til søk og redning i Arktis, som ble undertegnet i Nuuk, er banebrytende, men den må nå fylles med innhold. Likeledes står utfordringene i kø, f.eks. når det gjelder oljesølproblematikk i Arktis, infrastruktur for framtidig shipping, oppdatert kartverk osv.

Det er viktig at Arktisk Råd makter å ta nødvendige beslutninger som holder tritt med den aktiviteten som allerede er på full fart inn i Polhavet. Mangel på endelig løsning på observatørspørsmålet viser at det ennå er et stykke igjen

før Arktisk Råd blir et tilstrekkelig effektivt redskap. Men viljen synes å være stor, og behovene vil forhåpentligvis bidra til at samarbeidet intensiveres fremover.

Reservasjonsretten i EØS-avtalen er ikke bare et teoretisk instrument, men noe som skal kunne brukes når viktige nasjonale interesser står på spill. Om det tredje postdirektivet, som omhandler post under 50 gram, er en viktig nasjonal interesse, kan diskuteres. Vi mener dette direktivet er bra og ønsker å innlemme dette i EØS-avtalen, og mener at det tjener norske interesser. Fremskrittspartiet var blant dem som fikk kjeft fra Arbeiderpartiet under debatten om datalagringsdirektivet. Representanten Laila Gustavsen sa at

«det må være helt spesielle nasjonale hensyn som Norge kan påberope seg for at vетоretten i EØS-avtalen i realiteten skal kunne brukes».

Representanten mente åpenbart at disse hensyn ikke var til stede når det gjaldt datalagringsdirektivet. Det hadde vært interessant å høre fra Arbeiderpartiet hvorfor det tredje postdirektiv er å betrakte som et spesielt nasjonalt hensyn, mens en slik vurdering ikke kunne brukes om datalagringsdirektivet. Arbeiderpartiet har åpenbart valgt å legge listen for bruk av reservasjonsretten lavt, og konfliktene kan derfor komme i rask rekkefølge.

I forhold til den prosess som mest sannsynlig vil bli iverksatt etter artikkel 102, på bakgrunn av reservasjon mot det tredje postdirektiv, beskriver utenriksministeren dette som en detaljert prosess, hvor det nærmest eksisterer et greit regelverk å forholde seg til. Riktignok er det regler, men det er vel på sin plass å beskrive dette som upløyd mark, og en øvelse hvor det ikke foreligger mye erfaring og kompetanse. Redegjørelsen kan nærmest leses som om dette ikke er spesielt dramatisk, men det er vel slik at regjeringens atferd for å beskytte postforsendelser under 50 gram, er rimelig risikobetont.

Den senere tids debatter om både datalagringsdirektivet og postdirektivet viser at stadig flere norske politikere og partier har et aktivt forhold til å bruke hele registeret av virkemidler i EØS-avtalen. Det er interessant i et perspektiv der mange mener EØS har gått ut på dato, og må erstattes av noe annet. Vi mener EØS har tjent Norge godt, og mener avtalen fortsatt kan sikre norske interesser fremover, men det betyr ikke at vi ønsker en statisk tilnærming til avtalen. Vi har tidligere argumentert for å se på en oppgradering av avtalens rettslige fundament, og mener det blir mer og mer aktuelt. Ikke minst nå som Lisboa-traktaten er på plass, synes behovet for en gjennomgang å være til stede. Nå ser vi frem mot både den norske evalueringen og den evaluering som gjøres på EU-siden. For noen år siden var det nærmest syndig å snakke om endring av EØS-avtalen. Det bestående måtte ikke utfordres. Nå er stadig flere innforstått med at det kan være riktig å se på avtalen, ikke minst sett i lys av endringer på EU-siden.

Endringer i EUs komitologisystem utfordrer Norges innflytelse. Det pekes i redegjørelsen på at rundt 80 pst. av EØS-relevant regelverk vedtas i en komitéprosedyre. Selv om Norge har rett til å delta som observatører, er det utfordringer knyttet til dette. Utenriksministeren snakker

om at regjeringen «har søkt» å sikre norske interesser, og at vi har et «godt håp» om å videreføre våre rettigheter. En ordbruk som er såpass forsiktig, viser at vi er inne på et svært usikkert område, hvor fremtidens norske påvirkningsmuligheter synes høyst usikre. I lys av dette vil jeg utfordre utenriksministeren på om han ser behov for å spise de områder som vi betrakter som viktige for Norge å ha innflytelse over. Kan vi se for oss at vi definerer f.eks. energi, miljø og transport som områder av nasjonal viktighet, og der vi i sterkere grad prioriterer hvor vi mener det er avgjørende at Norges stemme blir ivarettat? Erfaringen viser at Norges påvirkning er størst innen de områder hvor vi anses som å ligge langt fremme, og at vi på den måten betraktes som nyttige av de øvrige EU-land. Med et større EU, og et EU som stadig tar inn over seg nye regler og ny harmonisering, er det i praksis en nærmest uoverkommelig oppgave å skulle følge alle prosesser. Komitologiendringen er for øvrig én viktig grunn til å se på en oppgradering av hele EØS-avtalen.

Hvordan EU oppfører seg som utenrikspolitisk aktør, eller opptrer på finansmarkedene, er ikke et område Norge har særlig mulighet til å påvirke. Men vi vil preges av det som skjer, og tett og god kontakt med EU er i så måte viktig. De utfordringene som EU møter både innenfor og utenfor sine grenser, setter imidlertid et spørsmålsteget ved hvorvidt EU i dag er en sterk politisk kraft i møte med kriser. Sprikene i uttalelser og handling styrker ikke EU som aktør. Det er liten tvil om at et samlet EU vil være en global maktfaktor på nesten alle områder. I liten grad makter EU å utnytte dette potensialet. Man klarte til slutt å få på plass sanksjoner mot Syria, selv om også det satt langt inne. Enda mer alvorlig for EU er den usikkerhet som nå preger håndteringen av Hellas. Konsekvensene kan bli vidtrekkende, ikke bare for eurolandene, men for hele verdensøkonomien. De manglende forutsetningene for igangsetting av hele europoprojektet synliggjøres gjennom denne krisen.

Redegjørelsen bærer preg av at det på flere områder kan bli turbulens i EØS-samarbeidet. Dette krever stor aktivitet fra regjeringen, men også at Stortinget informeres løpende om utviklingen. Vi forventer at regjeringen holder alle partier oppdatert. Når det gjelder postdirektivet, er ballen så absolutt i regjeringens fang, men generelt når det gjelder forsvar for EØS-avtalen og sikring av norske interesser, vil vi peke på at Stortinget kan spille en rolle både i forhold til Europaparlamentet og også i relasjon til de nasjonale parlamenter. Hovedkampen vil ikke bli spilt her, men viktige premisser for de forhandlingene som skal skje i forhold til enkeltdirektiv og ikke minst i forhold til hele EØS-avtalen, vil bli sterkt påvirket av europeiske parlamentarikere. Da kreves en tett dialog mellom storting og regjering for å fremme felles norske posisjoner og interesser.

Med dette sier jeg ikke at vi vil kjempe for regjeringens standpunkt i saken om postdirektivet, men i forhold til å sikre at EØS-avtalen forblir mest mulig upåvirket, har vi en felles interesse. Ikke minst når vi kommer dit at vi snakker om en mulig oppgradering av EØS, er det en utfordring som det politiske Norge må søke å løfte mest mulig samlet.

Manglende erkjennelse av den parlamentariske dimensjon vil være en svekkelse av norske muligheter.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:29:29]: Eg kan ikkje vere den første som lét vere å gratulere med at det permanente sekretariatet for Arktisk Råd no er kome til Noreg.

Men mellom arktisk samarbeid, asiatiske vekst og demokratisering i Midtausten må eg begynne med det som eg meiner kan vere ei ganske dramatisk samfunnsending i Europa, som vi er oppe i no i den økonomiske modellen og den økonomiske situasjonen.

Mange EU-land har no ei arbeidsløyse som har bite seg fast på rundt 10 pst. eller betydeleg meir – i enkelte land ekstremt mykje meir – med ei ungdomsarbeidsløyse som er på det nivået at det er normalt for unge menneske med bra utdanning ikkje å ha eit fast arbeid. Samtidig verkar det meir og meir som om det har bite seg fast politisk i mange land at kutt i velferdsordningar og svekking av tryggleik i arbeidslivet er ein nødvendig del av løysinga på det.

EU har møtt utfordringane med nokre fornuftige ting, som oppretting av ein ny tilsynsstruktur og innføring av større budsjettinnsyn mellom medlemsstatane, men òg med ting det er sterk grunn til å problematisere, i kombinasjonen av det EU vedtek, og EUs enkeltland. Som ledd i krisepolitikken er det no vedteke ein konkurransevnepakt, ein konkurransepakt, òg kalla Euro Pluss. Pensjonsalderen skal aukast, skattenivåa samordnast, såkalla uforsvarlege offentlege utgifter vekk, tariffavtalane styrast strengare politisk. Lønningane i offentlig sektor skal understøtte konkurransevna, som det heiter, i privat sektor. EU-reglane om kor store dei årlege budsjettunderskota og statsgjelda kan vere, skal lovfestast i alle EU-land.

I kombinasjon ser vi no korleis ei sterk høgreside i EU og ei sterk høgreside i dei fleste dominerande EU-land vil spare seg ut av finanskrisa i staden for å investere seg ut av henne. Kutt i lønningar gir lågare etterspørsel og er med på å hemme veksten i mange land. Manglende investeringar i kunnskap, i arbeid, i infrastruktur er med på å hemme veksten, og land vert tvinga til å kutte ordningar som nettopp skal skape vekst. Spania har no f.eks. kutta i den nyleg auka fødselspermisjonen, som jo skulle auke sysselsetjinga og ikkje minst få opp fødselstala, som Spania og andre land i Europa no slit med, og som vil hemme veksten og innovasjonsevna i framtida.

Så ser vi òg det same i debatten om euroen. Valutaen er felles, men ikkje økonomiane, og land med så store ulikskapar i konkurransevne, næringsstruktur, skattesystem osv. høyrer ikkje naturleg saman i ein felles valuta. Medan ei mogleg løysing er at ein har handlefridom til å føre ein ulik pengepolitikk i ulike økonomiar, er det no antydningar i retning av at ein ulik pengepolitikk med euro skal toppast av ein felles finanspolitikk, som kan leie i retning av eit race mot botnen på skatt, på velferd, på lønnsnivå i Europa. Den debatten må venstresida i Noreg og Europa og Noreg som land delta i, for det er den store europeiske økonomiske debatten som i alle fall eg trur kjem til å prege åra framover.

Så vil eg takke for ei god utgreiing og ein ryddig gjennomgang av ulike EØS-saker. Eg trur han først og fremst viser at vi får ei avmystifisering av EØS-avtalen no. Vi kan diskutere direktiv som det dei er, nemleg politiske saker der det vil vere ulike syn blant partia i Noreg. Samla sett er eg einig i beskrivinga av postdirektivet:

«Samlet sett mener regjeringen at det er tungtveiende argumenter for at Norge går imot å innlemme direktivet i EØS-avtalen.»

Eg synest utanriksministeren går igjennom prosedyrane i artikkel 202 på ein god måte, oppsummert:

«Norge vil følge prosedyrene i EØS-avtalen vedrørende reservasjon i videre oppfølging av denne saken.»

Så vil det møte utfordringar. Dei utfordringane får vi ta etter kvart som dei kjem. Målsetjinga til regjeringa er klar.

Så støttar vi i SV òg heilhjarta opp om regjeringa sitt arbeid når det gjeld for eksempel alkoholreklame og innskotsgarantiordninga.

Eit par ord om vikarbyrådirektivet til slutt. Det har både gode og dårlege sider. Det er bra at det i prinsippet skal gi innleigde arbeidarar same lønns- og arbeidsforhold som dei fast tilsette. Det kan vi vedta i Stortinget når vi vil. Det som er problematisk, er at det vil føre til at inn- og utleige av arbeidstakarar vert meir vanleg enn i dag. Både arbeidsmiljølov og norske tariffavtarar legg restriksjonar på det. Med direktivet vil EFTA-domstolen kunne avgjere om avgrensingane i arbeidsmiljøloven når det gjeld innleige, kan verte grunnleggjande i direktivet, men ein kan òg i ei omforeining f.eks. prøve ein tariffavtale som avgrensar innleige, for EU-retten. Det er problematisk, og viktig at vi følgjer nøye vidare.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:34:55]: Jeg vil takke utenriksministeren for hans redegjørelse.

Mange av våre venner i Europa er inne i en veldig krevende tid. Hvordan krisen løses, vil ha betydning for om folk har jobb i årene som kommer, om man klarer å få ned den voldsomme ungdomsledigheten vi ser, om familieforsørgere skal ha skikkelig lønns- og arbeidsvilkår, så familien klarer seg og skatteevnen i Europa opprettholdes, om det offentlige framover skal være robust nok til å gi gode tjenester, slik at støtten til velferdssamfunnet fortsatt er der, og om framtidens pensjonister i Europa kan gå alderdommen trygt i møte. Det er dramatiske tider hos våre europeiske venner.

Euro Pluss-pakten kan bli hard for mange vanlige lønsmottakere. Pakten er et skritt nærmere en fullstendig integrert union. Den største drivkraften er Tyskland, som ser ut til å presse igjennom et system som passer best landets eksportdrevne økonomi. Det blir ikke mye nasjonalstat igjen når pensjons-, lønns- og skattepolitikk skal samordnes.

EU har innsett at det ikke er mulig å ha en økonomisk union uten at unionen også er politisk. De trenger verktøy, de trenger politiske styringsgrep for å møte den krisen de er inne i.

En deregulert finanssektor skapte krisen. Nå må vanlige folk betale for den. Lønningene er kraftig redusert i

mange land, verst i Øst-Europa. Som USA er Europa nå i ferd med å få en andel av folk som er på arbeid fra morgen til kveld, men allikevel ikke har nok penger til å skape et verdig økonomisk liv for sin familie. Vi får en arbeidende fattigdom i Europa, og vi får større forskjeller mellom folk. I et fordelingsperspektiv kan innføringen av euro vise seg å være en ulykke.

I Senterpartiet har vi alltid ment at både EU og EØS-avtalen bidrar til økte forskjeller, og at EØS-avtalen fører til mer markedsstyring og rettsliggjøring og mindre folkestyre.

EUs tredje postdirektiv er et forsøk på å innføre markedsstyring på et område i Norge som har fungert godt, og som folk er fornøyd med. Vi har en god og solid postombæring i det langstrakte landet vårt. Vi har seks dager og lik porto. Overskuddet vi har av postombæring i Oslo, bidrar til at en har god postombæring også på steder der det ikke er så lønnsomt i dag. Det ville ikke vært noen politisk vilje i Stortinget til å gjøre om på dette systemet hvis ikke forslaget hadde kommet fra EU-systemet.

Det som har vært så bra i vinter, er at vi har fått en ny modenhet i norsk EU- og EØS-debatt. Vi har tort å begynne å diskutere innholdet i forslagene, ikke bare avsenderen. Vi har kommet opp fra skyttergravene som var der i 1993, og dette er en del av den store kampen – alt er en del av den store kampen. Nå tør vi å spørre: Hva er norske interesser? Er vi for, eller er vi imot? Vi så det først her i Stortinget med datalagringsdirektivet, der det var en aktiv og levende debatt, og der sterke talsmenn som Michael Tetzschner, Nikolai Astrup og Torbjørn Røe Isaksen, som er aktive ja-representanter, var blant dem som framførte tydeligst nei-argumenter for at vi ikke burde innlemme datalagringsdirektivet i norsk rett. Det var en stor seier for mange av oss at vi endelig begynte å få den typen debatt.

Uken etter var det en debatt som vi også har fått synliggjort her i dag, der Svein Roald Hansen tydeligvis var på den tapende parts side, mens andre i Arbeiderpartiet var på den vinnende parts side og sa at de ønsket å bruke reservasjonsretten. Og man diskuterte innholdet. Så kan man være enig eller uenig i om man ønsker en liberalisering av postmarkedet i Norge, men i hvert fall i to av de store ja-partiene i Norge har de endelig hatt frihet og frimodighet til å tørre å diskutere norske posisjoner uavhengig av avsenderen.

Det jeg synes har vært mest underlig i debatten etter postdirektivet, og som jeg også har sett her i dag, er at noen av de mest ihuga ja-folkene er de som frykter EU mest. Jan Tore Sanner har fått seg til å si at man setter hele EØS-avtalen i spill ved å bruke reservasjonsretten. Representanten Eriksen Søreide har i dag også gitt inntrykk av at EU er en irrasjonell aktør som kommer til å sette i gang virkelig dramatiske tiltak fordi vi bruker en framforhandlet rett. Det er litt underlig at vi som er nei-folk, har mer tro på EU som en rasjonell aktør enn ja-siden, og at spesielt Høyre har valgt å bruke så mye tid på å spre skremsepropaganda.

EØS-avtalen hadde aldri fått flertall i Stortinget hadde man ikke fått på plass en reservasjonsrett. Det var en premis for å få tre fjerdedels flertall for å innføre EØS-avta-

len i norsk rett. Det ble løftet fram av daværende statsminister Gro Harlem Brundtland at det skulle være en rett man kunne bruke. Nå har regjeringen valgt å bruke den, sette i gang en prosess. Det er historisk, og jeg er glad for at vi endelig har en debatt i Norge der vi setter norske interesser først.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:40:24]: Jeg synes vel ikke det er spesielt historisk at vi har en debatt i Norge hvor vi setter norske interesser først. Det gjør vi hele tiden.

Jeg vil takke utenriksministeren for en god og interessant redegjørelse i en turbulent tid for Europa, og ta utgangspunkt i mye av det samme som foregående taler.

EU er i en dyp krise, økonomisk og politisk. Prestisjeprosjekter som euroen og Schengen blir utfordret. Her i landet er det nå på meningsmålingene flertall i alle partier mot EU-medlemskap.

Jeg deler utenriksministerens bekymring for den høye ledigheten i kriserammede euroland. Ta Irland: Landet gikk under betegnelsen Den keltiske tiger tidlig på 1990-tallet på grunn av sin dynamiske økonomi. Irland hadde en kontrollerbar gjeld, som var om lag på nivå med landets BNP da euroen ble innført. Men bl.a. på grunn av eurosonens altfor lave rentenivå for Irlands raskt voksende økonomi og de gunstige lånevilkårene som euromedlemskapet ga, ble det skapt en boble i økonomien og en statsgjeld som i 2009 tilsvarte nesten fire ganger landets BNP. Hellas og Portugal levde også over evne stimulert av lav eurorente og kunstig gode lånevilkår.

Eurosamarbeidet har for disse landene både medvirket til krisen og gjort den vanskeligere å komme ut av. Med euroen som felles valuta kan ikke disse landene få fordelene av fallende valutakurs og dermed økt konkurransevne gjennom rimeligere eksport og reiseliv. EU-lederne har heller ikke latt de kriserammede landene få restrukturere gjelden sin. Dermed må vanlige folk, unge og eldre, betale prisen for krisen gjennom ledighet og fattigdom, mens banker som har gitt landene uansvarlige lån, går fri.

Island, derimot, restrukturerte gjelden raskt, og har hatt en egen valuta som har falt i verdi, noe som har medvirket til at landet så langt synes å ha klart seg bedre gjennom krisen enn de hardest rammede eurolandene – kanskje til noens overraskelse, men kanskje ikke så overraskende allikevel.

Schengen og det indre markeds frie bevegelse av personer er også under sterkt press. Arbeidskraftsmobiliteten mellom landene er fortsatt svært lav sammenlignet med USA, men kriminelle benytter seg i stor grad av muligheten til å bevege seg fritt. Flere land ser nå muligheten for å bedre grensekontrollen. I Norge har Politiforbundet tatt til orde for det samme. Er utenriksministeren enig i at vi bør åpne for å vurdere endringer for å sikre oss mot voksende, grenseoverskridende kriminalitet?

Utenriksministeren sa at han forventet et formelt svar fra kommisjonen om direktivet som åpner for tv-reklame for alkohol. Jeg er dypt urolig over den saken. Produsentene betaler for reklame fordi de ønsker høyere forbruk, og høyere forbruk vil gi flere skadevirkninger. Europa har verdens høyeste alkoholkonsum og den høyeste andelen av

sykdom og tidlig død som følge av alkohol. Vi mener regjeringen, om nødvendig, ikke må nøle med å bruke EØS-avtalens virkemidler i sin ytterste konsekvens mot dette direktivet.

Til slutt til en viktig sak som utenriksministeren ikke nevnte. Det gjelder regjeringens forslag til endringer i petroleumsloven, som Stortinget nå har til behandling – i lys av en innsigelse fra ESA. Endringene kan gjøre det vesentlig vanskeligere for norske myndigheter å stille krav om økt petroleumsaktivitet med lokale ringvirkninger i Norge fordi kravene til organisasjon, ledelse og lokalisering av baser i petroleumsvirksomheten blir klart svekket av denne svekkelsen av petroleumsloven. Det synes å stride klart mot regjeringens egen strategi for nordområdene, Nye byggesteiner i nord, der det heter at regjeringen vil fremme en landbasert næringsutvikling i nord.

Vi står nå overfor en ny epoke i norsk olje- og gassutvikling. Tyngdepunktet vil bli flyttet nordover, og befolkningen har store forventninger til aktivitet og arbeidsplasser på land. Regjeringens vidtrekkende forslag kan sette en brems for dette. Allikevel har ikke dette forslaget til endringer i petroleumsloven vært på høring. Det kan ikke være riktig. Flere andre sånne saker, basert på innsigelser fra ESA, har vært på høring, bl.a. hjemfallssaken. Da må en spørre seg: Hvorfor går regjeringen så stille i dørene med dette knefallet for Brussel i noe så sentralt som norske myndigheters muligheter til å stille krav til oljeselskapene om aktivitet i Norge? Er det det at man frykter for hvilke ytringer som måtte komme i en høring, ikke minst fra folk i Nord-Norge, som har store forventninger på dette området? Og hvorfor har Senterpartiet så enkelt med ledelsen av Olje- og energidepartementet gått med på en sånn EU-tilpasning av norsk petroleumslovgivning som dette er? Jeg må si jeg holdt på å sette kaffen i halsen da jeg leste denne proposisjonen. Det har vært helt tyst om den i det offentlige rom, og jeg håper det ikke blir det etter dette. Jeg vil gjerne ha utenriksministerens svar på hvorfor man ikke har tatt seg tid til å sende denne viktige saken på høring før man fremmet den for Stortinget.

Trine Skei Grande (V) [10:45:49]: Jeg vil også takke utenriksministeren for redegjørelsen og føyer meg inn i rekken av gratulanter for den arktiske seier, sjøl om jeg ikke skal snakke så veldig mye om akkurat det temaet.

Jeg vil også ønske utenriksministeren velkommen hjem etter sin lille visitt i Brussel i går. Det jeg må beklage, er utenriksministerens ærend i Brussel, der jeg mener at han sa nei til feil direktiv.

Norge sier altså nei til et direktiv som gir oss mer fornuftig konkurranse innenfor posttjenester, mens datalagringsdirektivet, som er en omfattende overvåking av alle nordmenn, ønsker man velkommen. Jeg vet ikke om absurd er et parlamentarisk uttrykk. Men det er i hvert fall ganske underlig at forfatningsdomstoler både i Tsjekkia, Romania og Tyskland avviser dette direktivet. Sverige har utsatt direktivet ett år, ja sjøl EU-kommisjonen har kritisert sitt eget datalagringsdirektiv i evalueringen som bare noen uker etter at Arbeiderpartiet hadde presset gjennom denne saken i denne sal.

I evalueringsrapporten står det at direktivet viser klare svakheter når det gjelder personvern, harmonisering og kostnader for operatører. Det burde vært en god grunn til å skrote direktivet, og det burde vært det direktivet utenriksministeren skulle ha reist til Brussel for å tale imot, ikke postdirektivet.

Men jeg har lyst til å løfte de andre temaene som er viktige. Jeg oppfatter at EU har mange offensive grep i forhold til å takle de store utfordringene de står overfor økonomisk, og det handler ikke bare om kutt i sosiale systemer, som det hørtes ut som da SVs representant hadde ordet. Jeg oppfatter at EU er veldig offensiv i å satse på forskning og innovasjon, hvor vekststrategien Europa 2020 står sentralt. Et sentralt moment for å få til denne strategien er at de har et tidfestet forskningsmål på 3 pst. av BNP innen 2020. Det er det samme målet som regjeringa her i landet har parkert, da vi ikke har tidfestet det lenger.

I sin forrige redegjørelse sa utenriksministeren at det var viktig at «norske aktører holder tritt og har evne til å hevde seg» i forhold til den satsingen som skjer i strategien Europa 2020. I denne redegjørelsen virker utenriksministeren mest opptatt av at strategien ikke er bindende for Norge, og han bare omtaler det som «relevant».

Det er verdt å minne om at NIFU STEPps årlige budsjettanalyse konkluderer med at 2011-budsjettet til utenriksministeren og resten av regjeringa er det «svakeste budsjett for forskning på ti år», og at det er behov for en kraftig satsing dersom vi skal «holde tritt» med de uttalte målsettingene i EU.

Det er verdt å nevne at norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning forutsetter gode rammevilkår for norske universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. Det må bety en økning ut fra bevilgningene på dagens nivå.

Så til energi og miljø. Utenriksministeren var inne på EUs energi- og klimapolitikk i sin redegjørelse, og pekte spesielt på kommisjonens veikart for å redusere CO₂-utslippene i EU. Det utenriksministeren ikke var inne på, var de norske forpliktelsene i det europeiske energisamarbeidet. Jeg vil da benytte anledningen til å utfordre utenriksministeren på om regjeringa fortsatt ønsker å forhandle ned de norske forpliktelsene i fornybardirektivet i Norge i forhold til norske krav.

Til slutt vil jeg også ta opp det som skjer i Midtøsten, og også det som utenriksministeren nevnte i forhold til utviklingen i Nord-Afrika. EU har en lang rekke virkemidler som kan bidra til at situasjonen skal få et godt resultat, alt fra frihandelsavtaler til lemping av visumregler og innreise-tillatelse, virkemidler som gjør at befolkningen i de berørte landene faktisk opplever at de får større frihet når de har kastet tyrannene. Men i stedet for sånne virkemidler har vi sett en gryende debatt om fjerning og innskrenking av en av de mest ettertraktede rettighetene vi har, nemlig frihet til å reise fritt mellom land. Vi har også sett at regjeringspartier i denne sal har tatt til orde for at Schengen-avtalen bør kastes på historiens skraphaug. Det er for meg ufattelig. Europa burde ha stilt opp på alle måter. Bistand, nødhjelp og evne og vilje til å ta imot flyktninger er alle

nødvendige verktøy for at EUs naboland i sør skal kunne få ta del i de frihetene som vi har her i Europa. De nord-afrikanske landene burde ha sett hvilke friheter de kan få hvis de velger demokrati og menneskerettigheter.

Presidenten: Til representantens spørsmål om hvorvidt ordet «absurd» skulle være uparlamentarisk, kan presidenten forsikre om at det ville være meningsløst hvis presidenten foreslo det. Hvorvidt det er politisk dekning for det, overlater presidenten til debatten å avklare.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:51:23]: Først vil jeg si at dette er en god og spennende debatt om ordentlige, skikkelige saker basert på virkelig politikk og realiteter som jeg tror alle i Europa opplever.

Etter å ha vært et døgn i Brussel opplever vi jo at det er et pulserende sted for mange av de samtidutfordringene vår verdensdel og verden for øvrig møter. Der sto Nord-Afrika høyt på dagsordenen, likeledes Israel–Palestina-konflikten – utenriksministerne møttes mens vi var der – og selvfølgelig finanskrisen. Det er verdt å minne om det, fordi man i deknningen av mitt besøk i går kunne ha litt inntrykk av at det var norske fremlegg om EUs tredje postdirektiv som dominerte debatten i Brussel. Det var mange som var opptatt av det, men jeg vil ikke si at det hadde en total dominans i de samtalerne som pågikk der.

Så vil jeg takke for hyggelige ord når det gjelder sekretariatet til Arktisk Råd og for øvrig innsatsen der. Og jeg vil returnere komplimenten, særlig til lederen av parlamentarikerforsamlingen, representanten Høglund, som har vært en utrettelig partner i å få til dette. Så her var det mange som bidro, og det skal bli bra og spennende for både Tromsø og Norge.

Så var det debatt her nå om en god del av sakene. Jeg tror jeg skal konsentrere mitt svar om dette, fordi jeg omtalte den politiske situasjonen i redegjørelsen min.

Først til representanten Eriksen Søreide, som sier at hun advarer Norge mot å «plukke direktiver à la carte». Vel, hvis det er ett land som ikke har drevet og plukket direktiver à la carte, så er det Norge, som har den høyeste gjennomføringsraten av alle i hele EØS-området – nær sagt. Vi er tjent med det, og storting opp gjennom alle disse årene med EØS-avtalen har sett seg tjent med at Norge slutter seg til disse direktivene, ikke ut fra et tvangsperspektiv, men fordi Norge, kanskje fremfor noen, er tjent med enhetlig regelverk, like spilleregler, forutsigbarhet og gjenkjennelighet.

Når det gjelder det danske tiltaket, er det danskene hevder, at de har innført varekontroll, ikke personkontroll. Danskene har fått brev fra kommisjonspresidenten, som stiller spørsmål ved om dette er i strid med regelverket, og om det virkelig har den hensikten det er ment å ha. Det får danskene svare på så godt de kan.

Det er mulig innenfor Schengen-regelverket å ta tiltak i spesielt krevende situasjoner, men det er ikke fra regjeringens side – som jeg hørte fra representanten Skei Grande – snakk om å kaste EØS-avtalen «på historiens skrappehaug». Det er en forvrengning av det regjeringen står for.

Vi er for Schengen-avtalen, vi vil at den skal virke. Derfor vil vi at nye stater som slutter seg til, som Romania og Bulgaria, må være i stand til å ivareta sine forpliktelser for også å kunne få fordelene som kommer fra avtalen.

Spørsmålet var stilt om Tunisia i forhold til EU. Slik som jeg oppfatter det, har ikke EU tatt noen stilling til det ennå. De diskuterer ulike modeller for hvordan de nord-afrikanske landene tettere kan knyttes til det økonomiske samarbeidet, en diskusjon de har hatt lenge før oppstanden i Midtøsten for øvrig.

Utvidelse av EØS: Jeg er ikke tilhenger av – slik det har vært diskutert – muligheten for at de såkalte mikrostatene skulle slutte seg til. Jeg hører heller ikke det som en gjennomgående tanke i Brussel i disse dager. Man ser etter andre modeller for at disse høyt utviklede enhetene, statene, kan delta i samarbeidet, men jeg tror det er slik at bredden i forpliktelsene og omfanget i de administrative utfordringene man har som EØS-medlem, vil være krevende for disse statene. Det er for øvrig en holdning vi er enige om på EFTA-siden i EØS.

Når det gjelder gjennomgangen av EØS-avtalen, var det mange interessante perspektiver på det, og jeg tror det blir en spennende debatt fremover. Sejersted-utvalget kommer med sin rapport om litt. Den venter vi på med interesse. Det gjør også EU, som synes det er et interessant grep at vi nå går igjennom avtalen slik den virker. Morten Høglund var inne på at det kunne være «syndig» å se på EØS-avtalen – det strider mot min definisjon av synd. Jeg mener at det er helt bona fide at vi ser på det. Det er jo i den hensikt å gjøre avtalen funksjonsdyktig og tilpasset sin tid. Representanten var inne på flere forhold vi må se på – de store pakkene EU fremmer, tverrsektorielle forslag, og at vi ikke lenger har denne veldig enkle indre-marked-inndelingen som vi hadde tidlig. Det erkjente kommisjonen i går i møtet også. Det var som skrevet ut av hva vi selv sier her, et tema vi er nødt til å se på nå. Jeg opplever at det skjer i en god tone mellom EFTA-siden og EU-siden, og la meg bare understreke: EU-siden gjenntar at EFTA-, EU- og EØS-samarbeidet er eksemplarisk. Det fungerer godt, det er effektivt, det krever begrensede ressurser, og det fungerer stort sett til alles tilfredsstillelse. Det er en analyse som jeg deler. Kan det bli turbulens rundt disse debattene? Jeg tror ærlig talt ikke det. Kan det bli debatt rundt det og temperatur i det? Ja, men det ville også egentlig være velkomment – om jeg kan si det slik.

Så til postdirektivet. Skei Grande sa at mitt ærend i Brussel var å legge ned veto. Vel, jeg var i Brussel for å delta i EØS-rådsmøtet, som er to ganger i året og har en bred agenda, deriblant løpende EØS-saker. Det var da rimelig at jeg i dette politiske møtet orienterte om de norske holdningene til postdirektivet. Så mener jeg det er en helt ærlig sak i denne sal å ha ulike syn på hva som er en viktig sak. Jeg respekterer dem som sier at de ikke synes dette er en viktig sak. Jeg vil si at da Arbeiderpartiet gikk inn for datalagringsdirektivet, var det ikke i frykt for veto. Det var fordi vi var *for* direktivet. Da Arbeiderpartiet gikk inn for tjenestedirektivet, var det ikke i frykt for veto. Det var fordi vi var *for* også det direktivet.

Ellers mener jeg gjennomgående at Norge *ikke* er tjent

med at EØS-regelverket blir som man sa i 1994, en sveitserost med mange hull. Vi er tjent med enhetlig regelverk så langt det lar seg gjøre, for det gjør det enklere for norske bedrifter, forskere, studenter, organisasjoner å forholde seg til et enhetlig regelverk, og at ingen der ute er i tvil om at om du kommer fra Norge, har du de samme rettighetene og pliktene, og det samme gjelder når du opererer på det norske markedet. Derfor er vi tjent med å finne løsninger, og derfor mener jeg det bør være en høy terskel for at Norge skal sette i gang en prosess for at et regelverk ikke gjelder for alle. Likevel mener vi at det er riktig at vi nå meddeler EU at vi ikke vil innføre dette direktivet i norsk rett.

Jeg tror at på de områdene hvor denne type problemstillinger blir mest relevant og har vært diskutert, er når Norge skiller seg fra Europa når det gjelder samfunnsorganisering. På mange områder er vi et A4-land, i den forstand at vår økonomi ligner på de europeiske landenes økonomi, og vi er tjent med felles regler. Men det vil være en lang rekke områder knyttet til geografi, bosetting og naturressurser, hvor Norge har andre karaktertrekk. Det tror jeg er en av grunnene til at områdene fiskeri og landbruk, f.eks., ikke er tatt inn i EØS-avtalen, fordi Norge på de områdene er annerledes. Da er det også slik at med dette direktivet er det en uro for muligheten til å opprettholde et likeverdig posttilbud i hele landet. Kostnadsfordelingen ved det, Posten Norges rolle for å ivareta de behovene, enhetsporto og arbeidstakeres rettigheter i en bransje som blir liberalisert basert på erfaringer utenfra, osv., reiser en del av de spørsmålene som gjør at Norge har sagt fra slik vi har på denne måten.

Når det gjelder våre partnere, Island og Liechtenstein, er de *for* direktivet. De er *for* å innføre det. Men de har bedt om utsettelse til 31. desember 2012, slik elleve EU-land også har. Det betyr at det er ikke før vi kommer til 2013, at det eventuelt oppstår en ubalanse i dette markedet, fordi bortimot halvparten av EU-landene i dag ikke har innført direktivet.

Hva skjer så i ukene som kommer? Vi har meddelt EU vårt syn, og det ligger i hele EØS-avtalens oppbygging at hvis det er ulike syn, skal partene forsøke å komme til en enighet som løser de uenighetene som er. Norge er bundet av EØS-avtalen, jeg som utenriksminister følger EØS-avtalens bokstav og ånd og vil derfor ta imot EU-kommisjonens invitasjon til samtaler om de problemene Norge har ved dette direktivet. Det vil vi gjøre på grunnlag av de punktene vi finner problematiske – ta dem opp ett etter ett og hør hva responsen er på EUs side. Det betyr også at den såkalte 102-prosessen ikke er innledet foreløpig. Det er fordi vi tar imot denne invitasjonen til samtaler på et uformelt vis. Vi skal gå til det godt forberedt, og vi skal selvfølgelig holde Stortinget løpende orientert når vi erfarer fra det.

Når det gjelder spørsmålet om alkoholreklame, som representanten Høybråten inne på, tror jeg vi har sammenfallende syn. Jeg er ikke optimistisk i den saken. Jeg sier ikke det for å snakke ned saken. Men basert på de mange samtalene vi har hatt og et avklarende brev fra EU-kommisjonens ansvarlige på feltet som vi venter på, får vi se

på hvordan vi skal reagere. Jeg mener fortsatt at hensynet til helse tilsier – det er også viktige helseformuleringer i EØS-avtalen – at vi bør opprettholde den praksisen vi har, eller finne tilpasninger som gjør at vi kan ha et reklameforbud. Men det må vi se på når vi får svaret fra EU-kommisjonen.

Representanten Skei Grandes fremstilling av forskning var like gal i dag som den har vært ellers. Det har skjedd en kraftig økning i bevilgningene til forskning under denne regjeringen – prosentvis høyere enn noen gang – og vi står oss godt i europeisk sammenheng på det området. Det er heller ikke snakk om at denne regjeringen vil forhandle ned norske forpliktelser på fornybar energi-området. Vi er i forhandlinger med EU om det, og det skal vi bringe trygt i mål.

Når det gjaldt spørsmål knyttet til petroleumsloven, må jeg få lov til å se nærmere på det og komme tilbake til representanten Høybråten. Jeg kan ikke svare på det på stående fot. Men vi vil ha ringvirkninger av petroleumsvirksomheten i Norge – i hele Norge, også i nord.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [11:01:41]: Først: Min kommentar om synd var de advarsler jeg fikk da jeg nevnte oppgradering av EØS-avtalen tidligere. Det var nærmest en unasjonalt øvelse, fikk jeg inntrykk av. Men jeg er glad for at det har endret seg, at det er ikke tilfellet nå.

Den 12. mai rapporterer NTB at senterpartileder Liv Signe Navarsete mener at Norge bør drøfte innstramminger i Schengen-samarbeidet og gjeninnføre grensekontroll, og at hun vil ta dette opp i regjeringen. I omtalen av Schengen og mulig revisjon av Schengen-regelverket i redegjørelsen sier ikke utenriksministeren veldig mye om hva som er regjeringens syn. Deler utenriksministeren senterpartilederens betraktninger rundt dette?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:02:37]: Jeg er enig med dem som sier at det er viktig å følge nøye med på innreise og utreise i vårt land, bekjempe den kriminaliteten som følger med deler av innreise. Men jeg mener at vi har vesentlig å vinne på det ordnede samarbeidet som er i Schengen, og de underliggende ordningene under Schengen som sikrer at man kan reise uten for mye plunder når man er i næringslivet, som turist og som andre reisende. Det er vi tjent med. Med vår lange landegrense tror jeg det å innføre grensekontroll, slik det var i gamle dager, vil være en utfordring av nesten uoverstigelige proporsjoner. Men vi ønsker å delta i de ulike Schengen-fora for å diskutere problemer som oppstår i et Europa hvor folk reiser på kryss og tvers. Det er et overveldende flertall av fordeler, men det må ikke føre til at vi lukker øynene for problemene. Danske har tatt et grep som nå blir kritisk ettergått i sammenheng. Regjeringen har ikke til hensikt å innføre grensekontroll i Norge, men vil følge nøye med på de ordningene vi har.

Bård Hoksrud (FrP) [11:03:53]: Alle regjeringspartiene har nå vedtatt å si nei til å implementere det tredje postdirektivet.

I går var utenriksministeren i Brussel og hadde møter og orienterte om at Norge sannsynligvis vil reservere seg. Mener utenriksministeren at han i dialogen med EU har handlingsrom for å komme fram til en løsning som gjør at man vil implementere postdirektivet, når man har så klare landsmøtevedtak i alle de tre regjeringspartiene? Eller er det slik at det bare er for syns skyld at man gjennomfører de forhandlingene som man må gjøre, men at man vil si nei? Eller kan det faktisk etter forhandlingene resultere i at man vil implementere direktivet allikevel?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:04:40]: Jeg vil ikke forskuttere det i dag. Men jeg sier, som jeg sa på talerstolen, at vi reiser dit for å følge opp det som både er bokstavelig og ånden i EØS-avtalen. Den pålegger oss å arbeide for å finne løsninger der det er problemer. Vi har identifisert ganske klart hvilke områder i dette direktivet vi finner problematiske – jeg har nevnt dem før på talerstolen og i redegjørelsen – og jeg kommuniserte det klart til EU i går. Så får vi høre hvilke reaksjoner EU har på det, og hvilken sikkerhet vi har. Dette er ikke bare enkeltdele. De henger også sammen. Det å sikre at vi i alle deler av landet, midt i Oslo, oppe i dalene og langs kysten har det samme posttilbudet, gjør seg ikke bare med en forskrift. Det er en ganske avansert politikk som ligger bak det. Selv om man kan lese av direktivet at man kan ha minst fem dagers postombæring, er det derfor flere ting vi må vite for å være trygge på det. Den utryggheten har vært såpass stor at vi altså har valgt å si at dette direktivet kan vi ikke innlemme i EØS-avtalen. Det vil være norsk holdning. Men så får vi stille til samtalene, og vi gjør det ut fra at vi har en åpen holdning. Vi vil gå aktivt inn i det faglig og søke å finne gode svar fra EUs side, og så får vi konkludere.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [11:05:55]: Representanten Slagsvold Vedum gjentar ved flere anledninger at Høyre mener at EU er en «irrasjonell» aktør.

EUs primære interesse er et homogent marked. Det er et meget rasjonelt mål og et meget rasjonelt argument. Utenriksministeren redegjorde også for det poenget om homogenitet og forutsigbarhet i sin redegjørelse. Han sier om innskuddsgarantidirektivet:

«Unntak utfordrer selve kjernen i EØS-samarbeidet: ensartethet. (...) Regelverk skal gjennomføres på samme måte i alle 30 stater i EØS for å sikre likeverdige konkurransevilkår og forutsigbarhet, noe vi gjennomgående er tjent med.»

Det er jeg helt enig i.

Representanten Svein Roald Hansen sa i sitt innlegg at det ikke var noe i direktivet som tilsa at det ikke ble hyppig postombæring og ikke ble enhetsporto. Man kunne til og med lage nasjonale regler og hjemlige tiltak for å begrense konkurransen.

Med dette bakteppet: Hvorfor mener utenriksministeren at det er fornuftig å bruke nettopp det tredje post-

direktiv som en prøvestein på EUs eventuelle reaksjoner mot Norge for ikke å sikre ensartethet og homogenitet i avtalen?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:06:58]: Jeg mener å ta avstand fra den virkelighetsbeskrivelsen. Dette er ikke en prøvestein, dette er ikke en kanin engang, som vi tar ut av hatten. Norge har et direktiv hvor vi – i regjeringen – har kommet til – og vi har kommunisert det i Stortinget – at vi mener at dette ikke bør tas inn i EØS-avtalen, av grunner som jeg har orientert om flere ganger.

Men så er det viktig at noen i bildet om vetoordet, som ikke finnes i EØS-avtalen, slutter at dermed er den diskusjonen slutt: Ferdig, slik blir det. Slik er det ikke, fordi avtalen legger føringer for hvordan man da går fram i en slik diskusjon. Den diskusjonen vil vi gå inn i. Jeg kommer fortsatt til å mene at det skal være en veldig høy terskel for å ha regelulikheter i EØS. Norge har en lang merittliste som viser at vi også har praktisert det vi her sier, og det bør vi også fortsette med.

Hvis man tilbringer et døgn i Brussel, vil man se at de andre landene i EØS – EU-landene – har en skokk av utestående problemer som de forhandler om, diskuterer, har for domstolen og noen ganger for overvåkingsorganet. Nå har vi én slik sak. Det tror jeg vi skal kunne klare å mestre.

Øyvind Halleraker (H) [11:08:14]: Det er interessant å høre utenriksministerens referat fra samtaler i Brussel i går – ikke stor oppmerksomhet om EUs postdirektiv som sådant, sier utenriksministeren. Men for Norge er jo eventuelle konsekvenser for EØS-avtalen som sådan svært interessant, og særlig vår eksklusive rett til det store, indre markedet i Europa for vårt næringsliv.

Jeg har et konkret spørsmål til utenriksministeren som jeg håper han kan svare på: Hvor i postdirektivet finner vi bestemmelser som er i strid med manges ønske om å opprettholde seks dagers ombæring og enhetsporto for brev under 50 gram?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:09:00]: Først en liten korrigerende: EØS-avtalen gir ikke oss en eksklusiv rett til det indre marked. Det gir oss rett, på linje med 30 land til sammen, til å operere ut fra samme regler og virkemidler. Så må både bedrifter og andre konkurrere for å få en plass der – det er veien inn.

Det er, som jeg sa, hvordan disse elementene henger sammen som gir oss den uroen. Posten Norge har i dag anledning ved at den kan selge – etter hva jeg forstår – lønnsomme tjenester i denne byen for å kunne finansiere det vi må kunne forstå som ulønnsomme tjenester andre steder.

Dermed får vi synet på seks dagers ombæring, enhetsporto for brev under 50 gram – og et viktig forhold som ikke står i direktivet, men der erfaring fra andre land gir grunn til uro: arbeidstakeres rettigheter, lønn og arbeidsstandarder i et liberalisert postmarked. Det er summen av det – som har gitt en uro i mange deler av landet, også på landsmøtene i partier og i programmer – som har ført til denne konklusjonen. Det er ikke én enkelt formulering i

direktivet, men det er summen i det, opp mot det vi ønsker å ivareta, nemlig viktige velferdsordninger når det gjelder post. Nå skal vi ha diskusjonen med EU på det. Vi har ambisjon om å kunne lykkes for å kunne fortsette med det.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:10:17]: Jeg vil respekttere utenriksministerens ønske om å komme tilbake til spørsmålet om petroleumsloven. Det tror jeg blir nødvendig. Men det får vi ta senere i debatten.

Jeg har lyst til å gi utenriksministeren honnør for den konsistente og konsekvente måte han forvalter Norges interesser på når det gjelder EØS-avtalen. I motsetning til andre EU-tilhengere – som jeg har registrert at utenriksministeren er – som snakker EØS-avtalen ned ved hver eneste anledning, så utnytter utenriksministeren EØS-avtalens muligheter og tar konsekvensen av dens mekanismer, også når det gjelder direktiver som Norge er imot. Det fortjener han ros for.

Man skal jo i en replikk gjøre noe annet enn å gi anerkjennelse. Og jeg vil derfor gjerne vite hvordan Stortinget vil bli involvert i behandlingen av postdirektivet, når Stortinget kan forvente en sak om det spørsmålet?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:11:23]: Jeg synes det var hyggelig anvendt tid i replikken, så representanten kan gjerne fortsette med det. Det er ikke meg imot.

Når det gjelder å snakke EØS-avtalen ned eller opp, vil jeg få lov til å reklamere for den i dag. Professor Sejersted, som sitter på tribunen her, skal ha en «HARDtalk» med meg om EØS-avtalen. Da kan jeg love representanten at jeg kommer til å snakke EØS-avtalen opp gjennom de minuttene det varer.

Jeg får komme tilbake til presis når dette kommer som en sak. Jeg overskuer rett og slett ikke akkurat hvordan det kommer til å pågå. Jeg tror vi må finne en måte vi kan holde Europautvalget orientert på, etter som det møtes på løpende vis, og så får samferdselsministeren og jeg sammen finne ut når saken er av en slik karakter at den kan fremmes som en sak. Men vi skal ikke mangle muligheter til å holde Stortinget orientert om hvilke inntrykk vi har fra samtalene i Brussel.

Trine Skei Grande (V) [11:12:21]: Jeg har ikke tid til så mye skryt.

Jeg er enig med utenriksministeren i at man er for direktiv man er for, og er imot direktiv man er imot. Det jeg viste til, handler om at jeg syns det er litt rart at man syns det er greit at man overvåker hele det norske folk i et direktiv, mens man syns det er kjempeviktig å kjempe mot konkurranse på brev under 50 gram. Men det får gå.

Jeg vil spørre om et direktiv, som jeg kanskje tror jeg er enig med utenriksministeren om, men jeg er litt usikker, nemlig energitjenestedirektivet. Det er viktig for å få til gode energieffektiviseringsstiltak – et viktig miljøgrep der EU har vært i front. Regjeringa har brukt – så vidt jeg skjønner – et og et halvt år på å utrede hvordan man skal få dette implementert.

Så mitt spørsmål er: Når kan vi få fremmet en sak

om implementering av energieffektiviseringsdirektivet i Norge?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:13:17]: Om en påstand gjentas ofte, blir den ikke sannere av den grunn. Jeg vil bare sterkt motsette meg at datalagringsdirektivet handler om å overvåke et helt folk. Det handler om å sikre politiet redskaper til å sikre din og min sikkerhet mot kriminalitet, avansert kriminalitet, datakriminalitet og teknologisk kriminalitet, samtidig som man legger stor vekt på å sikre personvernet. Det er hensikten med gjennomføringen av det direktivet.

Overvåking er noe helt annet, som vi ønsker å bekjempe, og som vi har lovgivning mot. Jeg kan på stående fot ikke gi et klart svar på når det direktivet kommer til samlet behandling i Stortinget, men jeg skal sørge for at representanten får opplysninger om det fra den ansvarlige statsråd.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Tore Nordtun (A) [11:14:24]: En takk til utenriksministeren for redegjørelsen på en rekke områder som er utfordrende og krevende i tiden som kommer. Jeg vil også rette en stor takk til utenriksministeren for arbeidet med å etablere Arktisk Råds kontor og sekretariat i Tromsø, og ikke minst også en takk til lederen i den parlamentariske forsamling i Arktisk Råd, Morten Høglund, som i aller høyeste grad har jobbet aktivt med denne saken. Det er kjekt å se at vi bringer viktige spørsmål i havn og etablerer i Norge, og at Norge befester seg som et sentrum for arktiske spørsmål. Det er viktig nå framover når alle disse områdene i nord åpner seg mer og mer, at vi har en hånd på rattet, ikke minst når det gjelder olje- og gassvirksomheten, og setter miljøstandarder og standarder for klima osv. i disse sensitive områdene.

Det er to områder jeg vil gå litt mer inn på, som utenriksministeren også hadde i sin redegjørelse, og det er energi og klima. Som kjent skal energipolitikken nå kombinere ulike mål både i Norge og i EU. Den skal sikre energiforsyningen, selvfølgelig, men den skal også redusere klimautslippene fra energisektoren og medvirke til et velfungerende energimarked.

Klimautslipp er en ubehagelig sideeffekt av vår industrivirksomhet. Vi vet at produksjon av norsk olje og gass fører til mindre utslipp av klimagasser enn produksjon i andre land som vi sammenligner oss med, m.a. på grunn av strenge reguleringer og det høye nivået på norsk teknologi. Det skal vi være stolte over, men vi skal også se framover. Utfordringene som kommer i kjølvannet av det, er ikke små, og her stilles det store krav både til internasjonal samarbeid, til vår egen regjering og til oss her i Stortinget.

Fra 2009 har EU nå gjennomført den tredje energimarkedspakken og klima- og energipakken. En av disse forordningene er gassforsyningsikkerheten i Europa, som Europaparlamentet nå har vedtatt. Det skal bety økt sikkerhet for gassforsyningen og styrke gass som energibærer i hele Europa. Denne forordningen vil bidra til å øke sik-

kerheten i gassforsyningen og styrke gass som energibærer i Europa. Det er meget viktig for Norge som er en så stor eksportør av dette viktige produktet. Dette er av stor betydning for oss.

Vi er en stabil leverandør og spiller en stor rolle. Over 90 pst. av norsk gass selges nå til Europa. Norsk gass er en viktig energiforsyning til Europa. Gasseksporten i 2009 var åtte ganger så stor som den norske normalproduksjonen av elektrisitet. Den norske gasseksporten dekker da 15 pst. av det europeiske gassforbruket. Størstedelen av eksporten vår går til Tyskland, Storbritannia, Belgia og Frankrike; norsk gass utgjør nå mellom 25 og 35 pst. av det samlede forbruket i disse landene.

Men vi har nå sett hva som skjedde etter atomkatastrofen i Japan. Vi har sett hvilke miljøkonsekvenser det får, og helsefaktorer. Da er det også – som Europa tidligere har vedtatt – viktigere og viktigere med alternative energikilder. Vi ser også hvordan Tyskland nå reagerer på det. Her har vi mye å bidra med, og vi må bidra med utvikling av alternativ energi både i Norge og i fellesskap med Europa. Vi må ikke være fremmede for å bygge flere kabler til Europa, slik at vi blir et batteri i Europa i energimarkedet, for dermed å få ned de totale utslippene.

Ett av vedtakene innen energi var at innen 2015 skal ingen medlemsland være isolert fra det europeiske gass- og elektrisitetsnettet etter 2015. Dette er en kjempestor utfordring, og her må vi være på banen og se hva som skjer og komme med inngrep.

Norge og EU har sammenfallende spørsmål i klimapolitikken. EU har laget et veikart for lavkarbonøkonomi mot 2050, som innebærer bl.a. å redusere CO₂-utslippene i EU med 80–95 pst. innen 2050. Dette slutter vi oss fullt ut til. Jeg har merket meg at regjeringen også ønsker denne planen hjertelig velkommen. Vi er med andre ord i inn- og utgangspunktet, og det må vi være. Vi har store utfordringer sammen både på klimasiden og på energisiden, og det skal vi gå sammen om.

Peter N. Myhre (FrP) [11:19:54]: Jeg vil også takke utenriksministeren for en interessant redegjørelse.

Det er grunn til bekymring når det gjelder de sørligste landene i Europa, og flyktningene som strømmer inn fra Nord-Afrika. Antallet flyktninger fra Libya, eller som landet egentlig heter, «Den store sosialistiske arabiske folkepublikken Libya», nærmer seg en million. Hittil har de fleste slått seg ned i nabolandene, mens 34 000 er kommet til Europa, hovedsakelig til Italia, og tallet ventes å øke kraftig i tiden fremover.

For det første er det grunn til å utvise årvåkenhet når det gjelder flyktninger fra et diktatur som er i ferd med å falle. Selvsagt er det en humanitær grunn for mange til å flykte, men blant flyktningene risikerer vi dessverre å finne representanter for Gaddafi-regimet, de som frykter å få problemer når regimet faller.

For det andre kommer denne flyktningstrømmen i tillegg til den permanente, konstante strømmen av mennesker som søker seg bort fra de arabisk-muslimske diktaturene og til Europa.

For det tredje er de søreuropeiske EU-statene inne i

en kritisk fase økonomisk. Store flyktningstrømmer representerer ikke bare en økonomisk tilleggsbelastning for disse landene. Det fører også til en sosial uro som gir grobunn for utvikling av ytterliggående politiske bevegelser i Europa.

Som sagt, flyktningstrømmene er til bekymring, og gjør det enda viktigere enn noensinne å iverksette tiltak for å hjelpe flyktningene i Libyas naboland, først og fremst i Tunisia og i Egypt.

Schengen-avtalen var et viktig tiltak for å forenkle formalitetene ved passering av tusenvis av kilometer med interneuropeiske statsgrenser. Hundre tusenvis av velutdannede mennesker kunne sysselsettes med viktigere ting enn å sitte og tette på personer som reiste rundt. Schengen-avtalen gjorde at ventetid og unødvendige og kostbare prosesser ble redusert kraftig.

Nå er Schengen-avtalen under press. Økende strømmer av flyktninger, ikke minst av kriminelle som søker nye jaktmarker, skaper et raseri hos mange europeere. Kravet om styrket grensekontroll er ikke begrenset til Danmark og Frankrike.

Jeg deler derfor utenriksministerens syn om at det ikke må rokkes ved grunnprinsippet om reisefrihet i Schengen-området. Men dermed legges lista høyt. Grensekryssing mellom mange land i Øst-Europa innebærer ofte endeløse køer for passkontroll, selv om trafikken her er atskillig mindre, ja nesten bagatellmessig, i forhold til trafikken mellom landene i vest.

For travle europeere som bor i atskillig mer grensetette områder enn det vi er vant med her i Norge, vil det være utenkelig med venting i timevis ved grensene. Samtidig kreves det bedre kontroll med trafikken av personer som kommer fra land utenfor Schengen, og ikke minst med kriminelle, som til dels kommer fra land innenfor Schengen. Prinsippet om å innføre en kontroll ved at kjøretøyer med kjennemerker fra land utenfor Schengen stoppes, er lansert, men det vil i seg selv antakelig ikke være nok.

Det er viktig at både Schengen-avtalen og EØS-avtalen undergis en løpende kvalitetssikring for å sørge for at avtaleverket egner seg til å løse de utfordringene vi har i en tid som er preget av endringer. Det er viktig at regjeringen gir dette høy prioritet.

Ivar Kristiansen (H) [11:23:54]: Utenriksministeren og andre har fått fortjenstfull ros for god redegjørelse, og også for fremdriften i arbeidet, som vi nok alle sammen har som utgangspunkt skal bringe både Europa og, ikke minst, våre nærområder fremover i en enda større dynamikk. Jeg er glad for at utenriksministeren viet så stor del av sin redegjørelse til den økonomiske situasjonen som svært mange europeiske land er midt inne i, og frykten for nedgradering og frykten for videre konsekvenser av den økonomiske turbulensen som vi opplever, og som utvilsomt også vil kunne få følger for norsk økonomi og norske arbeidsplasser.

Men disse debattene har en bitte liten tendens til å dreie seg litt om hva andre land, andre myndigheter bør gjøre i større grad enn hva vi selv skal benytte av eget verktøy i vår politiske utførelse av arbeid ut fra vårt eget ståsted.

Dette har jeg merket meg og skal ikke bruke så veldig lang tid på å vise eksempler på dette. Men jeg skal komme litt tilbake til det lell. Jeg hadde gleden i forrige uke av å delta på Barents parlamentarikerkonferanse i Luleå. Dette voldsomme kontinentet, denne regionen som består av mer enn tre millioner kvadratkilometer, og er sparsomt befolket med bare rundt seks millioner innbyggere, er likevel en oase hva angår mineraler, råvarer, industri og muligheten for utvikling. Så merker jeg mer og mer en tendens til at våre to naboland, og også i noen grad Russland, har blikket mer og mer vendt mot Europa. Og dessverre er det å tilføye at også for norsk del i denne regionen er dette noe problematisk. Vi har et grensehinder. Vi har hindre som skaper en utvikling som ikke i alle retninger er positiv, og vi ser at befolkningsutviklingen går nedover. Vi har uløste oppgaver innenfor transport, kommunikasjon, innenfor kraft, innenfor nett, og ikke minst innenfor flyforbindelser. Det eksisterer ingen tverrflyforbindelse i denne regionen annet enn en rute som går mellom Arkhangelsk, Murmansk og Tromsø. Dette har vi muligheter til å gjøre noe med hvis vi legger den politiske tyngden i dette.

Det ble på denne konferansen vedtatt en slutterklæring som er meget interessant, meget god, og hvor ikke minst grenseboerbevisavtalen mellom Norge og Russland ble brukt som et eksempel for andre til å skape større dynamikk i denne regionen. Jeg tror også vi skal være glad for at vi har den nære og gode politiske dialogen oppe i nordvest med vårt nabofylke Murmansk, som faktisk på mange områder har vært en slags politisk og næringsmessig døråpner for Norge i retning av det russiske markedet.

Så merker jeg meg representantene Solhjell og Slagsvold Vedums refs av Europa. Solhjell viser til de høyrestyrte nasjonene som kutter i samferdsel, kutter i infrastruktur, kutter i utvikling og gir euroen skyld for all elendigheten. Meg bekjent er det ikke høyrestyre verken i Portugal, i Spania eller i Hellas, og jeg undrer meg litt over når jeg hører disse representantenes krystallklare råd, hvorfor de ikke var på banen tidligere, før krisen dukket opp, med sine løsninger til hvordan man kan løse krisen. Det er en nokså besk kritikk som rammer deres politiske venner i disse landene, som prøver å gjøre noe med en uendelig gjeldskrise, og som prøver å rette opp at man i noen grad rett og slett har jobbet for lite. Man har i for stor grad svart økonomi. Man har bevilget seg selv en pensjonsrettighet og ordninger som har dratt landet ned i et dragsug, som man har de ytterste vansker med å komme opp av. Dette er ikke nasjoner som bader i nasjonale oljeinntekter, som representantene Solhjell og Slagsvold Vedum gleder seg fornemt over her fra denne talerstolen og i dette forumet, gjerne hentet fra felt man har stemt imot skulle bli bygd ut på norsk sokkel.

Steinar Gullvåg (A) [11:29:20]: Meningsmålingene viser et klart nei-flertall i velgerflokkene. Også blant Høyres velgere er det flere EU-motstandere enn tilhengere. Jeg tror det er en reaksjon på utviklingen i Europa i etterdønningene av finanskrisen, med økende arbeidsledighet og sosial uro. Norge blir på sett og vis motstykket til dette, her vi sitter på en grønn gren lengst nord i Europa

med en arbeidsledighet på under 3 pst. og fortsatt vekst i økonomi og sysselsetting. Slik ble vi selv et alternativ til EU i folks øyne enda vi som EØS-medlem faktisk er like integrert i EU-samarbeidet som enkelte medlemsland.

Flere EU-land opplever nå en gjeldskrise så dyp og av slike dimensjoner at det er vanskelig å se noen vei ut – med de strenge kravene som EU og Det internasjonale pengefondet stiller til gjeldstyngede nasjoner. Verken EU, IMF eller pressede nasjonale regjeringer i de aktuelle landene synes i stand til å anviser langsiktige løsninger. Jeg tror dessuten den medisinen som foreskrives, er feil. Konservative regjeringer med støtte av et konservativt flertall i EU-parlamentet kjenner dessverre bare én resept, nemlig hardhendte budsjettkutt som rammer folk flest, og som snarere forverrer enn bidrar til å bedre situasjonen i de mest utsatte landene.

For to uker siden møttes ledere fra sentrum-/venstrepartier i hele Europa i Oslo for å drøfte venstresidens veikart ut av krisen. En ting står klart etter konferansen: Uten at det skapes grunnlag for ny vekst, sysselsetting og verdiskaping, og uten at den sosiale stabiliteten gjenopprettes, vil land som Hellas, Portugal, Irland og Spania bare synke dypere ned i krisen. Vel må vi kunne kreve at de skikker sine bo og sørger for balanse i budsjettene som motytelse for lån og kreditter, men vi må ikke frarøve dem håpet om en bedre framtid.

Ikke av veldedighet, men av egeninteresse bør Norge, med sin enestående økonomiske posisjon, gjøre felles sak med de krefter i EU som går inn for å skattelegge finansstransaksjoner og opprette en europeisk obligasjonsordning, såkalte Eurobonds, til hjelp for utsatte EU-land som mer enn noen gang trenger nye investeringer og nye arbeidsplasser. Dette er nødvendig marshallhjelp til vårt eget kontinent. Klarer vi ikke denne oppgaven, kan det gå ganske ille – og når jeg sier «vi», er det fordi krisen fort kan bli vår egen dersom kjøpekraften i våre viktigste eksportmarkeder svekkes ytterligere, og etterspørselen etter norske eksportvarer synker.

Etter den europeiske samorganisasjonens kongress i Athen siste uke konstaterer LOs mann i Brussel, Knut Arne Sanden, at det nå er økende faglig skepsis til EU, fordi europeisk fagbevegelse erfarer at det gradvis er blitt vanskeligere å ivareta arbeidstakernes rettigheter. EU-domstolens tolkning av utstasjoneringsdirektivet og kommisjonens og EU-parlamentets manglende evne og interesse for å endre praksis på dette området er et direkte angrep på europeisk fagbevegelse. EU-domstolen åpner i realiteten for sosial dumping, hvilket naturligvis har særlig betydning for land med et høyt kostnadsnivå. I Norge har vi så langt vært i stand til å tilpasse oss og korrigere EUs direktiver gjennom nasjonal lovgivning. Allmenngjøringsloven og det som gjelder solidaransvar, er eksempler på dette. Derfor er det ganske trist å registrere at NHO nå utfordrer allmenngjøringsloven i ly av EU-retten.

Vikarbyrådirektivet gir regler om inn- og utleie av arbeidskraft og arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår under slike oppdrag. Hovedprinsippet er at ansatte i vikarbyråer skal ha samme lønns- og arbeidsvilkår som i den bedriften som leier inn arbeidskraft. Det betyr at en ru-

mensk arbeidstaker ved et norsk skipsverft skal ha samme lønns- og arbeidsvilkår som sine norske kolleger – og det er bra. Men spørsmålet er om direktivet samtidig utfordrer norske arbeidsmiljøbestemmelser og tariffavtaler, i den forstand at vi i større grad må akseptere inn- og utleie av arbeidskraft. Jeg har tillit til at den norske regjering sørger for at norske arbeidsmiljølovbestemmelser ikke utfordres på dette området.

Torkil Åmland (FrP) [11:34:37]: Jeg vil også begynne med å takke utenriksministeren for en interessant redegjørelse om EU og EØS.

Jeg har tenkt å ta opp tråden når det gjelder et par av de temaene som utenriksministeren var inne på i sin redegjørelse, og jeg tenkte å begynne med det som forrige taler var inne på, nemlig gjeldskrisen i Europa. Det er en stor utfordring, som mange har vært inne på, med den høye arbeidsledigheten, og hvis man ikke får en løsning på dette på litt lengre sikt, er det også fare for at det kan skape sosial uro og destabilisere en del av disse landene i Europa.

Men jeg er ikke like imponert over – skal vi si – løsningene. Nå er det jo slik at det er EU og disse landene selv som må finne løsningene. Det er ikke vi som skal vedta dem her. Norge har vært gjennom liknende kriser tidligere. Og det som viste seg å være nøkkelen til å komme ut av de krisene – f.eks. krisen i 1930-årene – det var ikke de offentlige inngrepene, det var ikke de offentlige reguleringene, det var ikke offentlige subsidier, slik som man for så vidt rent politisk har argumentert med at det var, siden det var en arbeiderpartiregjering som kom i 1935, men det var faktisk den innovasjonen og den nyskapningen som ble satt i gang under disse krisene. Det ble startet tusenvis av småbedrifter midt i disse kriseårene, og historikere i dag konkluderer med at dette faktisk var det som var med på å dra Norge økonomisk ut av disse krisene, samtidig som etterspørselen internasjonalt steg etter hvert.

Når man har en gjeldskrise i disse landene, er det egentlig to ting man er nødt til å gjøre: Man er nødt til å kutte kostnader, man er nødt til å se på det som er ineffektivt, og ta en del, gjerne tøffe, beslutninger i forhold til det, og så er man nødt til å få den økonomiske motoren i gang, slik at man får opp produktivitet og den økonomiske veksten. Klarer man ikke det, vil alle slike midlertidige tiltak – restrukturering av gjeld, osv. – bare være en utsettelse av problemet, men man har ikke løst problemet. Problemet vil bare bli skjøvet inn i framtiden, og så vil det for så vidt også fortsette å vokse. Uten at man erkjenner at man faktisk må bruke markedet, få markedskreftene i gang, tror jeg det blir vanskelig for mange av disse landene å komme ut av den krisen som de er i.

Så litt om dette med reservasjonsretten, som også har vært oppe. Nå har utenriksministeren vel for første gang gått mot et direktiv – i går – og vi synes jo det er positivt. Det er positivt at denne retten er reell. Det er noe som ikke bare er formelt på et papir og i en avtale, men det er noe som er reelt. Det er noe vi skal bruke aktivt for å ivareta nasjonale interesser i EØS-samarbeidet. Derfor er vi glad for at man går til det skritt å bruke den, men vi stusser jo

veldig på saken man velger å bruke den på. Som man har vært inne på her tidligere, valgte man ikke å bruke den på datalagringsdirektivet, som er en veldig omfattende flytting av grenser med hensyn til innbyggernes rettigheter og personvernet. Der sier man at det ikke foreligger såpass viktige nasjonale interesser at man vil bruke reservasjonsretten, men man bruker den altså på en sak som omhandler postsendinger fra 50 gram og nedover, og sier da at dette er en viktig nasjonal interesse for EØS-samarbeidet. Det er en forunderlig måte å bruke den på, spesielt når utenriksministeren i replikkunden heller ikke kunne svare på hva som er det konkrete problemet i postdirektivet. I postdirektivet garanteres det at man skal ha fem dagers distribusjon, enhetstakst osv., slik at dette for så vidt ikke skulle være noe problem. Men man konkluderer med at det på en måte er summen av alt sammen, og at man frykter for arbeidstakernes rettigheter. Likevel er man ikke konkret. Da lurer jeg på: Vil man være like lite konkret i forhandlingene om dette spørsmålet som man er her? Da blir mitt spørsmål: Har utenriksministeren egentlig tro på at man kan få gjennom dyptgripende endringer, eller er dette bare et midlertidig spill for å tilfredsstille de landsmøtevedtakene som er gjort i partiene? Har utenriksministeren egentlig tro på at Norge vil få gjennomslag for dette? Eller er det slik at man nå setter seg ned og forhandler og regner med at man egentlig må gi seg på dette, men at man så kan si at man har gått denne runden, som var nødvendig?

Gorm Kjernli (A) [11:39:36]: Utenriksministeren holdt en god og tankevekkende redegjørelse i forrige uke, med det som skjer i Europas naboømråder, som bakteppe, kampen for frihet og demokrati, som vi er nødt til å gi vår støtte til. Det viser jo hvilken situasjon vi er i, og hvor privilegerte vi er, som kan stå her og diskutere liberalisering av post.

Jeg synes utenriksministeren ga en god redegjørelse for regjeringens holdning til det tredje postdirektivet. For regjeringen er det tungtveiende argumenter for at Norge går imot å innlemme direktivet i EØS-avtalen.

På fredag, dagen etter redegjørelsen, hadde vi en interpellasjonsdebatt i Stortinget om postdirektivet – en forpostfektning, kan man kanskje si, for debatten som vi har her nå. Det er ikke, som noen prøver å framstille det, av hensyn til Posten at regjeringen mener det er tungtveiende argumenter mot å innlemme det tredje postdirektivet. Det er av hensyn til gode posttjenester for alle og til lik pris, uten at det koster staten eller skattebetalerne mer penger enn det må. For å supplere den utredningen som representanten Svein Roald Hansen refererte til i sitt innlegg og det han sa: Behovet for statlig kjøp kommer til å øke i årene som kommer, som følge av at etterspørselen etter leveringspliktige tjenester faller.

Den samme utredningen sier videre at det tredje postdirektivet sannsynligvis vil svekke Postens inntektsgrunnlag og øke behovet for statlig kjøp ytterligere, uavhengig av om konkurransen blir reell eller ikke. Bare presset fra konkurranse vil svekke Postens inntekter, som igjen betyr økte statlige utgifter utover det fall i brevpost fordrer, for å opprettholde det tilbudet vi ønsker, med enhetsporto og

seks dagers ombæring i hele landet. Lørdagsombæring er spesielt viktig i distriktene, der avisen kommer med posten.

Utredningen sier at det heller ikke er usannsynlig at det vil komme inn andre aktører på det sentrale østlandsområdet – fløteskummere, som utredningen kaller dem. Det vil svekke Postens inntekter ytterligere, og behovet for statlig kjøp må øke tilsvarende mer.

At Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ut fra en ideologisk markedstankegang ønsker en full liberalisering, er en kjent sak. Bondevik II la opp til en full liberalisering fra 2007, før det tredje postdirektivet trådte i kraft, mot dagens regjeringspartiers stemmer. Vi reverserte den beslutningen da vi kom i posisjon i 2005. For Arbeiderpartiet er det ikke aktuelt å måtte betale mer penger enn det vi i utgangspunktet må, for en politikk vi ikke ønsker.

Postmarkedet er et fallende marked. Det er noe helt annet enn den liberaliseringen som var i telesektoren for noen år siden. Det er noe helt annet å liberalisere et marked i vekst, som telesektoren var – og fortsatt er – enn å liberalisere et fallende postmarked. Dette lar seg ikke uten videre sammenligne. Nettopp derfor er det uttrykt bekymring for press på ansattes lønns- og arbeidsvilkår, slik vi har sett i flere land som har implementert direktivet. Press på disse rettighetene blir ikke mindre i et lite marked, der det kan være den eneste måten å tjene penger på. Vi har i andre EU-land sett økt bruk av midlertidig ansettelser, økt bruk av kontraktører og press på lønninger. Arbeiderpartiet ønsker ikke en slik politikk eller å være med på å tilrettelegge for det. Høyre og Fremskrittspartiet har et helt annet syn på arbeidslivsspørsmål. At de ikke deler denne bekymringen, er ikke overraskende.

Som utenriksministeren og flere talere har vært inne på, er det ikke bare å si nei til et direktiv. Det er bestemte prosedyrer i EØS-avtalen for hva som nå skal skje, som utenriksministeren har redegjort for. De prosedyrene skal – og må – vi følge. Jeg forutsetter at EU også forholder seg til dem på en god og fornuftig måte.

Til slutt: Det har vært uttrykt bekymring for hva dette kan ha å si for den virksomheten Posten har i utlandet i dag. I EØS-avtalens artikkel 102 punkt 6 står det:

«De praktiske følger av opphøret etter nr. 5 skal drøftes i EØS-komiteen. Rettigheter og forpliktelser som personer og markedsdeltagere allerede har ervervet i henhold til denne avtale, skal fortsatt bestå.»

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Peter Skovholt Gitmark (H) [11:44:21]: Blant venstresiden synes det å herske en forståelse av at det er høyresiden i Europa som er skyld i dagens problemer. Det er feil. Det som har skjedd, er verken et problem knyttet til EU som organisasjon eller til høyresiden som sådan. Men det handler om store nasjonale utfordringer og politisk feilmedisinering.

Spanias hovedproblem var en økonomisk vekst som ikke var bærekraftig. Spanias hovedproblem var en boligboble som man ville og måtte knuse. Hellas' hovedpro-

blem var at man holdt hele forsvarsbudsjettet utenfor budsjettbalansen og hadde et overforbruk som få andre land har sett maken til over så lang tid. I tillegg, uavhengig av politiske partier knyttet til Hellas, har man forsøkt å villlede resten av Europa med hensyn til hva den faktiske pengebruken innebar. I Portugal var det et klassisk eksempel på overforbruk.

Så kommer medisinen, igjen foreskrevet av representanten Solhjell, som mener at høyresiden ønsker å spare seg ut av krisen, mens venstresiden vil investere seg ut av krisen. Det å bruke mer penger i en situasjon som nå, når det gjelder både Spania, Hellas og Portugal, vil bare forlenge krisen – ikke gjøre krisen bedre.

Hovedproblemet i alle disse tre landene er at gjeldsbyrden er for tung å bære. Når man ser hva de ulike landene betaler på sine statsobligasjoner, er det en skyhøy rente, nettopp fordi markedet ikke ser på gjelden som bærekraftig.

Det som må til, er to ting. Det handler om å gjøre økonomien mer vekstkraftig. Det betyr, helt riktig, at det fremdeles må satses på forskning, innovasjon, nyskaping og næringsutvikling, men på den andre siden må det kuttes kraftig i budsjettene. Man må tilbake i balanse. Det er på sikt ikke noe land som klarer å ha en budsjettubalanse uten at det vil få store konsekvenser for hele økonomien og for arbeidsledigheten.

Gullvåg sier at høyresiden bare kjenner én resept – mindre forbruk og kutt i velferdsordninger. Nei, overhodet ikke. Det representanten Gullvåg blir en forsvarer for, er det man stadig ser fra venstresiden, et ensidig fokus på økt pengebruk. Og det er faktisk hovedgrunnen til at Europa er i krise i dag.

Karin Andersen (SV) [11:47:34]: Det er nok politisk strid om hvorfor det er en økonomisk krise i Europa i dag, men jeg hadde nok håpet på en erkjennelse fra høyresiden av at et frislepp av markedskreftene uten politisk kontroll er en sterkt medvirkende grunn til at det har gått så galt som det har gått – for det er et faktum. EU har på mange måter gått foran i den type frislepp, og de er nå i stor økonomisk krise. Jeg kunne sagt mye om dette, men jeg har tatt ordet for en annen sak. Det henger nøye sammen, for arbeidsmarkedet og det vi produserer der, er bærekraften i økonomien.

Utenriksministeren sa i sitt innlegg at det for Norge skal være en høy terskel for å komme med en innsigelse mot et direktiv, og at det er aktuelt der Norge skiller seg fra Europa. Det gjør vi når det gjelder deltakelse i arbeidsmarkedet, når det gjelder lav ledighet, høy sysselsetting, høy produktivitet og et arbeidsmarked som fordeler både penger, makt og innflytelse i samfunnet veldig sterkt. Det har vært medvirkende til at Norge er et meget vellykket land på mange områder, og at folk i dette landet står mye bedre rustet mot finanskrisenes kast enn man gjør i veldig mange andre land.

Derfor er betydningen av vikarbyrådirektivet viktig, og det er viktig at vi går inn i det med stort alvor. Jeg tror ikke det er noen som er imot å sikre at vikarer skal ha en god beskyttelse i arbeidslivet, men hensikten med direk-

tivet er nok i større grad å legitimere bemanningsbyråene og innleiebyråene. I Norge har en av hovedbjelkene vært fast ansettelse. Fast ansettelse i en bedrift betyr at en har kontroll på både arbeidsmiljø, lønninger og den type ting, men også at man har et næringsliv som ikke er strukturert ut fra et ønske om å unndra seg skatter, avgifter og forpliktelser. Dessverre ser vi slike tendenser i dag. Man ønsker å få dette som et viktigere innslag i arbeidsmarkedet. Jeg tror ikke det er noen god utvikling.

Det er mange myter om bemanningsforetakene. En myte er at innleie er nødvendig for fleksibiliteten – det er det ikke. Bedriftene kan ansette folk når de trenger dem, og si dem opp når de ikke trenger dem. Det er en myte at midlertidig ansettelse fører til fast ansettelse – det er heller ikke dokumentert, overhodet ikke. Bemanningsforetakene skaper nye jobber, mener noen – de skaper jo ingen jobber. De skaper bare noen nye jobber som ikke er faste. En myte er også at midlertidig ansettelse fyller de ansattes behov – man er ansatt som vikar eller i et bemanningsbyrå fordi man ikke har fått noen annen jobb.

Svein Roald Hansen (A) [11:50:57]: Flere har berørt den krevende økonomiske situasjonen og gjeldskrisen som flere av landene i EU er i. Det er mange årsaker til situasjonen i de ulike landene, og det er ingen tvil om at for noen har nok det å være innen eurosonen, med en lave-re rente enn de ellers ville hatt, bidratt til en opplåning som de ellers ikke ville fått i så stor grad. Men vi må ikke glemme at uansett er det landenes ansvar å føre en ansvarlig økonomisk politikk, og det har en del av disse landene altså ikke gjort. Det er det ene. Så står de overfor tøffe tak. Det er nok krevende for noen av disse landene å skulle investere seg ut av problemene. Men det er klart at de kutter og sparer seg heller ikke ut av problemene, så de er nødt til å finne fram til en kombinasjon av det. Da går man på slikt som representanten Slagsvold Vedum pekte på, som går langt utover det som i utgangspunktet er et fellesansvar i EU-samarbeidet. Som han uttrykte det: Det blir ikke mye nasjonalstat igjen.

Men vi må ikke overse at helt uavhengig av integrering i EU-samarbeidet er det noen drivkrefter som ligger bak integreringen, og som er der uansett. Det er globaliseringen, internasjonaliseringen og arbeidsdelingen i verden. Vi er også rammet av disse kreftene. Da finanskrisen slo til, mistet Islands valuta sin verdi. Den norske kronen sank med mellom 30 og 40 pst. mot euro og dollar, så vi ble også berørt av det. De drivkreftene er der, helt uavhengig av om vi tenkte å «ta bort» EU-samarbeidet.

Så viste representanten Morten Høglund til noe som Laila Gustavsen sa i debatten om datalagringsdirektivet, at det skal spesielle nasjonale hensyn til for å påberope seg unntak. Forskjellen på datalagringsdirektivet og postdirektivet er jo at datalagringsdirektivet balanserer hensynet mellom personvern og samfunnsmessige hensyn – de er de samme i Norge som i Sverige, Tyskland og Italia. Norsk geografi er ikke den samme som i Danmark, for å si det sånn. Det er altså ikke slik at landsmøtet i Arbeiderpartiet har valgt seg postdirektivet som en prøvestein for å reservere seg, slik representanten Eriksen Søreide ut-

trykte det. Det er nok noen som har den holdningen – det hørte vi i debatten på fredag – men det var ikke motivet for landsmøtet. Der var det bekymringer for de hensyn som har vært framme i debatten. Spørsmålet nå blir om de nasjonale bestemmelser som direktivet åpner for, kan ivareta disse hensynene på en tilstrekkelig god måte eller ikke. Det er det som til syvende og sist blir vurderingen når vi kommer gjennom 102-artikkelen og to ganger seks måneder – det blir sikkert vel så det.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:54:09]: Dette har vært en langt mer edruelig debatt om EØS-avtalens reservasjonsrett enn den vi hadde i tilknytning til datalagringsdirektivet. Årsaken er åpenbar – i mellomtiden har Arbeiderpartiet gjort sitt landsmøtevedtak. De advarer som kom fra en rekke representanter, særlig fra det samme parti, rettet mot oss som ville ha reservasjon når det gjaldt datalagringsdirektivet, lyder adskillig mer nyansert i dag. Det er bra, fordi det er sånn det er. Flere av oss var i debatten om datalagringsdirektivet opptatt av å få slått fast at reservasjonsretten er der for å bli brukt når andre utveier ikke fører fram og vitale spørsmål for Norge blir satt på spissen. Det utenriksministeren svarte den gang, er i tråd med det han sier nå. Det var derfor jeg tillot meg å gi den honnøren, for han er en av de få som faktisk har holdt en konsistent linje fra den forrige debatten og til nå om dette. Jeg synes kanskje at noen av de representantene som drev skremelspropagandaen lengst i debatten om datalagringsdirektivet og konsekvensene for EØS-avtalen, burde ha kostet på seg en liten innrømmelse av det i debatten i dag. Men la nå det ligge.

Jeg kommer tilbake til den saken som jeg tok opp i mitt hovedinnlegg, og som jeg synes er veldig alvorlig. I hele norsk olje- og gasshistorie har det vært en veldig viktig sak for storting og regjering å ha muligheten til å stille vilkår om aktivitet på land knyttet til tildelinger og knyttet til utøvelsen av de myndighetsoppgavene som vi har overfor selskapene. Disse mulighetene foreslår regjeringen nå å svekke, fordi den har støtt på motstand hos ESA. Og ikke nok med det: Regjeringen foreslår det i en proposisjon som ikke, slik forvaltningsloven krever, har vært på høring før den kommer til Stortinget. En slik høring kan unnlates dersom det er åpenbart unødvendig, men jeg synes det er åpenbart at en sånn sak burde vært på høring, fordi det er klare interesser, ikke minst langs hele kysten, for å få vite: Er regjeringen innstilt på å bruke den type muligheter framover, eller er den innstilt på å spille fra seg muligheter til denne type styring for å sikre ringvirkninger av olje- og gassvirksomheten etter hvert som den flyttes nordover? Det spørsmålet vil jeg gjerne at utenriksministeren sier noe om. Jeg skulle også veldig gjerne høre Senterpartiet begrunne hvorfor man så lett har gitt seg på et så viktig distriktspolitisk spørsmål.

Kåre Simensen (A) [11:57:30]: Jeg vil i likhet med de talerne som har hatt ordet før meg, takke utenriksministeren for en god redegjørelse i Stortinget i forrige uke. Han satte fokus på mange viktige områder i Europa som vi alle mer eller mindre er berørt av.

For meg er arbeidsledigheten blant unge noe av det mest alvorlige vi vil møte når framtidens Europa skal utvikles videre. Vi kan selv tenke oss den situasjonen de unge er i – god utdanning, men ingen jobb å møte morgendagen med. Det er så bekymringsfullt at det er tema som vi må ha et solidarisk samarbeid om, ikke bare innen et land, men også mellom land.

Så langt har det solidariske ansvaret gitt resultater. Men vi ser flere eksempler på at solidariteten, som vært bærebjelken i EU-samarbeidet, nå blir utfordret. Jeg har lyst til å ta meg en tur til våre naboer i øst, til Finland, der Sannfinnene – partiet som gjorde et brakvalg og ble Finlands tredje største parti for en snau måned siden – nå trekker seg fra alle regjeringsforhandlinger fordi andre partier vil redde skakkjorte EU-land. Det populistiske og nasjonalistiske partiet har vokst raskt og har gjort et godt valg, bl.a. på grunn av sin innvandringskritiske holdning, slik flere partier har blitt store også i andre land i Europa de siste årene. Deres klare nei til å redde økonomisk skakkjorte EU-kollegaer er bekymringsfullt. Sannfinnene ser ingen god grunn til å bruke penger på å forsøke å redde land som har havnet i et uføre. En meningsmåling som ble utført i forkant av valget, viste at 59 pst. av dem som ble spurt, ville at Finland skulle la sine europeiske naboer seile sin egen sjø. Denne trenden går igjen i flere og flere land. Mange mener at vi er vitne til Europas egen Tea Party-bevegelse, der sinte velgere har sett seg lei på økonomisk usikkerhet og at eget land hele tiden skal hjelpe andre. Det har gitt seg utslag i flere europeiske land – Finland har jeg nevnt, men jeg kan også nevne Irland, Portugal, Frankrike og Tyskland.

Jeg er bekymret for en slik utvikling, der flere og flere kun blir opptatt av seg selv og glemmer at man er en del av et fellesskap hvor man står sammen om det som må løses. Den situasjonen føler jeg at Europa er i nå. Derfor synes jeg det er bekymringsfullt at man ser denne utviklingen, som bl.a. Sannfinnene og deres meningsfeller representerer i Finland.

Jeg har bare lyst til å ta det opp fra talerstolen, for jeg synes det er grunn til å stoppe opp og tenke litt over hva solidariteten kan gjøre for at vi fortsatt skal ha et godt Europa, der vi alle sammen kan leve i harmoni.

Steinar Gullvåg (A) [12:00:49]: Dersom representanten Skovholt Gitmark hadde hørt riktig godt etter, ville han ha registrert at jeg i mitt innlegg først og fremst var opptatt av veien ut av den økonomiske krisen som utsatte EU-land nå rammes av. Min anklage mot de konservative krefte i Europa, konservative regjeringer i EU-rådet, konservative flertall i EU-parlamentet, er at de mangler evnen til å anviser veien ut av krisen, og at de utelukkende konsentrerer seg om krav til underskudd på budsjettene, krav til gjeld og etterpå nedbetaling av gjeld, uten å ha blikket vendt mot det sosiale Europa, balansen mellom tiltak for å gjenopprette budsjettbalansen og den sosiale utviklingen i Europa.

Jeg nevnte to konkrete tiltak som mange EU-land er opptatt av, som peker på en vei ut av krisen, nemlig skattlegging av økonomiske transaksjoner, finanstransaksjoner,

og opprettelsen av en Eurobond-ordning, slik at utsatte land igjen kan få evnen til å investere og skape håp om en mer positiv sosial utvikling i sine land.

Det som virkelig bekymrer meg, er at vi nå i land etter land opplever at en ungdomsgenerasjon ikke slipper inn på arbeidsmarkedet, med de konsekvenser som det vil kunne få for den demokratiske utviklingen i disse landene. Vi ser nå gjennom lokalvalgene i Spania at denne ungdomsgenerasjonen vender seg mot de som styrer, mot det system som eksisterer, og søker tilflukt i mindre partier på ytterfløyene i politikken.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt presidentplassen.

Peter Skovholt Gitmark (H) [12:03:39]: Det som er resultatet av lokalvalgene i Spania, er jo at Høyres søsterparti Partido Popular har gjort det usedvanlig godt, og at sosialistpartiet nå er på et historisk lavmål i oppslutning. Velgerne i Spania har tatt avstand fra sosialistpartiets politikk. Velgerne i Spania har sagt at de ønsker noe annet. Det har vi sett i resten av Europa også.

Representanten Gullvåg ønsker mer av den samme medisinen som har fått Europa inn i krisen. Det må vi tørre å ta avstand fra. Det er nettopp en uvettig pengebruk som har gjort at det er land som Portugal, Spania og Hellas som er dypest inne i krisen. Man har brukt over evne. Og når representanten Gullvåg da igjen ønsker å medisinere med mer av det samme, som ikke virker, er det verdt å ta et skritt tilbake og advare mot det.

Vi må ha to tanker i hodet samtidig: På den ene siden må vi ha betydelige innsparinger. Land må komme tilbake til budsjettbalanse. Men på den andre siden er den langsiktige veien ut av krisen nettopp å gjøre økonomien større, legge til rette for sysselsetting, legge til rette for nyetableringer av bedrifter, se at forskning og utvikling faktisk er en investering i langsiktig velferd. Det er det først og fremst høyresiden som gjør, i Norge som i resten av Europa.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 4186)

Sak nr. 2 [12:05:18]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Høglund, Karin S. Woldseth, Peter N. Myhre og Kari Storstrand om en strategi for Internett og sosiale medier i et menneskerettighetsperspektiv (Innst. 317 S (2010–2011), jf. Dokument 8:93 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til

replikordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra utenriksministeren innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Willy Pedersen (A) [12:06:14] (ordfører for saken): Internett og sosiale medier har i stadig flere konflikter blitt et viktig redskap for mobilisering av folkemasser i mange land. Internett spiller også en stadig viktigere rolle for at informasjon i lukkede regimer kommer ut til verden. Komiteen er derfor enig i at sosiale medier og Internett ikke bør sensureres og blokkeres.

Komiteen er videre enig i at ytringsfriheten er avgjørende for velfungerende demokratier, og at et norsk internasjonalt engasjement vil være et viktig bidrag for å bekjempe sensur av ytringer på Internett, og da ved hjelp av sosiale medier.

En rekke regimer i Nord-Afrika har opplevd det som synes å være en ny demokratisk vår. De har ved hjelp av bl.a. Internett og digitale medier evnet å mobilisere store folkemasser, spredt informasjon ut til verden om hendelser i sine egne hjemland, og de har sågar veltet regimer. Dette er unge mennesker som ønsker en ny sjanse. De ønsker økonomisk utvikling, en jobb og fritt å kunne ytre seg som de selv vil.

Dette har man klart i Egypt og i Tunisia, men kampen for et fritt demokrati ser vi ennå pågå i land som Libya, Hviterussland og Syria. Senest i dag ser vi at syriske myndigheter prøver å forvirre egne borgere ved hjelp av sosiale medier som et mottrekk mot folkeopprørets daglige mobilisering.

Dette viser hvor viktig sosiale og digitale medier er, og har blitt, for demokratibevegelser rundt om i verden. Derfor er et fritt Internett og frie sosiale medier svært viktig for ytringsfriheten verden over.

Til forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre: Komiteens flertall mener at regjeringen gjennom ulike prosjekter og internasjonale samarbeidsorganer har forankret sitt arbeid for ytringsfrihet på digitale medier i relevante internasjonale fora. I brev datert 4. mars fra utenriksministeren til utenriks- og forsvarskomiteen framhever ministeren det norske engasjementet i bl.a. FN og OSSE. I brevet framheves det at Norge aktivt støtter mediefrihetsrepresentantenes satsing på ytringsfrihet på Internett i OSSE. I forbindelse med Toppmøteerklæringen fra Astana i 2010 framkommer det at alle forsøk på å begrense adgangen til Internett og sosiale medier i et medlemsland kan påtales av mediefrihetsrepresentantene eller et medlemsland.

Norge har også gjennom sitt arbeid i FN hatt et bredt engasjement for ytringsfrihet på Internett. Det viser regjeringen bl.a. gjennom norsk støtte til FNs spesialrapportør for ytringsfrihet. FNs spesialrapportør utarbeider nå en rapport om tilgangen til elektronisk kommunikasjon og ytringsfrihet på Internett. Rapporten skal foreligge innnevrende år.

Det er med bakgrunn i bl.a. disse to eksemplene at flertallet i komiteen mener at regjeringen har inkludert yt-

ringsfrihet på Internett og i sosiale medier som en sentral del av sitt internasjonale menneskerettighetsarbeid.

Fremskrittspartiet og Høyre fremmer også et forslag om en egen strategi for hvordan Norge vil arbeide for å fremme frihet på Internett og i sosiale medier i relevante internasjonale fora.

Regjeringen lanserte i 2008 et ytringsfrihetsinitiativ for å styrke Norges innsats for ytringsfrihet i konfliktområder – et initiativ som har lagt grunnen for et omfattende norsk engasjement for ytringsfrihet internasjonalt.

Jeg har allerede nevnt Norges bidrag i forskjellige internasjonale fora, som FN og OSSE. I tillegg til dette har regjeringen bl.a. bevilget 15 mill. kr til journalister som jobber under sterkt press i konfliktområder. Regjeringen støtter også aktivt et forskningsprogram i Egypt, der man ser på hvilken rolle sosiale medier har spilt for demokratibevegelsen i Egypt.

Flertallet i komiteen mener derfor at regjeringen med sin lansering av ytringsfrihetsinitiativet i 2008 allerede har lagt en god strategi for å fremme ytringsfrihet på Internett og i sosiale medier i relevante internasjonale fora.

Komiteen påpeker videre alvorlig for norsk næringsliv dersom norske bedrifter blir utsatt for konkurransevridning ved internettensensur. Det er også komiteens klare oppfatning at norske bedrifter skal konkurrere på like vilkår internasjonalt. Bedrifter som opplever internettensensur, og dermed svekkede konkurransevilkår, bør derfor konsultere relevante norske instanser og institusjoner om dette. Komiteens flertall har utover dette ingen flere merknader, og rår Stortinget til at forslaget om en strategi for Internett og sosiale medier i et menneskerettighetsperspektiv vedlegges protokollen.

Torkil Åmland (FrP) [12:11:00]: Vi lever i en brytningstid internasjonalt. I Midtøsten opplever vi nå en utvikling som få for kort tid siden ville trodd var mulig, og som på mange måter minner om de prosessene vi opplevde i Øst-Europa og tidligere Sovjetunionen i 1990-årene.

Folk reiser seg opp mot de totalitære regimene, rister av seg frykt, går ut i gatene og krever demokrati, reformer og frihet. De gamle strukturene blir rystet, og flere steder, som f.eks. i Egypt, er regimeskiftene i full gang. Disse prosessene er fremdeles sårbare, og vi vet fra historien at slike sosiale og politiske omveltninger også kan ta feil vei og gjøre situasjonen verre enn den var før. Forhåpentligvis vil det gå i riktig retning.

I slike prosesser har mediene alltid stått sentralt. Vi kan jo for så vidt trekke en parallell fra historien: Det var trykkekunsten som gjorde reformasjonen mulig, med de sosiale og politiske omveltningene som fulgte i kjølvannet av den. I dag er det fremveksten av Internett og sosiale medier som er de sosiale driverne i den sosiale mobiliseringen vi ser rundt i verden, for opposisjonspolitikk og for regimeendring. Gjennom de ulike typer sosiale medier har opposisjonen i mange av landene klart å unngå den kontroll av informasjon som maktøverne har vært avhengige av for å opprettholde sine regimer. Sosiale medier gjør det mulig å fremføre kritikk av regimet, mobilisere til handling og informere omverdenen om det som skjer, uavhen-

gig av regimet. Det er et enormt kraftfullt våpen mot de totalitære statene, og det treffer dem på deres svake punkt. Når de mister kontrollen på kritikk, kommunikasjon og informasjon, vakler også selve regimet.

Norsk utenrikspolitikk har en ambisjon om å fremme fred og menneskerettigheter. Norge er ingen stormakt økonomisk eller militært, og vi har ikke den type maktmidler å sette bak vår politikk. Men utviklingen av Internett innebærer at Norge likevel kan gi vesentlige bidrag. Sosiale medier overskrider landegrensene og regimer. For opposisjonsbevegelser og dissidenter kan det være avgjørende at de har denne frie informasjonsflyten gjennom de sosiale mediene.

I 2006 la den amerikanske regjeringen en strategi for bruk av sosiale medier for å fremme demokratiutvikling. Hensikten var å hindre at totalitære regimer stanset den frie flyten av informasjon og dermed også stanset reformbevegelser. I denne amerikanske strategien settes søkelyset på sensur av meningsytringer, men det er også en strategi for å respondere overfor regimer ved diplomatiske og politiske virkemidler. På den måten får man en helhetlig tilnærming til disse situasjonene, man får en bevisst bruk av virkemidler, og man får utnyttet det handlingsrommet som ligger der. Bruken av Internett står i dag høyt på den amerikanske utenrikspolitiske agenda, og kanskje er det noe av fruktene av denne strategien vi ser utfolde seg i Midtøsten i dag.

Når vi ser betydningen av sosiale medier i demokratiutvikling og regimeendring, mener vi det er viktig at Norge også har en klar strategi for å utnytte det potensialet som ligger her. Vi er klar over at Norge har tatt gode initiativ, f.eks. i forbindelse med ytringsfrihetsinitiativet i 2008. Det er også positivt med støtte til organisasjoner som arbeider for disse tingene.

Vi savner likevel en bredere strategi for Internett og sosiale medier i norsk utenrikspolitikk. I dag er det ca. 40 stater som praktiserer en overdreven sensur av Internett. OSSE påpeker at vi bare er i starten av en rivende utvikling innenfor Internett.

I en slik strategi bør man se ytringsfriheten i perspektiv av de framvoksende medier, og bedre utnytte det handlingsrommet som ligger i dette. Man bør i større grad samkjøre både tekniske, politiske og diplomatiske virkemidler overfor stater som forsøker å begrense eller stanse bruk av sosiale medier, for å stanse opposisjonen. På den måten styrker man de demokratiske kreftene, men man får også i slike situasjoner en tilnærming som er prinsipiell og helhetlig.

Vi har derfor lagt fram et konkret forslag om at regjeringen bør utforme en slik strategi. Vi tror ikke dette i seg selv er kontroversielt – det er for så vidt bred enighet om prinsippet og betydningen av nye medier. Vi skulle derfor ønsket at det var en bred oppslutning om forslaget. På den måten kunne regjeringen også vist at man er lyttende og kan ta inn forslag som ikke kommer fra den selv. Det er beklagelig at regjeringen ikke har gjort det i denne saken, og ikke har støttet forslaget.

Jeg vil med dette ta opp forslagene nr. 1–3, fra Framskrittspartiet og Høyre, slik de er beskrevet i innstillingen.

Presidenten: Representanten Torkil Åmland har tatt opp de forslag han refererte til.

Peter Skovholt Gitmark (H) [12:15:50]: La meg begynne med å gi ros til de to foregående talere for gode innlegg.

Etter middelalderen har vi hatt en kontinuerlig teknologisk utvikling. I 1979 gikk befolkningen i Iran, og spesielt i de største byene, ut på gatene for å protestere. Man sto sammen i kravet om at sjahen måtte styrtes, men man var ikke sammen om hva som skulle komme.

I 1989 maktet ikke lenger Sovjetunionen og dens satellitter å holde befolkningen nede, og regimer brast de påfølgende årene.

I år har vi sett noe helt annet. I år har vi sett en endring i hastighet vi ikke har sett tidligere. Det har ulmet over lang tid i hele Midtøsten og i Nord-Afrika. Men da mannen fra markedet i Tunis satte fyr på seg selv, visste han ikke i forkant at det ville bli den tunisiske revolusjon. Han visste heller ikke, i likhet med de fleste andre, at det ville bre seg til et betydelig antall land i hele regionen.

Den endringen vi nå ser, er i forhold til hastighet. Det skjer, som tidligere, betydelige endringer, men det er først og fremst gjennom fri informasjonsflyt at Internett har en så stor innvirkning på nettopp demokratiseringsbølger eller, for den saks skyld, protestbølger. Vi vet ikke i dag om dette er en demokratiseringsbølge, nettopp fordi to diktatorer har forsvunnet, i Egypt og Tunisia, uten at vi vet hva man kommer til å erstatte dem med. Vi håper og tror og arbeider for at de som overtar, vil være lovlig valgt, stå på demokratiske prinsipper og forholde seg til en demokratisk konstitusjon.

Men det vi nå ser i Libya, Syria, Jemen, Iran, Bahrain, bare for å nevne noen, er jo at volden har breddet seg, at myndighetene igjen tar i bruk også både sensur og andre virkemidler for å stenge av informasjonsflyten, for å gjøre det vanskeligere for protestaksjonene, for å gjøre det vanskeligere for motstanderne av regimet både å organisere seg og komme på offensiven. Den type teknologi er det dessverre i stor grad Vesten selv som over lang tid har solgt til regimene.

Jeg synes det er et betydelig paradoks at amerikanske selskap er blant dem som er fremst i å selge teknologi til undertrykkerne, til Kina, som holder sin befolkning i et jerngrep. Det er tilsynelatende greit med økonomisk utvikling så lenge det ikke skal gå videre i en utvikling i forhold til styresett.

En av de tingene som holder jerngrepet totalt, er jo nettopp den kontrollen man ser over Internett, over sosiale medier, hvor ord og også bilder kan låses ute av millioner av datamaskiner. Ja, det er det amerikansk teknologi, gjerne videreutviklet av kineserne selv, som har fått til. Det er en av de tingene som faktisk må tas opp i sammenhenger hvor vi diskuterer menneskerettigheter og demokrati, at denne type teknologi ikke må leveres. Det er igjen, mener jeg, et klart brudd på menneskerettighetene å tilføre teknologi som gjør at ytringsfriheten kveles.

La meg si at de forslagene vi i dag behandler, er det, slik jeg vurderer det, allmenn oppslutning om. Uenigheten

synes å være om dette allerede er implementert eller ikke. Da er min innfallsvinkel igjen at da er det uproblematisk å være med på å vedta forslagene.

Det synes å være en misforstått lojalitet til regjeringen at alt opposisjonen foreslår, ikke skal gå gjennom i Stortinget. Jeg mener det er bra at Stortinget står sammen, bra at Stortinget nå så tydelig viser at sosiale medier spiller en rolle, bra at Stortinget sier at dette må og skal være en del av ikke bare norsk utenrikspolitikk, men norsk politikk for å fremme demokrati og menneskerettigheter. Men det må vi også kunne slå fast gjennom et forslag, uten at lojaliteten til regjeringen skal stå over det.

Dagfinn Høybråten (KrF) [12:20:59]: Det folkeopprøret som vi har sett i den arabiske verden de siste månedene, har vært et bredt frihetsopprør. Et slående trekk ved mange av disse folkereisningene er nettopp at Internett og sosiale medier har vært en viktig kontaktflate for utveksling av informasjon, diskusjon og folkelig mobilisering.

Dette er en tendens vi har sett også i andre deler av verden. Vanlige folk kan med en mobiltelefon ta bilder og videoopptak og med noen få tastetrykk spre dette på nettet til så å si hele kloden. Ytringsfriheten får nye muligheter ved hjelp av denne nye teknologien og kommunikasjonsformer som Facebook og Twitter. Autoritære regimers tradisjonelle og utdaterte informasjonskontroll og sensur blir tilsvarende undergravet, og man leter febrilsk etter nye muligheter for å gjennomføre det samme som man alltid har gjort: å stoppe farlige meninger.

Dette skaper angst hos autoritære regimer. I en rekke land ser vi aggressive forsøk på å kneble de nye kanalene for fri kommunikasjon. Internett sensureres, manipuleres og overvåkes. Mobilnett blokkeres, og det drives klappjakt på kilder til avslørende bilder og videoopptak. Folk jages fra gatene med våpenmakt. Andre fengsles, forhøres og tortureres – alt for å hindre at folk skal få bruke sin selv-sagte menneskerett til å ytre seg fritt, og til å samles. Det er ynkelig, men samtidig veldig, veldig brutalt. Det er nesten ikke grenser for hvor brutale metoder som nå brukes for å undertrykke sannhet og ytringsfrihet.

Kristelig Folkeparti støtter intensjonen bak representantforslaget. Vi er av den alminnelige oppfatning at forslag som forslagsstiller innser allerede er gjennomført, kanskje burde få en annen skjebne enn å bli gjenstand for votering i Stortinget. Vi er imidlertid helt enig i intensjonen, og registrerer med interesse den oppfølging som allerede skjer.

Vi opprøres når demokratibevegelser, menneskerettsforkjempere, aktivister og journalister blir sensurert, når de nektes å gi uttrykk for sitt politiske syn, sin religiøse tro eller andre meninger. Ytringsfrihet og trosfrihet er grunnleggende menneskerettigheter. Vi trenger en bred strategi for å forsvare disse frihetene.

Digitale medier som Internett er en viktig kommunikasjonsplattform. Vi må verne om ytringsfriheten. De sosiale mediene må ikke undertrykkes av sensur og blokkering. De må derimot anerkjennes – fordi de har hatt en vesentlig betydning for demokratiutviklingen i en rekke regimer.

Derfor vil Kristelig Folkeparti ha et sterkt norsk engasjement til forsvar for ytringsfriheten på Internett – ikke minst i de nye sosiale mediene.

Vi er glad for det brede norske engasjementet som i de senere år er utvist i forskjellige internasjonale fora hvor ytringsfrihet er et sentralt tema. Saksordføreren nevnte ytringsfrihetsinitiativet fra 2008, et engasjement for ytringsfrihet i konfliktområder. I tråd med dette bidrar Norge til en rekke prosjekter som støtter opp under internasjonale organisasjoner og demokratiske bevegelser i slike områder.

Et veldig aktuelt eksempel er forskningsprosjektet i Egypt, som tar for seg rollen digitale medier hadde for regimeskiftet i landet.

Dessuten støtter Norge den internasjonale organisasjonen ARTICLE 19, som kjemper for å styrke mediernes uavhengighet og fjerne sensuren av både digitale og mer tradisjonelle medier. Norge har også økt støtten til journalister som jobber under sterkt press.

I likhet med saksordføreren vil jeg også understreke betydningen av å sikre like konkurransevilkår på Internett. Norske bedrifter som opplever internettensensur i andre land, må ta opp dette med norske myndigheter, slik at det også kan være en viktig og integrert del av kampen for ytringsfrihet fra Norges side.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:25:23]: Det er sagt mange kloke ord om innholdet i dette representantforslaget. La meg bare si når det gjelder forslaget, at jeg er enig med representanten Høybråten i at det er synd hvis det kommer ut en stemning herfra om at det har vært uenighet om innholdet i forslaget. Jeg opplever at forslag nr. 1 i representantforslaget er gjennomført. Vi har det på dagsordenen. Det har vært et tema for oss i Utenriksdepartementet, ute ved ambassader og på internasjonale konferanser i lengre tid – 2008-strategien er nevnt. Det å lage en egen strategi for dette mener vi vil være å bryte ut av det som er det bredere menneskerettighetsarbeidet – det er en nyanseforskjell. Når det gjelder å analysere truslene mot norske bedrifter, mener vi det er et ansvar for Nærings- og handelsdepartementet. Så la meg si det slik: Vi støtter veldig intensjonene bak forslagen.

Det var en avisartikkel i går om en syrisk politimann som stoppet en bil på grensen mellom Libanon og Syria. Han ransaket bilen og lurte på om sjåføren hadde Facebook liggende i bilen. Det kunne sjåføren avkrefte, men det var på en måte journalistens oppsummering av hvor ille det sto til – at politiet trodde de kunne finne Facebook og beslaglegge den.

Det er helt klart at dette er en teknologisk endring av revolusjonært omfang. Samtidig ser vi, og leser om det i oppslag i mediene i dag, at også repressive regimer nå vet å bruke sosiale medier i sin kampanje. Derfor kommer vi fortsatt til å ha dette på dagsordenen, ikke alene, men bl.a. sammen med USA. Sverige er et annet land som setter dette på dagsordenen – og flere. Vi har nå hatt en rekke seminarer kalt Trygve Lie-symposiet i forbindelse med høynivåuken på FNs generalforsamling. Vi tenker i år – på planleggingsstadiet – å vie dette seminaret til yt-

ringsfrihet på Internett og i sosiale medier, for å sette en internasjonal dagsorden.

Derfor vil jeg si at dette er et bra initiativ. Jeg tror det har bred støtte i Stortinget, og jeg håper det blir inntrykket denne debatten etterlater.

Morten Høglund (FrP) [12:27:37]: Jeg skal ikke forlenge debatten unødig, men vil signalisere, med bakgrunn i signaler som er kommet i debatten, at Høyre og Fremskrittspartiet vil gjøre om forslag nr. 1 til et oversendelsesforslag, i den forvisning at dette er godt innarbeidet.

Vi mener det vi skriver i forslag nr. 2, og vil fortsatt ha en votering knyttet til det.

Når det gjelder forslag nr. 3, og at det gjelder et annet departement enn Utenriksdepartementet, mener vi det ikke forhindrer at Stortinget kan ta en votering knyttet til det.

Så vi ønsker fortsatt votering knyttet til forslagene nr. 2 og 3.

Presidenten: Det er registrert.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

(Votering, se side 4186)

Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 3–10 behandles under ett – og anser det som vedtatt.

Sak nr. 3 [12:28:37]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om overenskomster inngått med fremmede makter eller internasjonale organisasjoner i 2009 (Innst. 330 S (2010–2011))

Sak nr. 4 [12:28:51]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2010 (Innst. 337 S (2010–2011), jf. Dokument 13 (2010–2011))

Sak nr. 5 [12:29:02]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samarbeidet i Organisasjonen for tryggleik og samarbeid i Europa (OSSE) i 2010 (Innst. 336 S (2010–2011), jf. Meld. St. 19 (2010–2011))

Sak nr. 6 [12:29:15]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europas (OSSEs) parlamentariske forsamling for 2010 (Innst. 338 S (2010–2011), jf. Dokument 9 (2010–2011))

Sak nr. 7 [12:29:30]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Norges deltakelse i Europarådet i 2010 (Innst. 332 S (2010–2011), jf. Meld. St. 20 (2010–2011))

Sak nr. 8 [12:29:40]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamling for 2010 (Innst. 333 S (2010–2011), jf. Dokument 16 (2010–2011))

Sak nr. 9 [12:29:52]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til EFTA-parlamentariskerkomiteene og Den felles EØS-parlamentariskerkomiteen for 2010 (Innst. 334 S (2010–2011), jf. Dokument 19 (2010–2011))

Sak nr. 10 [12:30:09]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den interparlamentariske union (IPU) for 2010 (Innst. 335 S (2010–2011), jf. Dokument 20 (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 30 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra utenriksministeren innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ivar Kristiansen (H) [12:31:12] (ordfører for sakene nr 4, 7 og 8): Jeg har vært saksordfører for de tre innstillingene, om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions parlamentariske forsamling for 2010, om Norges deltakelse i Europarådet i 2010, og, til sist, om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamling for 2010.

Dette er tre enstemmige innstillinger. Det er et felles inntrykk i komiteen av at Norge har vært godt representert i de nevnte institusjonene i 2010, at man absolutt har påvirket den politiske dagsordenen og har lyktes med å sette spor etter seg i diskusjonen om Europas sikkerhets- og forsvarspolitik og menneskerettighetsspørsmål.

Utfordringen i dag er jo at Den vesteuropeiske union, som så dagens lys i 1954, har sitt siste møte i juni i år. Vi har sett at europeisk forsvars- og sikkerhetspolitikk mer og mer foretas i Europaparlamentet. Vi vet at Norge ikke er til stede der. Arbeidet fra norsk side har gjennom lang tid i stor grad gått ut på å bidra til å få på plass et nytt interparlamentarisk organ som kunne bidra til å diskutere forsvars- og sikkerhetsspørsmål i Europa, som Norge så til de grader er integrert i. Dette har foreløpig ikke lyktes, og om man vil være i stand til å lykkes, vet i hvert fall ikke undertegnede. Noe svar på dette spørsmålet ligger heller ikke i innstillingen. Det er en politisk utfordring for Norge, og vil også komme til å bli det fremover, for det er vel ikke så veldig mye som tyder på at vi får plass i Europaparlamentet med fulle rettigheter, i hvert fall på kort sikt, slik jeg har forstått det ut fra foregående debatt. Dette handler imidlertid om muligheten for parlamentarisk nettverk. Det handler om at det ikke bare er i de respektive departementer som håndterer sikkerhets-, forsvars- og utenrikspolitiske spørsmål, kunnskap og nettverk skal og kan bygges. Vi har rikelig erfaring med at parlamentarisk nettverksbygging gir gode resultater og bringer dette forum betydelig kunnskap. Denne kunnskapen er vi nødt til å sørge for å videreføre.

Jeg vil i parentes bemerket kanskje be presidentskapet vurdere – i og med at Den vesteuropeiske union nå nedlegges – om ikke tiden er inne for å utvikle et hospiteringsorgan når det gjelder europapolitikk, på linje med det vi har, som må anses for å være vellykket, for parlamentarisk deltakelse for å skaffe seg kunnskap om driften av FN.

Når det gjelder sak nr. 7, om Europarådet, er det ingen tvil om at dette er et tema som går på menneskerettighetsspørsmål, og som går på det at Europarådet nå har fått nye tunge medlemsland i sin medlemsportefølje, noe som har bidratt til at saksmengden øker dramatisk. Antall ubehandlede og uløste menneskerettighetsspørsmål øker, dessverre. Selv om jobben har vært å gi Den europeiske menneskerettighetsdomstol økt kapasitet, osv., er det ingen tvil om at Russland og andre tidligere sentral- og østeuropeiske lands medlemskap gir nye utfordringer.

Når vi ser på europakartet – Vest-Balkan, Kaukasus, osv. – er dette geografiske områder som er hjemmehørende i Europa, og som kanskje ikke har vært de arealer i Europa som har fått størst politisk oppmerksomhet fra denne sal. Det går det an å gjøre noe med, og jeg er glad for at delegasjonen til Europarådet har bidratt til å få satt disse spørsmålene på dagsordenen.

Det er også grunn til å understreke det gode reformarbeidet som den nye generalsekretæren, Jagland, har iverksatt. Dette reformarbeidet gjør at selv om Europarådets parlamentariske forsamling kun har rådgivende funksjoner, bidrar institusjonen til å sette viktige politiske spørsmål på den europeiske dagsordenen.

Tore Nordtun (A) [12:36:38] (ordfører for sakene nr. 5, 6 og 10): Undertegnede er saksordfører for innstillingene nr. 336, 338 og 335. Komiteen er enstemmig i alle disse innstillingene, slik at signalene fra komiteen, eller fra Stortinget, skulle være entydige.

Jeg vil bare knytte noen ord til den første innstillingen, om samarbeidet i Organisasjonen for tryggleik og samarbeid i Europa, altså OSSE, og betydningen – som også komiteen understreker – denne organisasjonen har som redskap for politisk dialog og samarbeid for å løse konflikter i disse landene.

Det som komiteen har merket seg, er at forberedelsene for gjennomføring av første toppmøte i organisasjonen siden 1999, som skal være i Astana, har stått sentralt i organisasjonens arbeid i 2010. På dette møtet ble man enige om en erklæring om å stadfeste og forsterke tidligere inngåtte forpliktelser, men et forsøk på å vedta en felles handlingsplan er ikke helt i mål. Det er viktig at denne handlingsplanen kommer på plass. Man har også merket seg at man skal videreføre denne handlingsplanen i 2011.

Jeg ser det slik at støtten til tiltak for å bedre OSSEs krisehåndteringsevne for å styrke ytringsfrihet og vern om nasjonale minoriteter samt å bedre oppfølgingen av resultatene av valgobservasjonene og -observatørene, er et særdeles viktig område som må følges opp. Her har OSSE stor betydning.

Komiteen har også merket seg de 17 feltkontorene som OSSE har, nemlig på Vest-Balkan, i Kaukasus, i Øst-Europa og i Sentral-Asia. Det er gledelig å melde om at de kontorene bidrar positivt til vern av menneskerettigheter og rettigheter for minoriteter i disse landene. Det er en viktig lyttepost, og det er et viktig rapporteringssted.

Når det gjelder støtte til fortsatt innsats i Serbia, Kosovo og i Bosnia-Hercegovina, har komiteen merket seg at OSSEs sendelag fortsatt er organisasjonens største, men at det er lagt opp til en reduksjon på 10 pst. i 2011. Dette området er fortsatt meget urolig, og situasjonen kan forverre seg snart. Det er viktig at man har blikket der.

Hviterussland er også omtalt i denne innstillingen. Trakassering og voldsutøvelse mot opposisjonspolitikere, journalister og andre representanter for det sivile samfunn etter valget, ikke minst iverksettelse av dødsstraff og vedtaket om ikke å forlenge mandatet til OSSE-kontoret, representerer i aller høyeste grad et tilbakeskritt i arbeidet for demokratisering og utvikling i dette landet. Komiteen ser med særdeles stor bekymring på denne utviklingen. OSSE har absolutt sitt å bidra med for å få en skikkelig dialog på plass, og få en omveltning.

Når det gjelder OSSE, legger de også opp til en omfattende virksomhet i Sør-Kaukasus og Sentral-Asia. Vi er helt enig med regjeringen i at det er beklagelig at det ikke har vært mulig å få gjenopprettet OSSE-kontoret i Georgia. Vi ser av de siste dagers utvikling der, hvor viktig det hadde vært å ha dette kontoret på plass nå.

Det som vi også har merket oss, er det aktive arbeidet som OSSE gjør med å etablere et multinasjonalt rammeverk mot ulovlig handel med håndvåpen, og vi viser til vedtaket fra 2010 om at deltakerlandene i OSSE skal utveksle informasjon om gjennomføringen av OSSE-prinsippene for handel med slike våpen. Komiteen anser dette for absolutt å være et skritt i riktig retning.

Så noen betraktninger om årsmeldingen fra IPU. Der vil jeg understreke, og komiteen har også nedfelt det i sin innstilling, behovet for en samordning av virksomheten i

Stortingets ulike internasjonale delegasjoner. Det var Dagfinn Høybråten som tok opp dette i forrige debatt. En mer målrettet tilnærming til Stortingets behandling av delegasjonenes virksomhet bør presidentskapet merke seg at komiteen har pekt på, og at det kan være et større behov for klarere avgrensinger av hvilke saksområder den enkelte forsamling skal beskjefte seg med. Det er en viktig ting å organisere og snakke sammen om.

Til slutt må jeg si at det også påhviler de representantene som er oppnevnt i disse interparlamentariske organisasjonene, et visst ansvar for å være mer aktive her på Stortinget, og i disse miljøene, slik at man får opprettholdt bedre kontakt og bedre informasjon.

Morten Høglund (FrP) [12:42:10] (ordfører for sak nr. 9): Jeg har vært saksordfører for saken som omhandler den felles EFTA- og EØS-delegasjonen. I forlengelsen av redegjørelsesdebatten om europaspørsmål tidligere i dag er det å bemerke at denne delegasjonen er et viktig redskap for den parlamentariske kontakten, ikke minst med Europaparlamentet, men også med kolleger innenfor EØS/EFTA-samarbeidet. Jeg vil også berømme det delegasjonen har gjort for å ivareta norske interesser, sette viktige spørsmål som nordområdene på dagsordenen i sitt arbeid, og vil ellers bemerke at det er en enstemmig innstilling også her i forhold til delegasjonens arbeid.

Så ønsker jeg kort å kommentere det som representanten Ivar Kristiansen tar opp, knyttet til en hospiteringsordning i forhold i EU, og kanskje Europaparlamentet spesielt, og si at det støttes fra denne kanten. Vi har en slik ordning i FN som har fungert lenge. Nå skal jeg være veldig forsiktig med å tenke veldig høyt, men det er en ordning hvor stortingsrepresentantene er borte i fire uker for å følge FN. Tok man en av de ukene og ga til EU, tror jeg det kunne være en investering som var vel verdt, slik at man på bred basis på Stortinget kunne få en følelse med hvordan EU jobber, ikke minst skape seg et nettverk.

Mine siste minutter vil jeg bruke til å kommentere kort det som er knyttet til OSSE. Saksordføreren, Tore Nordtun, har på en utmerket måte redegjort for komiteens innstilling, så kun noen betraktninger. Balkan er et område i bevegelse nok en gang. Nå er det riktignok mange regionale organisasjoner som har et blikk på Balkan, ikke bare OSSE – EU og Europarådet er sentrale. Derfor skal jeg la Balkan ligge og snakke om de to områdene hvor OSSE nok i utgangspunktet står litt mer alene.

Det ene er Hviterussland. Hviterussland er ikke medlem av Europarådet, og EU har heller ingen særlig rolle å spille. Nå har også OSSEs kontor blitt nedlagt, man er nærmest kastet ut av Hviterussland. Men det gjør ikke bekymringen for det som skjer i Hviterussland, noe mindre, snarere tvert imot. Hviterussland beveger seg fra vondt til verre, de isolerer seg og legger seg i grunnen ut med alle. Det å ha en konstruktiv inngripen når det gjelder utviklingen i Hviterussland, er en utfordring, men likevel en oppgave som det må søkes å ivareta for å støtte opp under positive krefter i et land som sliter på mange fronter.

Den neste regionen er Sentral-Asia, hvor OSSEs arbeid er særdeles viktig, og hvor de sendelagene man har i

Sentral-Asia, spiller en viktig rolle. Jeg vil peke på to land som er kritiske, det er Kirgisistan og Tadsjikistan. Begge er land som er skjøre, svært fattige, ligger i nærheten av Afghanistan, med de utfordringer det innebærer, spesielt utfordringer knyttet til trafficking og narkotikatrafikk, i tillegg til at landene preges av svake regjeringsstrukturer, mye korrupsjon og press fra mange kanter. Det å bruke OSSE for å stabilisere og støtte opp under disse landene er et viktig arbeid. Mye gjøres, men mer kan antakelig gjøres, ikke minst det å ha en politisk oppmerksomhet om disse landene. Jeg vil også understreke det som sies om Georgia, hvor situasjonen er kritisk.

Når det gjelder valgobservasjoner, hvor OSSE og ODIHR for så vidt er ledende, vil de kommende valgene i Russland nok være en prøve på hvor mye tillit OSSE har på dette området. Det er jo ingen hemmelighet at det er en konflikt mellom Russland og en del likesinnede land på den ene siden og USA og noen andre land på den andre siden. Det å gi OSSE og ODIHR tilstrekkelige rammer til å gjennomføre en grundig valgobservasjon vil bli en test på om Russland er villig til denne gang å akseptere det. Det vil være svært kritikkverdig hvis Russland ikke aksepterer valgobservatører som kan arbeide under tilfredsstillende forhold ved de fremtidige valg i Russland.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:47:10]: Det er samlede innstillinger vi har her, og det er positivt.

Jeg vil bruke som inngang til mine kommentarer det siste som representanten Høglund sa. Nettopp det forholdet med valg i Russland, som var det konkrete eksemplet, viser jo betydningen av disse organisasjonene, som ofte snakkes litt ned i lys av at EU, finanskrisen, Brussel, tar veldig mye tid og oppmerksomhet. Men det er, for oss i alle fall, i disse organene vi med regelverk i hånd kan sette slike saker på dagsordenen, i tillegg til Hviterussland og forholdene i Ukraina og andre land det er verdt å gå etter i sømmene. Sånn sett er det nyttig at vi får denne diskusjonen i Stortinget. Selv om det ikke er uenighetssaker, er det viktig å få det registrert. Det slår meg, bare til ettertanke, at vi nå diskuterer arbeidet i disse organisasjonene.

I andre organisasjoner, som jo er veldig i vinden om dagen av naturlige årsaker – Arktisk Råd, Barentsrådet – har vi ikke denne type instrumenter. Det kan kanskje være noe vi bør reflektere over sammen – hvordan vi får debatter inn i salen også om arbeidet i de organene.

Jeg skal ikke ha mange meninger når det gjelder parlamentarikerdimensjonen i VEU, annet enn at vi jo hadde en interpellasjonsdebatt om dette i februar, og at vi fra regjeringens side synes det er positivt at norske parlamentarikere søker så mange deltakende rammer som mulig i Europa.

Jeg synes for øvrig at representanten Høglunds forslag er interessant – det han nevnte når det gjelder bruk av tid ute. Forskjellen vil vel kanskje være at vi har en annen type tilgang når vi er i FN, hvor vi er fullt medlem og særs aktive. Hvordan man kunne utvikle en slik uke, skal ikke være godt å si for meg, men nå har jo Stortinget eget mannskap i Brussel til å vurdere slike spørsmål

Når det gjelder OSSE, er det en organisasjon av betyd-

ning. Vi hadde et toppmøte i Astana i fjor, som ga en erklæring som bekrefter og forsterker tidligere inngåtte OSSE-forpliktelser. Allikevel ser vi politiske spenninger, og vi erfarte at det ikke var mulig å bli enig om en handlingsplan. Likevel gikk vi igjennom de verktøyene vi har for å forebygge og håndtere konflikter, og fikk en påminnelse om OSSEs betydning for konfliktløsning f.eks. under urolighetene i Kirgisistan. Det var positivt.

OSSE har også spilt en rolle i å legge til rette for tillitskapende tiltak på det politiske og militære området, bl.a. gjennom gjensidig utveksling av informasjon om forsvarsplanlegging, stridskrefter, våpensystemer og aktiviteter. Nå følger vi arbeidet med CFE og forsøk på å berge den avtalen, videreutvikle den. Det har ikke vært mye grunn til optimisme der. Vi forventer at presidentene Obama og Medvedev under G8-møtet senere denne uken vil komme inn på dette, men det er dessverre ikke grunn til å være veldig optimistisk når det gjelder muligheten for å komme fram til enighet.

Hviterussland er nevnt. Det er viktig at vi holder trykket på Hviterussland også gjennom krav om at de etterfølger sine OSSE-forpliktelser. Norge og 13 andre OSSE-land besluttet å aktivere den såkalte Moskva-mekanismen. Bruken av denne vil resultere i en ekstra rapport om konkret angitte forhold. Hviterussiske myndigheter har, som forventet, avslått en slik granskning, så denne må beklageligvis foretas utenfor landets grenser.

Så er det valgobservasjonen som ble nevnt. Norge har støttet dette aktivt, bl.a. ved å vise at også vi skal observeres, og at vi skal følge opp de kommentarene som valgobservatørene har gitt etter å ha vært i Norge.

Jeg vil også fremheve at OSSE har et stort feltnærvær som vi ikke bør glemme – 17 feltkontorer på Vest-Balkan, i Kaukasus, Øst-Europa og Sentral-Asia. De arbeider i stor grad for beskyttelse av menneskerettigheter og minoriteters rettigheter.

Regjeringen beklager, som flere her i debatten, at det ikke har vist seg mulig å få gjenopprettet OSSE-nærvær i Georgia. I mangel av et slikt nærvær på bakken ser vi et særskilt behov for engasjement fra OSSEs ulike institusjoner, herunder OSSEs høykommissær for nasjonale minoriteter, som nå er nordmannen Knut Vollebæk.

Europarådet har også betydning, og rådets betydning er økende som den sentrale organisasjonen for demokrati og menneskerettigheter. På ministermøtet i Istanbul for et par uker siden ble vi enige om å styrke Europarådets naboskapspolitikk. Da snakker vi om nabopolitikk mot sør, hvor vi ser hvordan Europarådet kan dele sine erfaringer med land som forsøker å velge demokratiets vei.

Det var også en interessant debatt om integrering i de europeiske landene, på bakgrunn av tidligere utenriksminister Joschka Fischers rapport «Living together», som går til kjernen av det de fleste land står oppe i med å lykkes med integrering og god minoritetsbehandling.

Så opplever vi i alle disse organisasjonene at konflikten i og om Georgia går igjen og delvis blokkerer arbeidet i politiske sammenhenger. Det er en realitet i Europa og viser at det er uløste spørsmål. Vi, fra norsk side, gjentar betydningen av Georgias territoriale integritet og respekt

for den, og selv om det ikke oppnås enighet om spørsmål knyttet til utbrytterrepublikkene, så er det viktig at Europarådet og andre gjør det de kan for å sikre beskyttelse av minoriteter og menneskerettigheter der.

Den europeiske menneskerettighetsdomstolen er en kjerneinstitusjon. Under min deltakelse i Istanbul for to uker siden gjorde jeg det til et hovedpunkt fra norsk side at vi må få til reformer av domstolen, og at landene er seg sitt ansvar bevisst og ikke dynger saker på denne domstolen som kan løses før de kommer så langt. Vi har ønsket ikrafttredelsen av den såkalte protokoll nr. 14 til Den europeiske menneskerettskonvensjonen velkommen, og vi støtter som sagt tiltak som begrenser avvisningssaker og repetitive saker.

Når det gjelder Menneskerettighetsfondet, som vi tok initiativ til i 2008, er også det viktig i denne sammenhengen; det har allerede støttet tiltak for å fjerne hindringer for iverksettelse av nasjonale dommer. Gjennom dette fondet bidrar Norge og fire andre land konkret i arbeidet med å styrke menneskerettighetene og redusere belastningen på domstolen.

Så gjelder det EU og Europarådet: Her har det vært mye arbeid de siste årene. Fra norsk side legger vi vekt på å videreutvikle Europarådets forbindelse med EU. Her foreligger det en samarbeidsavtale fra 2007, og den har ført til styrket samarbeid, herunder i de nye demokratiene.

Til sist: Norge støtter reformprogrammet som den nye generalsekretæren har igangsatt, men vi erfarer nå at det å gå fra reformer på det overordnede plan ned til reformer av organisasjonens programmer og ulik bruk av ressurser, ofte kan være langt mer krevende fordi man da støter an mot nasjonale valg og prioriteringer. Men det er viktig at generalsekretæren har støtte fra medlemsland som støtter reformene, og Norge er ett av de landene.

Lise Christoffersen (A) [12:54:44]: Som jeg sa i denne debatten i fjor, føler jeg meg privilegert som får lov til å delta i Stortingets delegasjon til Europarådet. Det står jeg fortsatt ved. I en tid med økende intoleranse og diskriminering i Europa er det viktig å holde menneskerettighetsfanen høyt. Norge har en spesiell forpliktelse i så måte som et av verdens beste land å bo i, og som et av de ti landene som var med på å stifte Europarådet for 62 år siden.

Det er stor bredde i de sakene som tas opp i Europarådets parlamentarikerforsamling – litt for stor, mener mange, deriblant Europarådets generalsekretær, Thorbjørn Jagland. Han har altså i den korte tiden han har vært i denne posisjonen, allerede kommet langt i et omfattende reformprogram. Han ønsker å gjøre Europarådet mer relevant ved å konsentrere innsatsen til de politikkområdene der Europarådet virkelig kan bety en forskjell. Som en organisasjon der alle europeiske land er med, unntatt ett, er det særlig når det gjelder de grunnleggende menneskerettighetene at Europarådet kan utgjøre den forskjellen. Noen eksempler: Ukraina, som nå leder Europarådets minoritetskomité, ønsker å bruke sitt formannskap aktivt til bekjempelse av vold mot barn. I dag og i morgen pågår en større internasjonal konferanse i Kiev for å sette dette te-

maet på dagsordenen. Konferansen kommer til å bli fulgt opp av flere aktiviteter. Økt politisk bevissthet om temaet i alle medlemsland, formidling av beste praksis og fokus på betydningen av samarbeid på tvers av sektorer, fag og landegrenser er noen av formålene bak konferansen.

Situasjonen for romfolket i Europa er et annet tema som har vært oppe til debatt – en gjenganger, dessverre. Flyktnings situasjonen, asylinstituttet, behovet for en aktiv integreringspolitikk er andre temaer. Mange av disse sakene er høyst relevante, også i Norge. Derfor har vi brukt litt tid i den norske delegasjonen på å diskutere hvordan vi kan bidra til å øke Europarådets relevans i vår egen politiske debatt. Vi har, både i forrige periode og i denne, vært med på å markere Europarådets kampanje mot vold mot kvinner, og vi ønsker å trekke noen av de viktigste debattene i Strasbourg inn i denne salen. Ett eksempel på det er interpellasjonsdebatten om romfolket i Norge. Det var en direkte oppfølging av hastedebatten i Europarådet i fjor høst. En av de viktigste konklusjonene i den debatten var at det å sikre romfolkets rettigheter må skje på alle nivåer – nasjonalt, regionalt og internasjonalt. Vi prøvde å gi vårt lille bidrag ved å rette søkelyset mot romfolkets situasjon i Norge.

Vi kommer til å fortsette denne praksisen. Menneskerettighetsspørsmål er viktige, også i vår hjemlige debatt. Noen ganger har vi en tendens til å tenke at brudd på menneskerettighetene, det er noe som foregår i andre land enn i våre solide, tradisjonelle demokratier i den vestlige delen av Europa. Men slik er det altså ikke alltid.

Sommeren 2010 ble det, som utenriksministeren nevnte, nedsatt en ekspertgruppe i Europarådets regi, for å bidra til å målrette organisasjonen. Ekspertgruppen fikk i oppdrag å besvare et svært grunnleggende og sentralt spørsmål: å leve sammen – hvordan kombinere mangfold og frihet i det 21. århundrets Europa?

Rapporten – litt dyster lesning – peker på økende intoleranse og fremmedhat, diskriminering, religiøs konflikt og utvikling av parallellsamfunn i kjølvannet av en raskt økende innvandring til Europa de siste par tiårene. Men viktige aktører med kapasitet og mulighet til å snu disse negative trendene er også identifisert. Noen av dem kan nevnes: medias rolle, arbeidsgivere og fagforeninger, sivilsamfunnet, kirker og religiøse samfunn, kommuner, medlemsland i Europarådet – Europarådet selv og andre internasjonale organisasjoner framheves særlig. Betydningen av utdanning og kvalifisering av innvandrere til deltakelse i deres nye hjemland og betydningen av gode rollemodeller understrekes også.

Rapporten er viktig, dersom den blir brukt aktivt. Vi i den norske Europarådsdelegasjonen skal prøve å bidra med vårt. Et første «case» kan f.eks. være den videre debatten og behandlingen av Brochmann-utvalgets utredning. Så langt har vi allerede sett noen tilløp til avsporinger av den debatten. Europarådets rapport om å leve sammen i mangfold og frihet kan bidra til å holde den debatten på det rette sporet framover.

Øyvind Vaksdal (FrP) [12:59:52]: Europarådet er den eldste av de store samarbeidsinstitusjoner i Europa,

og ble etablert så tidlig som i 1949. Organisasjonen har som målsetting å fremme demokrati, rettsstat og respekt for menneskerettigheter i medlemslandene. Et bredt samarbeid med utarbeidelse av felles målsettinger og standarder innenfor disse områdene skal legge grunnlaget for fred og trygghet i vår verdensdel. Jeg har hatt gleden av å være tilknyttet Europarådets parlamentarikerforsamling i snart seks år, og det har vært veldig interessant å delta i organisasjonens arbeid.

Thorbjørn Jagland overtok den viktige jobben som Europarådets generalsekretær med en klar målsetting om både å revitalisere organisasjonen og å fokusere på færre prosjekter og områder der organisasjonen har fortrinn og kompetanse. Evaluering av organisasjonens aktiviteter er et viktig grep for å spisse Europarådets arbeid og gjøre organisasjonen mer politisk relevant.

Det har lenge vært fokus på å effektivisere Den europeiske menneskerettighetsdomstol. Alle medlemsland har nå akseptert de siste reformene som lå i protokoll 14, men det kreves enda sterkere lut for å få bukt med den økende mengden saker som kommer til domstolen og de voksende køene. Prosesser er nå igangsatt for å søke å utarbeide løsninger, som også utenriksministeren var inne på. Utfordringene er i hovedsak knyttet til saker som faktisk ikke har noe med domstolen å gjøre, og til hvordan man på en effektiv måte tidlig i prosessen kan få avvist disse sakene.

Det nødvendige reformarbeidet som er igangsatt både for å modernisere domstolen og resten av organisasjonen, har bred støtte i parlamentarikerforsamlingen, mens man naturlig nok opplever noe mer skepsis i organisasjonens byråkrati.

Som jeg sa innledningsvis, prøver organisasjonen å utarbeide mest mulig like standarder med hensyn til både menneskerettigheter og demokrati. En viktig del av dette arbeidet er å assistere de nye demokratiene i Øst-Europa både med råd, veiledning, regelverk og evaluering. I den forbindelse har jeg flere ganger hatt gleden av å delta både i pre-electoral missions og rene valgobservasjoner på vegne av Europarådet i Øst-Europa, og hadde i fjor høst gleden av å delta på begge deler i Aserbajdsjan. Selv om landene i øst har beveget seg betydelige skritt i riktig retning, er det fortsatt et stykke igjen å gå både med hensyn til presse- og ytringsfrihet og selve avviklingen av valg.

Så over til noe helt annet, nemlig Den interparlamentariske union, eller IPU, der jeg siden høsten 2009 har hatt gleden av å være nestleder i Stortingets delegasjon. Parlamentarikerforsamlingen har som hovedmål å fremme fred og samarbeid og støtte utviklingen av representativt demokrati i alle verdensdeler. Jeg har i forsamlingen fulgt arbeidet i tredje komité, som har fremme av menneskerettigheter og demokrati som arbeidsfelt. Arbeidet i IPU er interessant, og ikke minst kontaktskapende, men det sier seg selv at når representanter fra nær 160 medlemsland skal bli enige om noe, blir det politiske budskapet ofte veldig utvannet.

I 2010 arrangerte IPU en rekke interessante temamøter utover de to vanlige hovedsesjonene. Jeg hadde gleden av å delta både på en konferanse i London om trafficking, og

en i New York i forbindelse med FN's tilsynskonferanse til Avtalen om ikke-spredning av atomvåpen.

Organisasjonens byråkrati og ikke minst pengebruk har vokst betydelig de senere år, noe også den norske delegasjonen har fått merke på kroppen. Kontingenten for å være medlem i organisasjonen spiser nå opp det aller meste av Stortingets budsjett til IPU, slik at vi i inneværende år kun har midler til å delta i hovedsesjonene. Det er etter min mening fullstendig meningsløst at man skal bruke det meste av midlene på å holde i gang et byråkrati som arrangerer en rekke interessante møter og konferanser som vi selv ikke har råd til å delta på.

Ingrid Heggø (A) [13:04:32]: IPU har lange tradisjoner, faktisk går dei heilt tilbake til 1889. Og sjølv om det ligg ein stolt arv i dette, er det slik at gamle organisasjoner òg kan forvitra. Store organisasjoner med mange medlemsland og store delegasjoner kan lett utvikla seg til forsamlingar med store ord og ditto fylldige resolusjonar. Det er derfor viktig at Noreg og andre medlemsland bidreg til at organisasjonen fornyar seg.

Samtidig er det viktig å hugsa på at IPU ikkje er ein organisasjon med store budsjett og eit utøvande mandat à la FN's utviklingsfond eller Verdsbanken.

IPU er først og fremst ein møteplass for parlamentarikarar frå alle verdas land for behandling av globale utfordringar og ein viktig forkjempar for demokratiske styreformar. Det er på dette grunnlaget vi bør retta inn engasjementet vårt i åra framover.

Når det gjeld «å bidra til utformingen av strategiske planer for de enkelte parlamentarikerforsamlinger og sørge for klare avgrensinger av hvilke saksområder de enkelte forsamlingene skal beskjeftige seg med», er det lett å vera einig. Men når ein vurderer IPU, er det alltid greitt å hugsa på at det er ei samanslutning som består av meir enn 150 medlemsparlament. Desse parlamenta er ikkje like korkje i form eller innhald. IPU er eit slags FN på den parlamentariske arenaen. Og kor lett er det å reformera FN?

Det er rett at mange av tema som vert nemnde i Den interparlamentariske union, også vert nemnde i andre parlamentarikarfora. Men sidan mange av tema det er snakk om, i realiteten er globale utfordringar som klimaendringar, menneskehandel, tryggleik, godt styresett, ja, så er det kanskje ikkje så veldig unaturleg.

Det at desse problema opptek parlamentarikarar i alle land, om dei deltek på nasjonalt, regionalt eller globalt nivå, er snarare eit pluss enn eit minus. Eg vil derfor hevda at slike spørsmål har ein naturleg plass på IPU's agenda. IPU er trass i alt den viktigaste globale parlamentarikarsamanslutninga. For eksempel: Å diskutera FN's tusenårsmål i IPU bør derfor vera minst like naturleg som å diskutera tusenårsmåla i ein av dei regionale parlamentarikarforsamlingane.

Eg vil i denne samanhengen kort kommentera samarbeidet mellom IPU og FN, som dei seinare åra har fått aukande omfang. Dette er ikkje minst tydeleg i generalforsamlinga sin resolusjon om samarbeidet mellom FN og IPU, som vart vedteken i desember i fjor. I resolusjonen

oppfordrar generalforsamlinga til samarbeid mellom FN og IPU, spesielt når det gjeld fred og tryggleik, økonomisk og sosial utvikling, folkerett, menneskerettar, demokrati og likestilling.

Måten IPU forsøker å fylla denne oppgåva på, er bl.a. ved å arrangera eller vera medarrangør for ulike parlamentariske møte i samband med viktige FN-relaterte konferansar.

Hensikta med desse møta er å involvera folkevalde frå heile verda i viktige internasjonale saker og mobilisera parlamentarisk støtte for FN sine målsetjingar – etter mitt syn eit viktig arbeid. Ein annan måte IPU søker tettare inngrep med FN på, er ved å engasjera seg i arbeidet med FN-reform, spesielt innanfor korleis FN jobbar på landnivå.

Eit av IPU sine viktigaste område er demokratibygging. IPU har ein menneskerettskomité som særleg jobbar med å finna fengsla og forsvunne parlamentarikarar rundt om i verda. På kvar vårsesjon vert det gjennomgått – land for land – namngjevne personar som er fengsla på grunn av verva sine.

Det er bra å setja fokus på om vi har duplisering av innsats i dei forskjellige parlamentarikarfora. Slik uro kan det vera grunn til, og i IPU kan ein i tillegg stilla spørsmål om organisasjonen engasjerer seg i aktivitetar der ein ikkje har spesielt gode føresetnader for å gjera ein forskjell. Bør organisasjonen t.d. ha eit ganske omfattande hiv/aids-program?

Hensikta her er ikkje å konkludera, men det er ganske openbert at IPU treng ei strammare prioritering når det gjeld innsatsen sin. Dette synet vert elles delt av svært mange medlemsland i IPU, og som sagt er det sett i gang eit stort og omfattande arbeid på feltet. Samtidig er det klart at prioritering inneber val med omsyn til ressursbruk, og dei forskjellige landa har forskjellige val og prioriteringar.

Det har vorte lansert fleire reformprosessar i IPU-samheng, og det som organisasjonssekretariatet drog i gang i fjor, for perioden 2012–2017, har ein del positive trekk. Lat meg med ein gong seia at måten det først vart formulert på, hadde ein betydeleg skavank: Den var altfor ambisøs og ville ganske sikkert ha omfatta vesentleg auking i budsjett og kontingent – ei umoglegheit i dagens økonomiske verkelegheit. Med det at landa no vert involverte i ein prosess der prioriteringane dei nærmaste åra skal verta utmeisla, er svært positivt. Den norske delegasjonen har til hensikt å koma med gode innspel i denne prosessen, saman med våre nordiske meddelegasjonar.

Peter Skovholt Gitmark (H) [13:09:53]: Stortinget er som institusjon med i et betydelig antall organisasjoner. Det er bra. Det vises jo også ved at vi nå behandler åtte saker samlet, hvorav syv av dem omhandler organisasjoner vi er med i.

Men det stiller et spørsmål knyttet til samordning. Det stiller et spørsmål om Stortinget er tett nok med når vi diskuterer, eller om Stortinget i det hele tatt diskuterer hva som skjer, hva som kommer ut av møtene, og ikke minst hva vi er pådrivere for, eller mer motstandere av. Det fører tilbake igjen til hovedessensen: Er debattene som føres, framoverlente, eller er de tilbakeskuende? Jeg opplever at

debattene her i Stortinget knyttet til de ulike protokollene nærmest er – nesten utelukkende – tilbakeskuende. Det er usedvanlig negativt, og det er med på å nedprioritere arbeidet knyttet til de ulike delegasjonene. Vi burde ha en diskusjon som i mye større grad var om: Hva ønsker vi å oppnå med vår deltakelse i de ulike delegasjonene, for Norge, men også for de ulike partigruppene? Jeg vil gi utenriksministeren betydelig ros for at han i fjor hadde et møte med de ulike delegasjonslederne nettopp for å bedre denne samordningen. Det er et første og viktig skritt i den retning. Det er svært viktig at vi sammen diskuterer oss fram til hva de norske posisjoner og interesser er i de ulike sammenhengene, men at vi også har en felles forståelse i forhold til argumentasjonen i ulike settinger, og da må man være omforent i synet. Jeg tror jo også at mye av makten i organisasjonene ligger i hva slags saker som behandles. Det er i for mange tilfeller lite som tyder på at Norge er en pådriver for å reise viktige nasjonale saker i flere av disse delegasjonene.

Vestunionen forsvinner. Vi er avhengig av at Norge får en stemme knyttet til parlamentarisk kontroll over forsvars- og sikkerhetspolitikken i en vid europeisk forstand. Jeg tror det vil være gunstig at Stortinget enda tydeligere diskuterer prinsippene. Hva ønsker vi å få til med en slik parlamentarisk kontroll? Hvilke organer er vi best tjent med å være til stede i, og sammen med hvem?

Jeg synes debatten i dag har vært bedre enn mange andre. Jeg synes det er gledelig at man nå slår sammen debattene, og det gjør igjen at vi ender opp med en større grad av samordning. Men jeg synes fremdeles vi er for lite aktuelle og framoverskuende i våre debatter, men med flere hederlige unntak.

Gunvor Eldegard (A) [13:13:38]: Eg tek ordet her i dag for å gje ei tilbakemelding etter at VEU-delegasjonen var i Paris 9. og 10. mai og på ein måte var med på å leggja ned heile VEU.

Møtet var klart prega av at det var den siste sesjonen. Diskusjonen gjekk mykje på nedlegginga av VEU, resultatene som organisasjonen kunne syna til, og ikkje minst korleis ein skulle oppretthalda den demokratiske kontrollen med EUs felles tryggleiks- og forsvarspolitik.

Presidenten opna møtet med å understreka nettopp det at Lisboa-protokollen gjev EU-landa sine parlament og Europaparlamentet i oppgåve å etablere ein interparlamentarisk konferanse for kontroll med EU sin tryggleiks- og forsvarspolitik. Han viste òg til det møtet som EU-landas parlament hadde i Brussel i april i år, og at ein dessverre ikkje vart fullt ut einige om eit nytt organ. Men parlamentspresidentane har vorte einige om at det skal verta oppretta ein interparlamentarisk konferanse. Det er òg semje om at søkjarland til EU og europeiske NATO-medlemmer som ikkje er medlemmer av EU, deriblant Noreg, skal få ein observatørstatus. Det det ikkje er semje om, er ein fordelingsnøkkel for talet på representantar frå nasjonale parlament og frå Europaparlamentet. Striden stod om kor mange representantar Europaparlamentet skal kunna senda. Det som er saka no, er at ho heng, og at det eigentleg er uvisst når det vert gjort eit endeleg vedtak.

Dei fleste som tok ordet i debatten, uttrykte frykt for at det ikkje ville stå eit organ klart til å ta over stafettpinnen når VEU no vert lagd ned den 30. juni. Dei meinte det var uhaldbart å venta til neste parlamentspresidentmøte, som ikkje er før i april neste år, for å koma til einighet. Alle var veldig negative til at Europaparlamentet skulle få for stor representasjon i den nye konferansen, og brukte sjølvsagt argumentet om at forsvars- og sikkerhetspolitikk er nasjonale saker og difor ikkje skulle definerast av Europaparlamentet.

Veldig mange land understreka òg viktigeita av at Noreg og andre europeiske land som ikkje er medlemmer av EU, får delta i den nye konferansen. Og den norske delegasjonen vart framheva av fleire representantar, som understreka at Noreg hadde satt viktige spørsmål, som f.eks. nordområda og Arktis, på dagsordenen.

Vår delegasjon nytta høvet til å ta opp ønsket om at Noreg skulle få delta i eit eventuelt nytt organ, og me la vekt på det positive i at Noreg hadde fått moglegheit til å ta opp sikkerheitspolitiske spørsmål som var relevante for Noreg og Europa, spesielt nordområda og Arktis.

På vegner av delegasjonen vil eg eigentleg seia takk for oss, sidan me no held vervet vårt for å vera utført og avslutta. Me har hatt flotte, lærerike og kontaktskapande opplevingar med å vera med i VEU, og me har brukt moglegheita til å setja Noreg på kartet. Eg har med det same lyst til å seia takk til internasjonalt sekretariat, som på ein utruleg flott måte har hjulpet delegasjonen.

Dersom det vert oppretta eit nytt organ, er i alle fall eg veldig positiv til at Noreg bør delta, dersom me får invitasjon. Eg meiner at der Noreg kan delta i europeiske organ, bør Noreg delta. Og: Både eg og fleire i delegasjonen stiller oss gjerne til disposisjon dersom det vert eit nytt organ og det treng medlemmer!

Gunnar Gundersen (H) [13:18:08]: Jeg har hatt gleden av å representere i IPU i snart to år, og det gir noen refleksjoner rundt ambisjonsnivå, tilstedeværelse, innvirkning og ikke minst hvordan pengebruken skal være.

IPU er den eldste internasjonale parlamentarikerforsamling. Den er stor – det er medlemmer fra 155 land – så det er en veldig viktig forsamling. Den skal fremme fred og samarbeid samt støtte utvikling av representativt demokrati rundt omkring i verden, og det er åpenbart at det for Norge er viktig å ha sin stemme inn i dette. Jeg holdt selv innlegg i 1. komité i den siste forsamlingen som var, i Panama, rundt omveltningene i den arabiske verden og om hvilke muligheter IPU har til å påvirke det som faktisk skjer, og utviklingen i den arabiske verden framover.

Samtidig gir det refleksjoner rundt hvilket ambisjonsnivå man skal ha, både personlig og i og for seg på organisasjonens vegne. Når vi sitter i salen og hører debatten, ser vi jo hvilke land som er mest aktive i å hylle demokratiet og være veldig ivrige for menneskerettighetsforkjempelse. Det er land som Cuba, Iran, Syria og Venezuela. De har ekstremt sterke meninger om hvordan dette skal utvikles. Og jeg må jo si at da jeg satt i salen og leste på Internett om Syrias diktatur, hvor man skjøt mot egne innbyggere, samtidig som man fra Syria holdt innlegg om at

Israel var de som var skyld i alt som var galt, ga det noen refleksjoner rundt både det at man må være til stede, og det at man kanskje må passe på at man ikke binder opp for mange ting i forhold til ambisjonsnivået for organisasjonen. For Stortinget har faktisk ikke noe apparat for å følge opp eventuelle forpliktelser som man skulle inngå i slike forsamlinger.

Så jeg vil dele Vaksdals bekymringer når det gjelder måten pengene prioriteres på, og måten man bruker pengene på. Vi har nå bare mulighet til å delta på hovedseksjonene, og vi finansierer altså veldig mye av IPU's virksomhet. IPU følger FN-systemet i måten man finansierer seg på, men USA er jo ikke medlem av IPU, og dermed faller en mye større andel på bl.a. Norge.

Vår medlemskontingent til IPU har gått opp fra litt over 400 000 kr til over 800 000 kr fra 2006 til i dag, og prognosene er at den går videre oppover hvis ambisjonsnivået holder. Noe av grunnen er at medlemskontingenten betales i sveitsiske franc, og det er ikke noe clou for alle andre – den valutakursen ser ut til å gå til himmels.

Det som jeg i og for seg har krevd, er at delegasjonen må få litt innsyn i budsjettering og bruk av pengene. Vi har ikke sett et eneste budsjett så lenge jeg har sittet i delegasjonen. Det finner jeg helt uakseptabelt. Jeg føler at jeg er ansvarlig for hvordan disse pengene skal brukes. Jeg mener at det er viktig at hvis vi først bevilger mye penger og bruker mye penger på IPU, skal også delegasjonen vite hvordan de fordeles. Det vil også gjøre oss mye mer oppmerksom på hvordan faktisk medlemsavgift går ut over mulig reisevirksomhet, hvis vi er for slepphendte i forhold til deltakeravgift. Jeg ville si fra talerstolen at jeg kommer til å legge ganske mye press på at delegasjonen skal ha full innsikt i hvordan pengene budsjetteres og brukes, og hvordan de fordeles på deltakelse og på kontingent. Det tror jeg er ganske viktig også for de andre delegasjonene. Jeg tror man skal være målrettet med hvorfor man er til stede i den type forsamlinger, og det gjelder selvfølgelig også pengebruken.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Håkon Haugli (A) [13:22:31]: Representanten Lise Christoffersen holdt et godt innlegg om relevansen av arbeidet i Europarådets parlamentarikerforsamling, og jeg kan slutte meg til alt hun sa.

Siden Thorbjørn Jagland ble valgt som generalsekretær, har han hatt reformer øverst på sin prioriteringsliste. Han har fått bred støtte i parlamentarikerforsamlingen for de politiske og administrative grep han har foreslått. Reformenes hovedmål er å styrke Europarådet som et relevant politisk organ og konsentrere arbeidet om færre prosjekter og de områdene der Europarådet har spesielle fortrinn.

Reformbehovet er stort. Ikke minst er det nødvendig å gjøre endringer i hvordan Menneskerettighetsdomstolen jobber. Domstolen er selve flaggskipet i Europarådet. Her kan medlemslandenes borgere få prøvd sin sak om de mener hjemlandets domstoler har fattet avgjørelser som er i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjon.

Det er en rett folk i de 47 medlemslandene benytter seg av. Bare i fjor kom det inn 50 000 nye saker. Domstolen greier på ingen måte å ta unna disse sakene etter hvert som de kommer inn. Det er en utfordring som må løses.

Debattene i Europarådets parlamentarikerforsamling viser tydelig at medlemslandene deler mange utfordringer. Ja, på mange områder er det nesten helt slående hvor likt det tenkes i hele Europa, og hvor parallelle de nasjonale debattene er.

For to uker siden ble europarådsrapporten «Living together» lagt fram. Den er skrevet av et utvalg såkalt emnente personer, ledet av Tysklands tidligere utenriksminister, Joschka Fischer. Parlamentarikerforsamlingen har flere ganger uttrykt bekymring for framveksten av religiøs og politisk ekstremisme, ideologisk motivert diskriminering og vold. I store deler av Europa – både i øst og vest, nord og sør – er denne debatten blitt mer tilspisset. Den nye rapporten slår fast at europeiske samfunn må være rakryggede i å kreve og sikre den samme frihet for alle innbyggere. Samtidig må også loven være lik for alle. Ett av utvalgsmedlemmene, briten Timothy Garton Ash, slo nylig fast at Europa trenger «en liberalitet med muskler med utspring i et bredt, demokratisk sentrum». Samtidig avviste han forsøkene på å kneble religionsdebatt. Religion er ikke som hudfarge. Det finnes ingen rasjonelle argumenter mot noens hudfarge, men det er viktige, rasjonelle argumenter mot religiøse læresetninger og trossystemer.

Rapporten går rett inn i den norske politiske debatten. Også her ser vi at det kan være større grobunn for ekstreme holdninger, og samtidig ser vi at enkelte – også sentrale politikere – forsøker å likestille religionskritikk med rasisme. Om slike ytterpunkter får dominere debatten, kommer vi ikke videre.

Tor Bremer (A) [13:25:31]: Den grunnleggjande viktigaste saka for alle dei europeiske enkeltstatane og for Europa i sin heilskap er knytt til spørsmål om fred og stabilitet, om demokrati og menneskerettar. Dersom ein over tid skal lykkast med dette temaet, må kvart enkelt land – både enkeltvis og i lag – føra ein kontinuerleg dialog om desse samfunnsmessig grunnleggjande verdiane.

Historiebøkene våre dokumenterer på ein god måte kvifor dette er naudsynt. I historisk samanheng er det nemleg slik at menneskerettar, demokrati, fred og stabilitet i Europa er unntaket og ikkje hovudregelen.

Europarådet er for mange av dei 47 medlemslanda ein god skule i demokratibygging. Det var difor naturleg for den sosialdemokratiske grupperinga for ei tid sidan å kommandera søsterpartiet i eit av dei nye demokratiske landa tilbake til parlamentet etter at dei saboterte det demokratiske valresultatet, eit val som dei tapte. Val er noko ein må tola både å vinna og tapa. Uansett må ein vera lojal mot folket sin dom og demokratiet.

Menneskerettighetsdomstolen og -konvensjonen er det som utgjer den store skilnaden i forhold til dei andre europeiske institusjonane. Av den grunn er eitt av dei mest sentrale punkta på arbeidsplanen til Europarådet å få på plass mekanismar som sikrar at medlemslanda oppfyller dei forpliktingane me har i høve til Menneskerettskonven-

sjonen. Europarådet har difor fått på plass handlingsplanar til støtte for menneskerettar og demokratibyggning i dei nye demokratia. Og det er slik at svake institusjonar innanfor rettsvesenet, med følgjande diskriminering av minoritetar og andre utsette grupper, er gjennomgangsmelodien i mange av dei nyaste medlemslanda.

Thorbjørn Jagland, som generalsekretær, har hatt stor entusiasme for å få EU engasjert i dette arbeidet. Det er difor av stor verdi når EU no har bestemt seg for å slutta seg til Den europeiske menneskerettskonvensjonen og finansiera arbeidet med handlingsplanane retta mot dei nye demokratia.

Europarådet er no midt i ein krevjande reformprosess. Eg brukar ordet «krevjande», for det er ikkje alltid planekøyring å endra på politiske strukturar. Når reformprosessen likevel får relativt brei oppslutning, er det fordi Europarådet sitt viktige arbeid vil bli meir relevant og målretta etter dette. At Europarådet i lag med OSSE og EU lykkast med sitt arbeid, vil definitivt vera eit viktig bidrag til eit av dei viktigaste måla i europeisk politikk, nemleg å sikra fred og stabilitet i Europa.

Svein Roald Hansen (A) [13:28:57]: Representanten Peter Skovholt Gitmark reiste en problemstilling som vi også diskuterte etter debatten i fjor, nemlig om disse debattene er for «tilbakeskuende» og for lite «framover-skuende». Det er en viktig problemstilling. Jeg er enig i at det møtet med delegasjonslederne som utenriksministeren tok initiativ til, var nyttig, og at det burde gjentas – kanskje kunne vi gjøre det i Stortinget selv.

Representanten Høybråten tok opp dette i et brev til presidentskapet, og det har ført til at det i årsrapportene også er noe omtale av hva som ligger foran for de ulike delegasjonene. Men det vil jo variere i hvilken grad disse organene drøfter hva man skal sette opp som program for det kommende året. Det vil jeg tro de færreste gjør. Men det er riktig at vi ikke har noen diskusjon om vår deltakelse og problemstillingene som tas opp i de ulike parlamentariskomiteene, i denne sal, i den form vi har i årsrapportene. Men samtidig er jo de temaene som tas opp i de ulike organene, en del av den løpende politiske debatten. Når vi to ganger i året diskuterer EU- og EØS-saker, er det problemstillinger som vi fanger opp og har med oss inn i EFTA-parlamentariskomiteen, som jo behandler saker vi nettopp har drøftet tidligere i dag. Nordisk Råd er vel kanskje det fremste eksemplet på hvordan nasjonal politikk tas inn i det nordiske samarbeidet. Og det samme: Når Europarådet drøfter menneskerettighetsproblestillinger, har vi av og til diskusjoner rundt dette knyttet til andre saker i Stortinget.

Så på en måte er det ikke riktig at vi aldri diskuterer de temaene, men det gjøres altså under andre overskrifter. I den grad vi skal greie å ivareta norske interesser, særlig der hvor det ikke er ulike partipolitiske uenigheter – som selvsagt også blir med ut i debattene i internasjonale fora – er det til syvende og sist et personlig ansvar for oss som sitter i disse delegasjonene, å ha oversikt over hva som er norske holdninger, og hva som er problemstillinger som vi skal passe på å reise i de ulike fora.

Når det gjelder Vestunionen – som så vidt jeg forstår

nå, har forsvunnet, også på parlamentarikersiden – så deltok jeg i COFAC-møtet i Budapest, et forum hvor lederne for representanter fra forsvarskomiteene i EU-landenes parlamenter samles. Der var dette på dagsordenen, og som også Eldegard pekte på, ligger det an til et eller annet forum – enten en konferanse eller et forum – og det er ingen tvil om at også de NATO-medlemmene som ikke er medlem av EU, vil få representasjon der.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 3–10.

(Votering, se sidene 4186 og 4187)

S a k n r. 1 1 [13:32:12]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter Skovholt Gitmark, Ivar Kristiansen, Gunnar Gundersen og Ine M. Eriksen Søreide om årlig, offentlig korrupsjonsrapport fra landets største bistandsorganisasjoner (Innst. 316 S (2010–2011), jf. Dokument 8:101 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra miljø- og utviklingsministeren innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Eva Kristin Hansen (A) [13:33:16] (ordfører for saken): Vi har denne våren behandlet flere representantforslag om mer åpenhet i bistanden og arbeid mot korrupsjon. Det synes jeg er bra. Det er viktig at Stortinget følger nøye med på hvordan de pengene vi bevilger, blir brukt, og at de går til det de faktisk skal.

Før jeg går til selve saken, synes jeg det er riktig å nevne den jobben de norske bistandsorganisasjonene gjør. De er utrolig viktige og sentrale samarbeidspartnere for norske myndigheter. Vi vet at de gjør et omfattende arbeid i de fattigste delene av verden – et arbeid som vi i Stortinget må vite å sette pris på og være takknemlige for at de gjør. Vi skal også være klar over at organisasjonene jobber hardt for å avdekke og hindre korrupsjon. Det er en utrolig krevende jobb som de skal ha ros for å ha kommet langt med.

Så til selve saken: I dag behandler vi et forslag om det skal stilles krav til de store norske bistandsorganisasjonene om å offentliggjøre en årlig korrupsjonsrapport. I brev til komiteen har statsråden gjort rede for mye av det arbeidet som pågår i dag. Han kommer sikkert nærmere inn på det selv, så jeg skal bare nevne et par ting:

Utenriksdepartementet driver et kontinuerlig og systematisk arbeid for å forebygge, avdekke, rapportere, håndtere og informere om korrupsjon og misligheter – et arbeid som bl.a. ble styrket kraftig gjennom opprettelsen av Sentral kontrollenhet i 2007.

Departementet fører også oversikt over alle saker hvor det varsles om økonomiske misligheter, og det skal offentliggjøres en rapport om det i løpet av året, som Stortinget sikkert ser fram til å lese.

Videre stilles det tydelige krav både fra departementet og Norad til mottakere av tilskudd om tiltak for å forebygge og informere om misligheter.

I tillegg føres det også en aktiv dialog med organisasjonene om dette, og jeg har lyst til å understreke det statsråden skriver i brevet:

«Det er departementets inntrykk at organisasjonene er positive til mer åpenhet på dette feltet, og at flere av dem vurderer hvordan de mest hensiktsmessig kan legge ut informasjon om dette.»

Det er bra.

Når det gjelder selve forslaget om å stille krav til rapportering fra organisasjonene, som i innstillingen blir fremmet av Høyre og Fremskrittspartiet, opplyser statsråden i brevet til komiteen at hjemmelsgrunnlaget for det i så fall må avklares.

Det er en samlet komité som er av den oppfatning at hjemmelsgrunnlaget helt klart må vurderes. Når flertallet i komiteen ikke går inn for forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre slik som det ligger i dag, handler det bl.a. om nettopp det: hjemmelsgrunnlaget. Selve forslaget er det ingen i komiteen som er uenig i intensjonen i. Tvert imot – komiteen sier faktisk i innstillingen at den forventer at intensjonen i forslaget skal ivaretas.

Norge er et av de landene som er fremst i verden når det gjelder arbeid mot korrupsjon i bistanden. Og det er vi nettopp fordi det er viktig å forsvare hva skattebetalernes penger blir brukt til – men kanskje enda mer, at norsk bistand brukes på best mulig måte, og at den har den beste kvaliteten som det er mulig å få. For det er jo det dette egentlig handler om, at bistandsmidlene skal tilfalle dem som virkelig trenger det.

Peter N. Myhre (FrP) [13:37:13]: Det er en viktig sak forslagsstillerne her har tatt opp og skaper debatt om. Det skulle være helt unødvendig å forklare hvorfor korrupsjon virker så til de grader ødeleggende på økonomisk utvikling, ikke bare i utviklingsland. Korrupsjon fører til ressursmisbruk og sløsing, det gjør det vanskelig å etablere nye virksomheter, det fører til at enkeltstater ranes for penger og andre ressurser som ellers kunne bidratt til bedre levekår for folk flest.

Nettopp derfor er det så viktig å avdekke korrupsjon, kartlegge den og bekjempe den. Korrupsjon finnes i alle land, også i Norge. Men i den vestlige verden, i OECD-landene, forekommer korrupsjon sjeldnere enn i utviklingsland, mye sjeldnere. Og her er vi ved sakens kjerne. Når korrupsjon er utbredt, er det nesten umulig å få den økonomiske utviklingen i gang. Og kommer den i gang, så er det bare et bitte lite sjikt helt øverst i maktapparatet som

nyter godt av den. I Afrika merkes korrupsjonen overalt. Jeg har selv opplevd korrupsjon på nært hold i Afrika.

Det er grunn til å sette et sterkest mulig søkelys på korrupsjon i de u-landene Norge gir bistand til. Norge bruker 27 mrd. kr årlig på u-hjelp, og resultatene står ikke i samsvar med innsatsen. Så ille er det at selv statsminister Jens Stoltenberg i en tale i FN i fjor krevde at skattebetalerne nå må få se resultater av bistanden. Mye av bistanden renner nok dessverre ut i sanden, pengene havner hos korruperte ledere i stedet for å skape fart i utvikling av velstand og velferd.

Fremskrittspartiets stortingsgruppe har hatt møter med mange av de frivillige organisasjonene som deltar i norsk bistands- og utviklingsarbeid. De opplever også korrupsjonen. Noen ganger er de nødt til å tilpasse seg, i hvert fall delvis, og det kan derfor være interessant om disse organisasjonene deler sine erfaringer med oss. At regjeringspartiene aktivt stemmer imot å skape mer åpenhet om korrupsjon, er for meg helt uforståelig.

Men jeg tror dette først og fremst bunner i en arroganse som ligger i at regjeringspartiene med tre stemmer mer enn opposisjonen kan tillate seg å ignorere alle initiativer fra andre. Her gjør de en tabbe. Forslaget i komiteen om en rapport om korrupsjon fra de organisasjonene som bruker norske skattepenger i utviklingslandene, er *ikke* å betrakte som et mistillitsforslag til regjeringen. Jeg kan forsikre om at hvis regjeringspartiene her stemmer for forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre, så sitter regjeringen like trygt.

De får bestemme selv. Men å stemme imot et forslag om å kartlegge korrupsjon i u-landene, virker for meg helt meningsløst.

Peter Skovholt Gitmark (H) [13:40:28]: Stortinget er enig, men vi stemmer ulikt. Det skjer dessverre i altfor mange saker.

La meg så gå inn i essensen her. Korrupsjon er et onde, korrupsjon hindrer vekst, og korrupsjon holder mennesker nede i fattigdom. Åpenhet, derimot, fører til debatt, det fører til at man avdekker feil, det fører til at de prosjektene vi ender opp med å investere i, er bedre enn de ellers ville ha vært, og det legitimerer det vi gjør.

Når vi har lagt fram et forslag som er så rundt som dette forslaget er, at vi ønsker at de store bistandsorganisasjonene skal legge fram korrupsjonsrapporter på linje med Kirkens Nødhjelp, som også Røde Kors og Flyktninghjelpen har bebudet, hadde vi trodd og forventet at det var forslag som ville blitt stemt igjennom i Stortinget. Når Bistands-aktuelt foretar en ringerunde til de store bistandsorganisasjonene, stiller samtlige seg positive til Høyres forslag. Likevel er det et mindretall som nå ser ut til å stemme for forslaget.

Norge gir om lag 27 mrd. kr i utviklingsbistand. Vi ser at 3,5 av de milliardene forvaltes av frivillige organisasjoner og stiftelser. Det er 2009-tall. Likevel kommer Riksrevisjonen med følgende:

«Riksrevisjonen har gjentatte ganger kritisert norsk bistandsadministrasjon for å ha for svakt fokus på korrupsjonsbekjempelse, særlig forebyggende arbeid. Dis-

kusjonen om korrupsjon i bistanden blir ofte abstrakt og generell.»

Hele intensjonen bak forslaget er jo å ta dette videre, nettopp når en vet at åpenhet faktisk fører til at man er mer varsom med tanke på korrupsjon når man vedtar prosjekter. Åpenhet medfører at det er vanskeligere for dem som har tenkt å forгриpe seg i forhold til korrupsjon, å ende opp med å stikke penger i egen lomme.

Jeg tror dette igjen er et utfall av misforstått lojalitet – misforstått lojalitet til en flertallsregjering – at ikke noe forslag fremmet av opposisjonen skal få flertall. Jeg vil på det sterkeste ta avstand fra det. Jeg mener det er et sykdomstegn som en har sett altfor mange ganger i løpet av de seks årene, og det er kanskje et av de verste demokratiske utskuddene at nettopp det får lov til å bre om seg.

Det er ikke noe problem å være enig i alt saksordføringen har sagt, det er ikke noe problem å være enig i det som har kommet av informasjon fra statsråden til komiteen, men det er svært problematisk å være med på at man sier at nei, bare vent og se, dette kommer til å bli innarbeidet, eller det allerede er innarbeidet. Så vær med – også stortingsflertallet – på at dette er forslag som ikke bare ses på, men som vi står sammen om, og som faktisk blir implementert. Og det kan implementeres raskt. Bistandsorganisasjonene sier selv at dette er noe de kan gjøre i løpet av svært kort tid. Det gleder meg i det minste at store, tunge, viktige organisasjoner som Røde Kors og Flyktningshjelpen allerede, uavhengig av utfallet i dagens votering, kommer til å legge fram denne type rapporter.

La meg avslutte med å si at Kirkens Nødhjelp fortjener stor honnør for at de har valgt å gå i front. Jeg forstår at det for enkelte organisasjoner høres nærmest skremmende ut å legge fram rapporter som skulle avdekke korrupsjon i egen organisasjon. Men det er virkelig en hedersbevisning til nettopp Kirkens Nødhjelp at de har tort å gjøre det, og det gjør at Kirkens Nødhjelp står seg enda bedre i diskusjonen knyttet til effekt og målbarhet.

Statsråd Erik Solheim [13:45:18]: Opposisjonen må være litt i beitt for reelle ting å kritisere regjeringen og stortingsflertallet for når de velger å late som om det er en vesentlig uenighet på dette punktet. Jeg har tvert imot tenkt å gjennomføre Høyres forslag. Jeg synes Høyres forslag er godt, og regjeringen er fullt innstilt på å gjennomføre dette. Vi har hatt et møte med alle de store, frivillige organisasjonene. De reagerte, som også Skovholt Gitmark var inne på, positivt på et sånt forslag og er innstilt på å gjøre det.

Men vi er avhengig av å gjøre en øvelse først, og det er å se på det juridiske grunnlaget for dette. Og det vi har kommet til i det, er at det er ikke et juridisk grunnlag for å pålegge en slik offentliggjøring for de eksisterende avtaler som allerede er inngått, men det er full anledning til å gjøre det for alle nye avtaler. Så det jeg er innstilt på å gjøre når det gjelder alle eksisterende avtaler, er tydelig å si til de frivillige organisasjonene at vi forventer – vi kan ikke juridisk tvinge dere til det – at dere gjør rede for dette i tråd med det som er Stortingets oppfatning. Dette er or-

ganisasjoner som lever av tillit. De lever av tillit fra givere der ute, for selv om de får mye penger fra staten, får de også alle sammen penger fra givere. De lever av tillit fra Stortinget og befolkningen, fordi de får penger fra oss. Organisasjoner som lever av tillit, må gjøre det Stortinget har bedt dem om å gjøre, selv om de ikke er juridisk forpliktet til det.

Når det gjelder alle nye avtaler som inngås av Utenriksdepartementet og Norad fra nå, så er vi fullt innstilt på å gjøre det Høyre og Fremskrittspartiet her ønsker at vi skal gjøre – at det innarbeides et krav i disse avtalene om at det offentliggjøres en årlig rapport om misligheter og om organisasjonens arbeid med korrupsjonsbekjempelse. Så vi burde egentlig feire dagen som en dag hvor vi er enige, og hvor regjeringen gjør det som var en idé fra Høyre, men som hele Stortinget er enige om at skal gjøres, framfor å late som vi er veldig, veldig uenige.

La meg bare si et par ting i tillegg, og det er at jeg er opptatt av at vi ikke nå pålegger organisasjonene en svær, byråkratisk arbeidsbyrde. Utgangspunktet er at dette er noe vi ber alle organisasjoner om å gjøre. Vi har store organisasjoner som Kirkens Nødhjelp og Røde Kors, men det er også små organisasjoner som har bistandsprosjekter. Det må være et rimelig forhold mellom arbeidet med korrupsjonsbekjempelse og de pengene man gir ut, slik at det ikke brukes mer penger på korrupsjonsbekjempelse enn på selve formålet, enten det er helse eller utdanning. Når vi snakker om en rapport om dette, kan det f.eks. være en nettbasert orientering, slik at allmennheten blir fullt orientert om hva organisasjonen gjør. Men ja, vi ønsker å innføre en slik praksis i tråd med det Høyre har foreslått.

Så er det også viktig å si at når organisasjonene offentliggjør materiale om dette, er det selvsagt viktig at vi ikke gjennom det materialet eksponerer varslere og heller ikke unødig gir grunnlag for spekulasjoner som kan så mistilitt til enkeltpersoner, eller som kan være feilaktige eller på et sviktende grunnlag. Vi skal ha full åpenhet på dette området. Vi skal også selvsagt ha respekt for alminnelige standarder.

Til slutt vil jeg si til Fremskrittspartiet at nei, det er ikke slik at land med stor korrupsjon ikke kan utvikle seg. Selv ikke Kina selv hevder at Kina har liten korrupsjon. Den kinesiske toppledelsen erklærer korrupsjonsbekjempelse som et av sine hovedanliggender. Det har aldri noe sted noen gang i verdenshistorien vært en så fundamentalt rask økonomisk vekst som i Kina de siste tre tiårene trass i korrupsjon. Det betyr ikke at den ikke kunne vært enda høyere uten korrupsjon – korrupsjon er skadelig, slik både Myhre og Skovholt Gitmark var inne på. Men det er ikke slik at korrupsjon i et samfunn gjør det umulig å ha økonomisk vekst. Også i USA i de fasene hvor USA hadde den største økonomiske veksten, vil man se at det formodentlig var atskillig mer korrupsjon, endog mafiavirksomhet, enn hva det er i dag. Så det er ikke slik at det hindrer vekst, eller at det gjør vekst umulig, men det er en negativ faktor som gjør at man kunne fått mer vekst uten.

Så vil jeg gjenta det jeg så ufattelig mange ganger har sagt til Fremskrittspartiet: Når Fremskrittspartiet selv bevilger 19 mrd. kr til bistand, ville det være hyggelig av

og til å høre et positivt ord om bistanden. Nå fikk vi nok en gang høre at alt er ille på dette området, og at pengene går til korrupte diktatorer. Det finnes ikke fnugg av belegg for at norske bistandspenger går til korrupte diktatorer. Og nå har vi i den senere tid også til og med fått vite at et dundrende flertall av folket, sågar et klart flertall av Fremskrittspartiets egne velgere, synes bistand er en bra ting. Så kanskje det var på tide å være partiet for folk flest også på dette området.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [13:50:24]: Dette er en dag vi burde feire, sa statsråden, og ikke late som om vi er uenige om noe vi er enige om. Da framstår det desto mer pussig at Høyre og Fremskrittspartiet står alene om å fremme dette forslaget og får hele resten av Stortinget, inkludert statsrådets parti, mot seg. Dette er et forslag som er enkelt, det er konkret, og det er ofte det vi har savnet i korrupsjonsdebatten. Ofte er forslagene preget av at vi gjerne vil gjøre noe med problemet, men mangler de konkrete virkemidlene for å nå målene.

I Stortingets europautvalg 19. mai sa statsråden til et spørsmål om antikorrupsjonsarbeid i forbindelse med skogsatsingen følgende:

«Og som jeg har sagt tusen ganger, hvis noen har synspunkter og ideer på hvordan vi kan redusere korrupsjonsfaren ytterligere, skal det ikke stå på oss å sette dem ut i livet.»

Det er et utsagn som jeg syns høres bra ut og, igjen, desto mer uforståelig er det hvorfor disse partiene da stemmer imot vårt forslag, som de nå er enig i, i Stortinget. Spørsmålet er: Hvorfor har ikke statsråden avklart det rettslige grunnlaget før, sånn at det var mulig å være raus nok til å stemme for et av opposisjonens forslag i Stortinget?

Statsråd Erik Solheim [13:51:37]: Det tok noe tid å avklare det juridiske grunnlaget, som jeg nå forsøkte litt presist å gjøre greie for – altså hva man juridisk kan pålegge, og hva man ikke juridisk kan pålegge. Men realiteten i dette er at vi juridisk pålegger for alle nye tilfeller og for alle de praktiske realiteter det kommer til å få for alle de gamle avtaler, for jeg våger å være nokså sikker på at ingen seriøs bistandsorganisasjon etter dette vil våge å si at nei, vi er den ene organisasjonen som venter til vi er juridisk pålagt dette. Dette er organisasjoner som lever av folks tillit, av giveres, statens og skattebetalernes tillit. Så jeg er sikker på at alle kommer til å gjøre det.

For øvrig er det en veldig, veldig lang tradisjon under skiftende regjeringer for at Stortinget ikke pålegger en regjering å gjøre noe som regjeringen har sagt at den skal gjøre. Og stortingsflertallet følger denne tradisjonen, akkurat som det ble gjort under Willoch-regjeringene og Bondevik-regjeringene og alle de regjeringer Høyre var med på, hvor man heller ikke påla regjeringen å gjøre det regjeringen sier den skal gjøre.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Presidenten vil bemerke at en slik praksis nok har vært noe varierende opp gjennom årene under skiftende regjeringer og skiftende opposisjon.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF): Det er noen debatter som er veldig spennende, og da er det gøy å komme inn fra andre komiteer, men det er ikke alltid like lett å kombinere med komitémøter. Så mitt innlegg ble litt senere enn ventet.

Problemet med korrupsjon er en svøpe for mange land – ikke minst i fattige deler av verden. Dette er ikke bare noe som angår bistanden, det angår både statsforvaltningen, næringsliv, media og det sivile samfunn. Korrupsjonsproblemene gjennomsyrrer mange områder.

Når ellers ressursrike land er låst inne i vedvarende fattigdom, henger det ofte sammen med at disse landene har et dårlig styresett og mangelfullt utviklet demokrati. Det er en rekke forhold som gjør at korrupsjon kan bre seg som en samfunnssvulst. Korrupsjon blomstrer lettere når samfunn ikke har en fri presse, og når det ikke er åpenhet om forvaltningen av naturressurser og statsfinanser. Korrupsjon griper om seg når det mangler et levende sivilt samfunn som er reelt uavhengig og kan være en kritisk røst overfor maktøverne. Korrupsjon brer seg lettere når samfunn mangler en effektiv riksrevisjon og heller ikke domstoler er kompetente og uavhengige av regimet.

Det er ikke nok med noen snevre kontrolltiltak. Det er viktig å styrke flere samfunnskrefter som kan bidra til maktbalanse og til en uredd og uavhengig kontroll av maktutøvelsen til myndighetene og forvaltningen av penger og andre verdier i næringslivet og i samfunnslivet for øvrig.

Kampen mot korrupsjon er en viktig del av kampen mot fattigdom. Og den kampen må vi legge opp bredt, for den er ikke bare noe som angår bistand via frivillige organisasjoner.

Fra Kristelig Folkepartis side har vi derfor tatt til orde ikke bare for rapportering om tilfeller av korrupsjon som oppdages i frivillige organisasjoners prosjekter, men også en tilsvarende rapportering av tilfeller som oppdages i prosjekter som privat næringsliv har i utviklingsland. Vi er glad for at en enstemmig komité nå ber regjeringen vurdere dette.

Nettopp fordi vi arbeider for effektiv bistand, har vi fra Kristelig Folkepartis side jobbet lenge for en sterkere innsats mot korrupsjon. Tidligere utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson gjorde dette til en av sine hjertesaker – både i sin direkte kontakt med utviklingsland og i internasjonale fora som FN og Verdensbanken.

Utenriksdepartementet har etter hvert en bred skala av tiltak for å bekjempe korrupsjon. Departementet fører nå en oversikt over alle saker der det varsles om økonomiske misligheter. Det er bra. Vi ser fram til offentliggjøring av den første rapporten om de avsluttende sakene i 2011.

Vi mener også at Utenriksdepartementet bør avklare hjemmelsgrunnlaget for å kunne pålegge organisasjonene å offentliggjøre årlige rapporter om misligheter som angår offentlig mottatte midler fra departementet og Norad.

Flere tiltak er på gang. Vi forventer derfor at intensjonen i representantforslaget blir ivarettatt.

Både kommersielle investeringer, handelssamkvem og bistand blir misbrukt av korruperte personer. Derfor må vi bekjempe korrupsjon på alle disse arenaene. Gjennom bistanden har vi derfor programmer for bedre styresett, for å styrke riksrevisjonen, for å utvikle sivilt samfunn og rettsvesenet. De rene antikorrupsjonstiltakene er bare en bit av den nødvendige, brede satsingen.

Statsråd Solheim uttalte for et par år siden at Norge har vært naiv, og at vår bistand har vært med på å gjøre korrupsjon mulig. Det er lettere å si slikt enn å forhindre korrupsjon. Statsråd Solheim har samtidig erkjent at den pågående satsingen på klima- og skogprosjekter også kan lede til misbruk og korrupsjon.

Om det er naivt å foreta store verdioverføringer når en ikke har noen garanti mot misligheter, er vel et spill om ord. Ingen har noen garanti mot korrupsjonsforsøk, heller ikke her i Norge, og selvsagt ikke i prosjekter ute i verdens fattigste land.

Poenget er at vi konsekvent må ha en høy bevissthet om faren for slike misligheter, og vi må ha en effektiv strategi for å bekjempe korrupsjon på bred front.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Peter Skovholt Gitmark (H) [13:57:07]: Jeg tar her ved opp det forslaget som Høyre står sammen med Fremskrittspartiet om.

Presidenten: Representanten Peter Skovholt Gitmark har tatt opp det forslaget han refererte til.

Peter N. Myhre (FrP) [13:57:26]: Jeg ba om ordet ut fra at statsråd Solheim mente at det «finnes ikke fnugg», som han sa, av bevis for at norske bistandsmidler er kommet korruperte diktatorer til gode i utviklingsland. Det tror jeg det er svært få som er enig med statsråd Solheim i – eksempler som Nicaragua, Zimbabwe, Uganda og Etiopia bør være tilstrekkelig. I tillegg brukes jo store deler av det norske utviklingsbudsjettet som såkalt budsjettstøtte. Det vil altså si at man overlater det til landets myndigheter – uansett hvor korruperte og diktatoriske de er – til fri disposisjon. Man kan også undres ytterligere.

Jeg setter for øvrig også stor pris på statsrådens imøtekommenhet når det gjelder forslaget fra mindretallet i komiteen, Fremskrittspartiet og Høyre, men det vil jo bli et problem å oppnå troverdighet i det øyeblikket det blir kjent at et forslag som lyder slik: «Stortinget ber regjeringen stille krav om at alle større norske bistandsorganisasjoner offentliggjør en årlig korrupsjonsrapport», er blitt nedstemt av Stortinget. Den 24. mai 2011 blir dette forslaget altså nedstemt av Stortinget dersom ikke regjeringspartiene tar til vettet i siste øyeblikk og stemmer for Fremskrittspartiet og Høyres forslag.

Statsråd Erik Solheim [13:59:11]: Jeg tror ikke det er tiden og anledningen for den brede debatten om bistand og korrupsjon. Jeg bare merker meg at Fremskrittspartiet kontinuerlig bruker all tiden sin på å så tvil ved og se alle

vanskelighetene ved og påstår med bred penn at det er korrupsjon i det, framfor å begrunne overfor sine egne velgere noe som man altså velger å bruke 19 mrd. kr på. Det må jo virkelig være å kaste blå i øynene på velgerne å bruke 19 000 mill. kr på noe som man aldri kan komme opp på Stortingets talerstol og fortelle om den positive virkningen av. Det er min hovedutfordring til Fremskrittspartiet.

Så er det selvsagt tilfeller av at det har vært korrupsjon i norsk bistand. Det er jo derfor vi har innført så mye strengere regler enn vi hadde, men bredt å si at norsk bistand går til korruperte diktatorer, er det jeg tar kraftig avstand fra.

Så mener jeg at vi er i en ganske ulykkelig situasjon når det skal være avstemning om et forslag som har 169 stortingsrepresentanters støtte. Presidenten kan sikkert med støtte fra arkivet og andre føre en lengre historisk utgreiing om hvordan dette har blitt praktisert tidligere, noe som normalt ikke tilligger meg som regjeringsmedlem å gjøre. Normal praksis er jo at opposisjonen trekker et forslag når de har fått innfridd hele forslaget. Her er det ikke slik at man delvis får innfridd forslaget, men hele forslaget – nøyaktig det opposisjonen ber om, vil regjeringen gjøre.

Til slutt vil jeg bare legge til at vi ønsker å bruke denne anledningen til å informere om at Utenriksdepartementet i løpet av sommeren kommer til å legge fram en rapport over de mislighetssaker som har vært behandlet siden jeg opprettet en egen sentral kontrollenhet i 2007. Denne rapporten vil ta for seg hele omfanget av misligheter, inkludert det som er rapportert til Utenriksdepartementet fra frivillige organisasjoner. Rapporten vil bli publisert på regjeringen.no, og den vil etter denne første publiseringen bli oppdatert hvert kvartal videre.

Presidenten: Presidenten vil bare bemerke at Stortinget uttrykker seg med bindende virkning for en regjering gjennom vedtak. Innstillinger kan man for øvrig tolke, og det har vært gjort med stor frimodighet opp gjennom årene, men vedtak binder. Stortinget vil senere gjøre vedtak i denne sak.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.
(Votering, se side 4187)

Sak n r. 12 [14:01:37]

Interpellasjon fra representanten Trygve Slagsvold Vedum til miljø- og utviklingsministeren:

«FNs organisasjon for landbruk og mat, FAO, har siden 1990 målt prisen på de fem viktigste næringskildene. Tall fra FAO viser at matvareprisene ikke har vært høyere enn de er i dag siden målingene begynte. Mens prisøkningene var relativt stabile og svakt økende i mange år, har prisene i løpet av de to siste årene beveget seg raskt oppover. Økende matvarepriser har i mange land ført til politisk uro og opptøyer. Antall mennesker som sulter i verden, er fortsatt svært høyt.

Hvordan vurderer statsråden den internasjonale matvaresituasjonen, og hva mener han at Norge kan gjøre

for å bidra til å nå delmål nummer tre i FNs tusenårsmål nummer én om å halvere andelen som lider av kronisk sult mellom 1990 og 2015?»

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [14:02:46]: Mat er politikk, og matvarepriser har til alle tider hatt stor påvirkning på politikken i verden. Hvis man ser litt i historiebøkene, har det vært mange store historiske omveltninger med bakgrunn i matvarepriser. Så jeg har lyst til å begynne med en historisk gjennomgang, et tilbakeblikk.

Først til Romerrikets fall. Det var en enorm sultkatastrofe før Romerriket falt. 90 pst. av Vest-Europas befolkning døde av matmangel og sult. Noe av Romerrikets fall forklares med bakgrunn i dette.

Hvis vi går over til Sør-Amerika og Maya-sivilisasjonen, et av de mest avanserte samfunn man da kjente til, er også en av forklaringene på hvorfor de forsvant, sult, tørke og avlingssvikt.

Hvis vi går til Europa og litt nærmere i tid, til 1789 og den franske revolusjon, var det på 1780-tallet et stort vulkanutbrudd på Island som skapte uår og avlingssvikt i europeisk landbruk, og dermed politisk uro og kamp om brød. En av forklaringene som har blitt brukt på den franske revolusjon, er nettopp avlingssvikt.

La oss gå over til Irland og til tippoldefaren til Barack Obama, som utvandret til USA på midten av 1800-tallet. Da var det potetsykdom, tørråte, og avlingssvikt i irsk landbruk med påfølgende sult, og dermed stor utvandring.

Hvis man ser på mange av de store historiske hendelsene, har de sammenheng med mat, matvarepriser og sult. I nyere tid kan vi se på Etiopia i 1972 og 1973. Da falt regimet etter sult og katastrofe. I Tunisia og i Egypt har vi i år sett at matvarepriser også nå har en veldig høy og relevant betydning. Egypt er verdens største importør av hvete. Hvetepriene har steget med opp mot 70 pst. i løpet av det siste året. Revolusjonene som vi har sett i Egypt og Tunisia, har selvfølgelig mange og sammensatte årsaker, som det er for alle andre store endringer. Men én av årsakene er at når matvareprisene øker, og matkvaliteten blir dårligere, blir det uro og misnøye, som i denne sammenheng har bidratt til en revolusjon.

Matvarepriser har en enormt stor betydning i internasjonal politikk og i den politiske utviklingen. Vi ser stadig mer ustabilitet, og vi ser at matvareprisene stadig blir mer og mer påvirket av tørke og flom med sult og folkevandring som resultat.

Verdens matvarepriser har fra å ha sunket jevnt og trutt vært raskt stigende de siste årene. I takt med at matvareprisene blir høyere, øker antallet som sulter i verden. Ifølge UNICEF økte antallet som sultet i verden, fra 850 mill. til 950 mill. i løpet av ett år, i 2008. I dag sulter ca. 1 mrd. mennesker i verden. Ifølge FN dør 16 000 barn av sult eller sultrelaterte årsaker hver dag. Dette er et enormt humanitært problem, som vi dessverre hører altfor lite om.

I Stortinget har vi etter at FN vedtok resolusjonen som la til rette for intervensjonen i Libya, hatt en debatt om humanitær intervensjon for å hindre menneskerettighetsbrudd. Den debatten er viktig og nødvendig. Mitt ønske er at det skal være like mye debatt om hva som må gjøres

for å stoppe all lidelsen som kommer som følge av mangel på mat, for det er ikke mindre dramatisk eller mindre forferdelig å miste sine kjære på grunn av matmangel enn å miste dem på grunn av krig.

I 2008 nådde matvareprisene en til da foreløpig topp som førte til opptøyer og uro i mer enn 30 land. Protestene fant sted over hele verden. I april 2008 demonstrerte folk på Haiti mot en økning i matpriser på 50–100 pst. i løpet av ett år. I Mexico marsjerte 75 000 mennesker i protest i februar 2007 på grunn av økte tortillapriser. I Nord-Korea fant sjeldne gateprotester sted i mars 2008 på grunn av reduksjon i matrasjoner på 60 pst. På Filippinene, i Thailand, i Russland, i Peru og i Indonesia ble 1. mai 2008 preget av uro da tusenvis demonstrerte mot økte matpriser.

På grunn av økningen i matprisene ble mer enn 100 millioner mennesker skjøvet ned i dyp fattigdom. Mange måtte kutte ut ett av dagens måltider – fra tre til to, fra to til ett, og – aller verst – fra ett til ingen.

Matvareprisene i dag er høyere enn de var under matvarekrisen i 2008. FNs mat- og landbruksorganisasjon, FAO, melder at prisen på matvarer er 36 pst. høyere i 2011 enn i 2010. FAO melder også at de internasjonale kornprisene har gått opp med 71 pst. siden april 2010. Dette er alarmerende tall.

Den prisstigningen vi er vitne til i dag, har sammensatte årsaker: Økte oljepriser er en – mat- og oljepriser følger hverandre svært tett. Andre årsaker er klimaproblemene i matproduksjonen på grunn av flom og tørke, brann i Russland i fjor, konkurranse mellom mat- og biodrivstoff, spekulasjon og behov for mer mat på grunn av flere mennesker og velstandsvekst. I f.eks. Kina har man gått fra å være nettoeksportør til å være nettoimportør av mat, og når folk går fra å spise ris til å spise kjøtt eller drikke øl, går matforbruket vesentlig opp.

Jeg vil ikke gå inn på alle årsakene nå, men jeg vil si litt om problemene knyttet til spekulasjon. Etter at dot-com-boblen sprakk i 2001 og boligmarkedet i USA tørket opp, fant meglere verden over nye jaktmarker. En av disse var matvaremarkedet. FNs spesialrapportør for retten til mat mener at spekulasjon er en årsak til den kraftige prisøkningen på mat. Dette har gagnet internasjonale spekulanter og rammet de fattigste i de fattigste landene. Parallellene til spekulasjonen i det amerikanske boligmarkedet er dessverre slående. USA og EU har tatt skritt for å regulere spekulasjon i råvarer, men fortsatt framstår dette markedet som svært underregulert. Det får først og fremst konsekvenser for den ene milliarder mennesker som sulter i verden. FNs spesialrapportør kommer i en rapport fra september i fjor med flere råd til hvordan vi kan unngå at matvareprisene drives ytterligere opp av spekulanter som ikke har annet for øye enn egen vinning. Han foreslår økt regulering av derivathandelen, avgrensning av hvem som kan drive med handel av matvarer, til kvalifiserte investorer og handelsmenn og sist, men ikke minst, etablering av nasjonale og regionale kornlagre.

Som jeg nevnte tidligere: Krisen rammer de fattigste hardest. Vi i Norge bruker om lag 11 pst. av våre husholdningsinntekter på mat, mens mange husholdninger i u-land bruker mellom 70 og 80 pst. av inntektene sine på

mat. Det sier seg selv at de fattige da merker prisstigningen mye mer enn det vi gjør. Men det er også en annen faktor. Det er at vi kjøper ferdigforedledede varer, og veldig mye av prisen på våre varer kommer på grunn av foredlingen, mens den fattige kjøper råvaren og foredler selv. Så en økning i råvareprisen gir mye mer direkte utslag på den fattiges kosthold enn den gir på den rikes kosthold, for vi bruker ferdigforedledede matvarer.

Senterpartiet mener at det er fire hovedpilarer som er viktige for økt matsikkerhet:

1. handelspolitikken, at man får en internasjonal handelspolitikk som sikrer at ethvert land har en reell rett og plikt til å produsere egen mat
2. landbruksbistand, at man bruker bistandspenger til å utvikle en lokal og regional matproduksjon og foredling, slik at man får verdiskapingen lokalt – det vil gi en trygghet for matforsyningen og være en beskyttelse mot svingninger i det internasjonale råvaremarkedet
3. sterkere regulering av den internasjonale handelen med mat, slik at man ikke får prisdrivende spekulasjon
4. bygge opp regionale og nasjonale forrådslagre med korn, da dette vil fungere som en buffer i råvaremarkedet og dermed skape mer stabile priser

I 2000 samlet alle verdens ledere seg om åtte tusenårsmål. I tusenårsmål nr. 1 slo man fast at man hadde som mål å halvere andelen som lider av sult i verden – et stort og moralsk rett mål å sette. Dessverre går utviklingen i feil retning. Derfor har jeg to hovedspørsmål til statsråden: Hvordan vurderer statsråden den internasjonale matvaresituasjonen? Og hva mener han at Norge kan bidra med for at FNs tusenårsmål nr. 1 kan nås?

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Erik Solheim [14:12:26]: Jeg må vel kunne si at det var et innlegg etter min smak, med en spennende historisk oversikt over sultens og matmangelens politiske betydning i mange situasjoner. La meg legge til: I den gamle kinesiske tradisjonen hadde keiseren såkalt himmelens mandat. Det vil si at hvis det gikk bra i landet, så regnet man med at gud og de kreftene sto bak. Men det sikre tegnet på at keiseren ikke lenger hadde himmelens mandat, var at det kom store naturkatastrofer eller sultkatastrofer i landet. Da var det på en måte legitimt å gjøre opprør, for da hadde det vist seg i praksis at keiseren ikke hadde det mandatet fra gudene som man trodde han hadde.

Så at sult kan føre til politisk ustabilitet, er hevet over enhver tvil. At det fører til ufattelig menneskelig lidelse, er like opplagt, og det er helt uakseptabelt at det i en verden med alle tekniske muligheter, med ufattelig overflod og rikdom, fortsatt lever én milliard mennesker med ulike grader av kronisk sult. Det er helt og holdent uakseptabelt.

La meg gå litt inn på tallene. Det er et område hvor det er vanskelig å være eksakt, men de tallene vi klarer å komme fram til i Utenriksdepartementet, er fra FNs matvareorganisasjons matvareprisindeks, som viser at de

globale matvareprisene totalt sett nå er høyere enn under matpriskrisen i 2008. Tall fra april 2011 viser en nedgang i prisindeksen med 2,9 pst., men det er første gang på åtte måneder at det går nedover. Det kan være et tegn på at toppen er nådd, men det kan selvfølgelig være en tilfeldig svingning også.

FN mener ikke at det er en akutt matvarekrise. Det er altså ikke en dramatisk forverring av de underliggende trendene, men det er det vi kan kalle en kronisk matvarekrise der nærmere én milliard mennesker lider av sult og der ett barn dør av sult hvert sjettede sekund – det er antakelig bare en annen måte å si det samme på som det interpellanten sa.

Nå er bildet litt mer nyansert, for det er spesielt sukker og vegetabilsk olje som trekker matprisen opp. De mest strategiske varene for verdens ernæringsituasjon, ris og hvete, er ikke rammet like hardt som i 2008. Prisen på ris ligger 50 pst. under toppnivået i 2008 og 3 pst. lavere enn prisen på samme tid i fjor. Hveteprisen er 21 pst. lavere. Det har vært gode avlinger i mange land i 2010, særlig i Afrika, og det er lave og stabile kornpriser i Vest-Afrika og det sørlige Afrika, men det har vært økende priser i Øst-Afrika grunnet tørke. Men situasjonen kan – opplagt – veldig raskt forverres. Det er svære regionale forskjeller og forskjeller fra land til land, men også den totale situasjonen kan forverres. FNs indikator og framskrivning tyder på at det er 3,5 pst. høyere kornproduksjon i 2011 enn i 2010, men det er høyst usikkert om det vil være tilstrekkelig til å fylle opp lagrene.

Som Slagsvold Vedum også sier: Politikk er viktig. Men den politikken en del land la seg på, med store eksportrestriksjoner, var med på å bidra til krisen i årene etter 2008. Den spekulasjonen som vi ser i framtidige matvarepriser, skaper større og mer uforutsigbare prisendringer.

Det er i og for seg en gledelig utvikling at så mange mennesker, som følge av god politikk i Kina og mange andre steder, er blitt mye rikere og derfor etterspør mye mer kjøtt. Det er jo en stor forbedring, men også et problem i denne sammenhengen. La oss ikke glemme at da Folkerepublikken Kina ble dannet i 1949, anslo man at det gjennomsnittlige kostholdet i landet var 99 pst. vegetabilsk. Så kjøtt var omtrent ikke-eksisterende. Jeg husker jeg var i en kinesisk provins hvor vi fikk servert fisk som siste rett. Jeg spurte: Hvorfor det? Jo, fordi det viste at man var så mett at man kunne kaste fisken. Det var det ypperste tegn på rikdom. Kjøtt kunne selv de rikeste overhodet ikke tenke seg å ha, så det å kunne kaste fisk viste hvor ufattelig rik man var. Så det at hundretalls millioner av kinesere spiser kjøtt, bidrar selvsagt til dette bildet.

Så er det et skremmende fenomen, og det er at mens det i Asia i all hovedsak blir en stadig mer effektiv produksjon på et noe synkende areal som følge av urbanisering og andre ting, har det i Afrika over ti år vært en synkende produksjon på et økende areal. Det er tatt i bruk stadig mer landområder, men man har likevel fått mindre produksjon. Det er selvsagt en helt uakseptabel situasjon.

I den stortingsmeldingen som Stortinget har til behandling nå i vår – Mot en grønnere utvikling – legger regjeringen fram en rekke tiltak med tanke på hva man ønsker

å gjøre på dette området, og la meg oppsummere noen av dem. Vi kan ikke alene påvirke de virkelig store trendene. De mest avgjørende spørsmålene, slik jeg ser det, er å få en mer effektiv produksjon og å få et større areal tatt i bruk. Det er fortsatt store arealer, f.eks. i tidligere Sovjetunionen – i mange av republikkene der – og i Afrika, som kan tas i bruk for landbruksproduksjon, men det er viktig at den blir brukt på en effektiv måte. Så er det selvfølgelig gunstig at vi holder oss til de lavere delene av den økologiske kjeden og spiser mest mulig korn og grønnsaker. Men det er begrenset, tross alt, hva Norge kan gjøre for å påvirke disse globale fenomenene.

Det vi kan gjøre, for å nevne en del ting, er: Vi skal øke støtten til matsikkerhet og utvikling av landbruk i utviklingsland, det er en del av stortingsmeldingen. Spesielt satser vi på klimatilpasset landbruk i Afrika. Jeg har selv vært og sett – både i Zambia og i Malawi – det såkalte konserveringslandbruket, som er å ta i bruk moderne landbruksteknologi, som f.eks. kunstgjødsel, men også ta i bruk tradisjonelle teknikker, som å la mye av aks osv. råtne på jorda. Det er tiltak som har vist seg å øke produksjonen dramatisk.

For det andre: Så går vi i en tiårsperiode inn med 50 mill. dollar – et initiativ for å utvikle klimarobuste matplanter. Klimaendringene fører til at man må legge om landbruket mange steder, og i regi av det såkalte Global Crop Diversity Trust – det er de som også driver dette frølageret på Svalbard – vil nye varianter bli gjort tilgjengelig for bøndene, og dette skjer i samarbeid med den rådgivende gruppen for internasjonal landbruksforskning, som vi for øvrig også er en stor bidragsyter til.

Så går vi for det tredje inn for såkalte grønne vekstkorridorer i mange utviklingsland. Det har vært et samarbeid med privat sektor. Tanzanias president, Kikwete, skrev en egen artikkel om dette i britisk presse, sammen med Yaras sjef, Haslestad. Det viser hvor stor vekt Tanzania legger på dette, når en president skriver – sammen med en direktør i et fremmed land – en artikkel om denne vekstkorridoren, som har som formål å kunne få kunstgjødsel og innsatsvarer inn til afrikansk landbruk i Tanzania og å kunne få produktet ut for salg, slik at man skaper det markedet som gjør at bøndene over tid vil investere i landbruket og produsere mer.

Den norske klima- og skogsatsingen er også et viktig bidrag til matvaresikkerhet. Mange mennesker – en milliard – lever i eller nær skog. Den er viktig for deres livsopphold, og økosystemene i skogene er også viktige for landbruksproduksjonen.

Så går Norge inn for de nødvendige reformer i FNs matvareorganisasjon og Verdens matvareprogram, spesielt den første av disse trenger omfattende reformer, men vi er også viktige bidragsytere til dem, slik at de kan gjøre sin jobb med å koordinere det internasjonale arbeidet på dette området.

Så legger vi i stortingsmeldingen opp til økt fokus på forebygging av naturkatastrofer. Naturen selv er det beste førstelinjeforsvar for naturkatastrofer, og naturkatastrofer er jo ofte med på – varig – å sette landbruket tilbake i et område.

Til syvende og sist handler ikke sult i verden om teknologi og landarealer alene – det handler om det også – men det handler også om maktforhold. De aller fleste som ikke kan spise seg mette, er enten kvinner eller barn, og det er kvinner som står for mesteparten av produksjonen i det småskalalandbruket som bærer mye av den fattige delen av verden. Det er ingen land i verden hvor det er matmangel som sådan, men det er noen som får tilgang på maten og ikke andre. Veldig ofte er det marginaliserte grupper, som en leder i et land ikke ser hva trenger, som mangler mat.

Så må vi i bekymringen for økte matvarepriser også huske at i prinsippet er økte matvarepriser en god ting – det bør jeg vel ikke bruke tid på å overbevise Senterpartiet om. Høye matvarepriser er jo forutsetningen for langsiktige, varige investeringer i et mer effektivt landbruk. Selv om høye matvarepriser, særlig for fattige i byer og fattige på landsbygda uten tilgang på jord, er et stort problem, så trenger vi – over tid – høye, men stabile matvarepriser. Det gir anledning til de investeringene som gjør at vi får opp produksjonen. Men det svingende, spekulative prisnivået som vi nå har, er, som interpellanten sier, et veldig stort problem.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [14:22:32]: Jeg takker statsråden for svaret.

Jeg har lyst til å gi noen kommentarer. Det som skaper en grunnleggende bekymring, er jo den svingningen vi har sett i råvareprisene de siste åra og den ustabiliteten det skaper. Senterpartiet er særdeles bekymret for svingningene i råvareprisene fordi det rammer dem som har minst, aller hardest. Og det har vi sett veldig tydelige utslag av både i 2008 og nå i 2011. Det skaper opptøyer, og det har gjort at det rett og slett har blitt mindre mat for de fattige. Det kan ingen, uansett hvilken interesse man skulle ha, glede seg over. Så alle må gjøre det man kan for å få mer stabile priser og sikre nasjonale og regionale markeder, som gjør at man er mer uavhengig av internasjonale svingninger i råvaremarkedet. For det å gjøre seg avhengig av det skaper en ustabil situasjon. Derfor er vi opptatt av rett og plikt til å produsere egen mat, og at man også skal kunne foredle egen mat.

Så er det et punkt til jeg har lyst til å komme innom. Hvis man ser på befolkningsutviklingen, er vi nå i underkant av 7 milliarder mennesker. I 2050 vil vi ifølge FN være godt over 9 milliarder mennesker. Så ser vi at der det i dag er mangel og nedadgående matproduksjon, er der befolkningsveksten kommer til å være størst, altså på det afrikanske kontinentet. Kombinasjonen av at vi i dag har utfordringer, og at det blir befolkningsvekst og klimaendringer som gjør at det blir vanskeligere dyrkingsforhold på det afrikanske kontinent, er veldig problematisk. Derfor vil jeg bare gjenta utfordringen til statsråden rundt det med landbruksrettet bistand og bistand i forhold til klimatilpasset landbruk, som var et av hovedkravene i Cancún. For når man ser framskrivningene på verdenstemperaturen, og ser hvilke områder som blir rammet av det, er det ikke Norge eller Vest-Europa som vil rammes i sin matproduksjon, det er de landene som i dag importerer mat fra

nord som vil få enda større utfordringer i sin matproduksjon i framtiden. Hvilke tanker gjør statsråden seg rundt det?

Til slutt en problemstilling til, når vi først har muligheten til det. Vi bruker jo nå mye EØS-midler til å eksportere den norske trepartsmodellen, fordi vi mener det er en god organisering av norsk arbeidsliv. Norsk landbruk er noe av det best organiserte i hele verden. Og noe av hovedsuksessen til norsk landbruk har vært at det har vært trygghet for å få avsatt sine varer, og at man har hatt eierskap til hele verdikjeden gjennom en samvirkeorganisering. Noe av den store utfordringen i mange utviklingsland er at en ikke har trygg avsetning for sine produkter, og at veldig mye av produktene dermed råtner eller blir forringet ved lagring. Ser statsråden at den måten å organisere omsetning av landbruksprodukter på som man har i den norske samvirkemodellen, også kan være en eksportartikkel, akkurat som man har brukt midler på å eksportere den norske trepartsmodellen – da samvirkemodellen sikrer lokalt og regionalt eierskap og en bedre foredling av råvarene?

Statsråd Erik Solheim [14:25:47]: La meg først si at vi jo er helt enige om at den typen enorme svingninger i matvareprisene som man har sett, er skadelige. Det bidrar ikke til den stabilt økende produksjonen som vi trenger, og har veldig mange av de virkningene på fattige mennesker som Trygve Slagsvold Vedum trekker fram. Men jeg bare advarer mot tanken om at stabilt veldig lave matvarepriser er en gunstig ting, for man får jo av og til inntrykk av i debatten at det er målet. Det er klart at fattige folk i byer og landløse på landsbygda på kort sikt kan ha interesse av det, men det vil ikke stimulere til de nødvendige investeringene i landbruket som vi også trenger.

Vi skal gjerne se på samvirkemodellen, men vi må samtidig huske at en del av forutsetningene for at den har vært så vellykket i Norge, ikke er til stede i mange utviklingsland. I en god del utviklingsland har samvirke endt opp som noe av det vi snakket mye om i forrige debatt, organer for ineffektiv produksjon, og med stor korrupsjon, fordi man ikke har det fundamentet av godt organiserte mennesker som kan bidra til at samvirkeinstisusjonene fungerer. Men her går det ikke an å ha ett svar for hele verden, man må ha en vurdering av det enkelte tilfelle.

Så mener jeg det er veldig nyttig å se på hva som faktisk fungerer. I forbindelse med mat-toppmøtet i Roma spurte jeg veldig mange eksperter: Hva er suksesshistorien? I Afrika er Malawi en opplagt suksesshistorie. Jeg besøkte Malawi i 2006. Over halvparten av befolkningen i Malawi fikk internasjonal matvarehjelp, og det var såkalte feeding-sentre over hele landet, som var ganske hjerteskjærende steder. Nå har landbruksproduksjonen økt kraftig, og Malawi har til og med eksportert mat. Men ser man globalt, var likevel svaret fra alle jeg spurte om hva som er den internasjonale suksesshistorien, ett land: Vietnam. Det er stedet å gå til.

Vietnam har gått fra å være en stor landbruksimportør på 1980-tallet og tidlig 1990-tall til å være verdens nest største riseksportør. Så kan man spørre: Hva er grunnen til at de har gjort det? Summen av det er fire–fem tiltak

som jeg ikke vil påstå er helt universelle, men ganske nær universelle. De har sikret eiendomsretten til land. Det er ikke livsvarig som i Norge, men det er i et hundreårsperspektiv som gjør at bøndene kan investere. De har sikret veier, slik at det er mulig å få landbruksvarene ut. De har sikret god rådgivning til landbruket i disse områdene, og de har sikret kunstgjødsel og innsatsfaktorer. De har kort sagt, som jeg har prøvd å si i en del internasjonale debatter, satset på senterpartibonden: å gjøre små bønder store. Jeg tror det finnes unntak fra dette også, at det globale bildet er at industrilandbruk ikke har vært noen stor suksess. Ofte blir det veldig liten arealintensitet i landbruket der.

Småskala jordbruk er ikke noe man kan fortsette med. Småskala må bli storskala. Så det det handler om, er å gjøre de små bøndene større og gi dem mulighet til å produsere, og det har Vietnam gjort med stor suksess.

Eva Kristin Hansen (A) [14:29:13]: Først vil jeg takke interpellanten for å ta opp et utrolig viktig tema. Matvaresikkerhet og FNs tusenårsmål nummer én om å utrydde ekstrem fattigdom og sult fortjener helt klart Stortingets oppmerksomhet.

FNs organisasjon for mat og landbruk anslår at antallet mennesker som sulter i verden, ligger på godt over 900 millioner. I 2009 var riktignok tallet over 1 milliard, men til tross for en nedgang er tallet på mennesker som sulter, vedvarende høyt. 98 pst. av verdens underernærte bor i utviklingsland. I Afrika sør for Sahara er tallet så høyt som 30 pst. av befolkningen. FNs helseorganisasjon anslår at 178 millioner unger er rammet verden over. Å ramse opp tall har kanskje ingen hensikt i seg selv, men jeg synes det er viktig å få litt perspektiv på hva vi snakker om.

Høye matvarepriser rammer de fattigste menneskene i verden. Matpriskrigen i 2008 slo selvfølgelig veldig hardt inn, men problemet med at mennesker ikke har tilgang på mat, eller har råd til å kjøpe mat, handler om mer enn det. Det handler om strukturer, og det handler om fordeling. Det handler om fordeling mellom nord og sør, men også om fordeling innad i land. Fattigdomsproblemet gjør at mennesker ikke er i stand til å få tak i mat. De har ikke kjøpekraft til det, og det er jo ironisk å tenke på at det egentlig produseres nok mat i verden, men folk har ikke råd til å kjøpe den, eller tilgang til den. Vi i vår del av verden lever i overflod, mens andre faktisk sulter. Ressursene er urettferdig fordelt.

Verdens befolkning er – som interpellanten var inne på – forventet å øke til over 9 milliarder mennesker i 2050, samtidig som vi står overfor et økende press på naturressursene. Vi står med andre ord overfor både et fattigdomsproblem og et miljøproblem, sånn jeg ser det. 75 pst. av verdens fattige bor på landsbygda. De er avhengige av landbruk for å overleve. Klimaendringene kan føre til endringer i nedbør og temperatur, som igjen kan føre til at matvaresikkerheten kan bli truet. FNs mat- og landbruksorganisasjon la vekt på at hyppige endringer og intense værforhold har direkte effekt på mat og på tilgangen på mat, med de konsekvensene det har.

Det er ikke enkelt å nå FNs tusenårsmål nummer én. Å halvere antallet mennesker som lever på mindre enn 1 dol-

lar om dagen, fram til 2015, er en krevende oppgave for det internasjonale samfunnet. Det er ikke enkelt å sikre alle mennesker tilgang til mat. Det krever en rekke omfattende tiltak, og også strukturendringer. Det krever at man selvfølgelig bevilger penger til bistand, at vi bidrar til å få et mer rettferdig handelssystem der de minst utviklede landene får sine interesser ivaretatt, at det gjøres et arbeid for å hindre spekulering i matvarepriser, at man bidrar til økt matproduksjon, og at innsatsen for å hindre de negative endringene på grunn av klimaendringene trappes opp internasjonalt.

Dette blir selvfølgelig veldig «makro», men det er dette det handler om. Og så må Norge gjøre sin del av innsatsen. Utviklingsministeren var inne på flere ting. Jeg mener det er viktig at vi i Norge bruker bistandsmidlene våre på en effektiv måte, og at vi bruker vår innflytelse i internasjonale organer på en god måte. Det er helt åpenbart at Norge må ha et enda større trykk på matvaresikkerhet og utvikling av landbruk i utviklingslandene, samtidig som vi fortsetter arbeidet med klima og skog. Vi må bruke våre posisjoner i FN-systemet, bl.a. i FNs mat- og landbruksorganisasjon, sånn at FNs midler blir brukt mer målrettet. Vi må fortsette med en bedre samordning av FN-organisasjonene, og vi må opprettholde støtten til FNs matvareprogram, for å nevne noe.

I tillegg bør vi ha et sterkt kvinnefokus. Når kvinner står for produksjonen av mellom 60 og 80 pst. av all mat som konsumeres lokalt i Afrika sør for Sahara, må vi sørge for å styrke disse kvinnes muligheter. Vi må jobbe for å sikre dem mulighet og rettigheter til f.eks. å eie og arve jord og til å få en større del av avkastningen. Det kunne føre til en betydelig matproduksjon lokalt, som igjen ville bidra til å redusere global sult.

FNs mat- og landbruksorganisasjon estimerer at hvis kvinner og menn hadde hatt de samme mulighetene og rettighetene, ville avlingene kunne øke med opp mot 30 pst. Kvinners rettigheter er derfor også en viktig dimensjon som vi må ha med oss i denne debatten.

Til slutt vil jeg nok en gang takke interpellanten for å ta opp denne viktige saken.

Peter N. Myhre (FrP) [14:34:22]: Jeg vil også takke interpellanten for å ha satt denne saken på dagsordenen. Jeg tror Senterpartiet og Fremskrittspartiet er enige om at mat er viktig. Så veldig mye lenger strekker nok ikke de matvarepolitiske standpunktene – og enigheten om dem – seg. Jeg kjenner meg dessuten ikke helt igjen i de teoriene som representanten Slagsvold Vedum bidro med innledningsvis når det gjelder utviklingen av matvareprisene i verden. Det er riktig at f.eks. kornprisene har gått opp, men det er fordi de i forkant hadde gått kraftig ned. Og prisen på f.eks. nordamerikansk hvete er i dag ca. halvparten av hva den var i begynnelsen av 2008. I 2009 hadde vi en kraftig nedgang i hvetepreisene. Den oppgangen som har vært i 2010 og 2011, har ikke vært stort mer enn det å bringe hvetepreisene opp på det som er – jeg holdt på å si – det normale nivået.

Jeg kjenner meg kanskje mer igjen i statsrådets bidrag når det gjelder matvareproduksjon og lønnsomhet. Det sier

seg selv at når matvareprisene endrer seg i et fritt marked, vil en prisoppgang på matvarer føre til at produksjon stimuleres, og at man øker produksjonen for å imøtekomme en økt etterspørsel. Statsråden var innom de gamle sovjetstatene. I 2008 reiste jeg med bil gjennom store deler av Ukraina, og ganske riktig – som statsråden sier – er det der enorme arealer som tidligere var brukt til matproduksjon, som nå ligger brakk, og faktisk tilskoges. Det kan kanskje være en god nyhet for statsråd Solheim, men for verdens befolkning som er ute etter billig mat, er det ikke det.

Jeg merket meg også Slagsvold Vedums ønske om å bruke u-hjelpen i større grad til å stimulere til matvareproduksjon. Også der har jeg gode nyheter til Slagsvold Vedum: Tidligere i år var jeg i Nepal. Der er norske u-hjelpsmidler i bruk via UNDP til forskjellige prosjekter for å sette i gang og øke matvareproduksjonen. Alt gjøres etter rene markedsøkonomiske prinsipper, og det går veldig bra – med ett kjempeproblem: Befolkningen i dette landet – rundt 30 millioner mennesker – har så dårlig kjøpekraft at det nesten er umulig å få solgt de økte matvareressursene som landet nå er i stand til å produsere.

Men verden er altså i stand til å produsere mer enn nok mat til å fø befolkningen. På 1980-tallet var en gruppe franske agronomer og så på Polen – det var altså mens det fremdeles var det kommunistiske systemet – med dets enorme landbruksareal. De så for seg en utvikling der polsk landbruk ble intensivert til den samme produksjonskapasitet per arealenhet som Nord-Frankrike. Da ville Polen alene kunne forsyne hele Europa med alle landbruksbaserte matvarer. Da sier det seg selv at det er ikke produksjonskapasitet for mat verden mangler. Det verden mangler, er en økonomisk fremgang som gjør verdens befolkning i stand til å kjøpe den maten som produseres.

Jeg vil også dvele litt ved prisutviklingen for korn. Det er riktig at kornprisene har økt noe – som jeg var inne på – i løpet av det siste halvannet året. Men verdensprisen for hvete er ca. 2 kr pr. kg. Når vi kjøper et brød, er det ikke bare kornet vi betaler for. Vi betaler for maling av det, transport, butikkenes kostnader for å få dette ut, markedsføring, osv. Hvis vi tenker oss at prisen på korn i verden hadde økt med 100 pst., blitt dobbelt så høy, ville det ført til et prisutslag på et brød på ca. 1 kr i butikken. Det vil altså si at det er ikke først og fremst her problemet ligger. Hvis verden settes bedre i stand til å få økonomien i gang, vil også sultproblemen løses.

Svein Flåtten (H) [14:39:50]: La meg gi honnør til interpellanten for å løfte blikket litt fra vårens hjemlige jordbruksoppgjør og ut i den store verden, hvor lidelsene er enorme, nettopp på grunn av at man ikke har mat til den milliarder av mennesker som befinner seg i ekstrem fattigdom.

Nå vender interpellanten avslutningsvis litt tilbake til det hjemlige – det skal jeg komme litt tilbake til – men jeg er helt enig med ham i at mat er politikk. Det har det alltid vært. De romerske keisere – Slagsvold Vedum ga et godt innblikk også i historien – visste at fikk innbyggerne brød og sirkus, var de tilfredse. Så det er viktig.

Matvarepriser, har vi sett i det senere, er en del av

den uroen vi har sett i en del land, men ikke bare det: Det er også andre forhold, bl.a. mangel på demokrati. Ofte ligger det politiske i bunnen. I tillegg har man rundt omkring i verden over noen år sett mange spesielle klimaforstyrrelser.

I Norge har vi en slik situasjon at vi kan produsere relativt mye mat til eget forbruk under dårlige klimatiske forhold, når vi ser det globalt, men under svært gode demokratiske og politiske forhold. Det viser at det er dette som er viktig.

Når det gjelder prisene på verdensmarkedet, er det slik at er det for lite av en vare, blir de høye. Da bør det helst dyrkes mer. Da er jeg ikke helt sikker på om løsningen er slik som interpellanten sier, at det må reguleres mer – for jeg oppfatter det slik at det er noe av svaret. Jeg må si at jeg har sans for statsrådets utsagn om at vi ikke alene kan påvirke dette, og at det helt opplagt er begrenset hva Norge kan gjøre, et land med fem millioner mennesker.

Det finnes utrolige arealer i verden som kan tas i bruk. Vi ser reportasjer fra meget fruktbare land, bl.a. i Afrika, hvor fravær av demokrati og den politiske situasjonen gjør at disse ressursene ikke blir tatt i bruk. Land som tidligere har eksportert, greier ikke å fø sin egen befolkning. Det er da jeg tror at hvis man skal bruke situasjonen ute i verden i argumentasjon for å produsere mer mat i f.eks. Norge, må regnestykket bli, ikke som statsråden sier, men som jeg håper han kanskje tenker, at man kan bruke noen av de midlene som da måtte være satt inn i norsk landbruksproduksjon, til f.eks. over bistandsbudsjettet å gi enda mye mer produksjon andre steder i verden.

Dette handler om makt, slik statsråden også gir uttrykk for i sitt innlegg – ikke bare markedsrett, men politisk makt. Det er politisk makt som i veldig mange henseender styrer dette. Jeg er egentlig enig med statsråden – ofte er jeg uenig, men jeg synes han hadde et godt innlegg. På oppfordringen om å eksportere samvirkemodellen oppfatter jeg det slik at han er noe reservert til det. Det får de nå gjøre opp seg imellom. Men jeg tror først og fremst at vår jobb er å eksportere demokrati – eksportere en annen måte å styre samfunnet på.

La meg da til slutt si dette om prisene, som er veldig viktig – og som jeg er glad for å høre fra en statsråd fra SV – nemlig at økte priser gir økt investeringsevne og økt velferd. Det kan vi henføre til den norske diskusjonen om jordbruksoppkjørene, hvis vi nå skal senke oss ned til den. Der fører man jo akkurat den argumentasjonen. Får man mer til investeringer, vil man kunne produsere mer. Altså: Det er rett og slett en sammenheng mellom økte priser, økt lønnsomhet og økt investeringsevne.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:45:07]: Først vil jeg takke interpellanten for å ha tatt opp en veldig viktig problemstilling. Det er viktig å kunne diskutere slike vanskelige problemstillinger.

Norge har forpliktet seg til å bidra til å realisere FNs tusenårsmål. Det overordnede målet for hele tusenårsprosjektet kan sies å gjenspeile seg i alle de øvrige sju målene. Både utdanning, barnedødelighet, svangerskapsrela-

tert dødelighet, hiv/aids, utarming av miljø, handel, gjeld og bistand er uløselig knyttet til temaet fattigdom.

Kristelig Folkeparti mener at FNs tusenårsmål er gode og konstruktive ledetråder i utviklingspolitikken, og forplikter oss til å føre en målrettet og helhetlig politikk. Det tusenårs målet interpellanten sikter til, er overordnet de andre sju tusenårs målene.

Økt matvaresikkerhet er et viktig tiltak for å redusere antallet mennesker som dør av sult hvert år. FN anslår at antallet mennesker som lider av sult, er over 1 milliard. Bare de økte matvareprisene kan føre ytterligere 100 millioner mennesker ut i sult. Heldigvis ser det ut til at råvareprisene kan ha nådd en topp. Men bare kornprisene har jo økt med 71 pst. siden april 2010.

Det ble mye snakk om matvarepriser. Jeg må bare si etter Fremskrittspartiets innlegg: At matvareprisene har nådd et normalt nivå, synes jeg er en litt interessant vinkling, for matvareprisene økte jo dramatisk fram mot 2008, før de fikk en knekk igjen, for så å øke dramatisk igjen fram til nå.

Da Fremskrittspartiet dro fram sammenlikningen om at 100 pst. økning i kornprisene ville føre til at det ble 1 kr dyrere brød i butikkene i Norge, må jeg si at jeg begynte å tenke på Marie Antoinette, som sa at hvis det ikke finnes brød, kan de jo spise kake. For debatten om matvaresikkerhet, som jeg oppfatter at interpellanten har dratt opp, dreier seg mer om hvordan de økte matvareprisene og råvareprisene vil slå ut for verdens fattigste. Det er for så vidt riktig som den forrige taleren var inne på, at det kan føre til mer produksjon. Men man vet også at økte matvarepriser og råvarepriser vil være dramatisk for de aller fattigste. Som interpellanten også selv understreket, vil de aller fattigste kjøpe råvarer og foredle dem selv, bake brød selv, mens vi vil gå i butikken. Så om brød blir 1 kr dyrere i Norge, vil det ha dramatiske konsekvenser for de aller fattigste.

Norge kan bidra til å nå nettopp dette tusenårs målet gjennom økte bevilgninger til FNs matvareprogram og andre lignende institusjoner. Dette har Kristelig Folkeparti gått inn for i sine alternative budsjetter. Hvert år har vi økt landbruksbistanden i vårt budsjett, og vi har presset regjeringen. Det er ikke så ofte man kan si det, men det har vi fått gjennomslag for og fått regjeringen med på, fordi det er en viktig form for bistand. Matvaresikkerhet handler om at mennesker skal ha tilgang til både tilstrekkelig, trygg og næringsrik mat.

I dag styres mye av matvareproduksjonen av store multinasjonale selskaper. Det gjelder produksjon av selve maten, men også av en viktig innsatsfaktor som gjødsel. Målet må være å gjøre mennesker mindre avhengig av dette.

Både samvirker og mikrofinans er eksempler på tiltak som både bidrar til å hjelpe mennesker ut av fattigdommen og styrker selvtilliten til enkeltmennesket. Slike tiltak styrker også det sivile samfunn. Fra vår egen historie vet vi hvilken viktig rolle frivillige organisasjoner har spilt i vår egen politiske og økonomiske utvikling. Derfor har Kristelig Folkeparti alltid vært opptatt av frivillighet, både i Norge og internasjonalt. Erfaringer fra bistandsarbeid har

vist at dette også virker i u-land. Derfor er et styrket sivilt samfunn et viktig bidrag for å nå FNs tusenårsmål. Her kan Norge bidra med erfaringer – vi er i verdensklasse når det gjelder frivillig innsats.

Det kan gjøres gjennom å gi støtte til ulike prosjekter, som f.eks. jordbrukssamvirker, der flere småprodusenter går sammen om å selge maten de har produsert, for på den måten å oppnå høyere pris. Slike samvirker er framhevet som eksempler i statusrapporten for tusenårsmålene.

Et annet eksempel er mikrofinans, der personer ved å gå sammen kan bidra til lån for å starte egen virksomhet. Dette yter staten støtte til allerede i dag, men denne støtten, som gis gjennom f.eks. Norfund, kan økes. Det er omtalt i dagens utgave av Dagens Næringsliv at et samarbeid mellom private norske investorer og det statlige selskapet Norfund har gitt gode resultater.

Vi har et ansvar for å spille på riktig lag i internasjonale forhandlinger for å sikre matvaresikkerhet og at alle mennesker kan få rett til mat. Dette er et viktig tema, som Kristelig Folkeparti er glad for blir diskutert.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [14:50:19]: Takk for debatten.

Jeg må kommentere litt av debatten. Jeg blir forundret over å høre på min gode kollega i utenrikskomiteen, Peter N. Myhre, som sier at alt er såre vel. Han ser ingen problemer. Jeg har valgt å bruke en del tid på å lese rapporter og liknende om verdens matvaresituasjon, og det er veldig få andre som ser på alt som såre vel. FAO har sagt at man må øke verdens matvareproduksjon med anslagsvis 70 pst. innen 2050 på grunn av økt befolkningsvekst, som man sa i stad, men også på grunn av økt velstandsvekst. Å øke verdens matvareproduksjon med 70 pst. er et enormt løft, spesielt når vi vet at klimaendringene slår ut på en veldig negativ måte i de områdene av verden som i dag har for lite mat. Jeg har lest meg til at med bare en moderat klimaendring vil f.eks. Indias kornproduksjon kunne bli redusert med 18 pst., fordi den ligger i marginalområder. Om man går til det sørlige Afrika og Midt-Afrika, vil man se at store deler av de områdene der det i dag er mulig å dyrke mat, vil bli udyrkbare. Det er derfor vi i Senterpartiet er opptatt av dette med klimatilpassning av landbruk og av kunnskapsbasert å se på hvordan man kan klare å møte klimaendringene, og samtidig ha et landbruk i de områdene som blir rammet hardest.

Så hadde Svein Flåtten en kommentar om regulering av markeder. Dessverre har historien vist at vestlig politikk har vært feilslått når det gjelder liberalisering av handelen med mat – f.eks. da man i sin tid dumpet mange matvarer i Haiti og slo ut hele det lokale råvaremarkedet, som gjorde at de ble helt avhengig av import. Det er derfor jeg mener det er med rett og plikt til en egen matproduksjon at et land må ha muligheten til å beskytte sin egen matproduksjon, så de ikke gjør seg så sårbare som de f.eks. har blitt på Haiti, som nesten var selvforsynt, men som nå har blitt totalt avhengig av import. Og vi så hva som skjedde i 2008, da verdens råvarepriser gikk opp. Det ble opptøyer, og det ble et regimeskifte.

Så dette med samvirkemodellen: Jeg vet at noen liker

å smile litt av det, eller latterliggjøre det. Men poenget her er jo ikke Norge; poenget er at vi mener det er en god modell. Og hele poenget med modellen er at man skal sikre eierskapet lokalt og regionalt, slik at en får en foredling lokalt, og at man sikrer en trygg avsetning av råvarene. For noe av utfordringen nå for den lokale bonden er at han ikke vet om han får solgt varene sine, og at veldig mye av varene da går til spille og ikke kommer ut i markedene.

Derfor har vi tro på en lokal samvirkeorganisering, der man har sikrere avsetning, og der man også får kunnskap om foredling og får lokal verdiskapning og kunnskapsoppbygging, slik at man kan få en mest mulig aktiv landbruksproduksjon flest mulig steder, slik at flest mulig mennesker kan spise seg mette.

Statsråd Erik Solheim [14:53:40]: Når det gjelder landbrukskooperativer, eller samvirker, mener jeg man bare må gjøre en konkret undersøkelse om forutsetningene for det i det enkelte land. Og når det gjelder ønsket om en mer landbruksrettet bistand, så er det et av forslagene som vi legger fram i stortingsmeldingen Mot en grønnere utvikling. Så det ønsker vi å innfri.

Så tror jeg ikke det er noen tvil om at verden har nok mat i én forstand, og altfor lite i en annen. Verden har nok mat, i den forstand at med en indisk matkonsumpsjon per innbygger har vi mer enn nok mat, men med et norsk kjøttforbruk per innbygger har vi altfor lite mat, hvis vi forutsetter at alle ni milliarder skulle spise det samme som oss. Det ville være en formidabel utfordring å skape nok mat til at hele verden skulle kunne spise så mye kjøtt. Så det er avhengig av perspektivet. Under enhver omstendighet tror jeg at vi må øke produksjonen, og vi må fordele bedre. Og det handler veldig mye om makt, som både Kristelig Folkeparti og interpellanten også var inne på, og for så vidt også Fremskrittspartiet og Høyre. Det handler utrolig mye om makt. Bertolt Brecht sa en gang at sult oppstår ikke, den organiseres av kornhandlerne. Det er en sosialistisk måte å spissformulere det på, men det er ingen tvil om at det er makten over matmarkedet som er avgjørende.

Flåtten var inne på spørsmålet om demokrati. Det var jo veldig lenge antatt at demokrati var en slags garanti mot sult, bl.a. ut fra erfaringene fra Kina med «Det store spranget», men det har vist seg at fullt så enkelt er det ikke. Som Flåtten er jeg en veldig ivrig tilhenger av demokrati, men det har vist seg at mange demokratiske land klarer å holde seg med ganske store sultproblemer uten at de blir løst. India er et eksempel på dette; det er mye mer sult i India enn i Kina, til tross for at India er mye mer demokratisk enn Kina.

Det har også vist seg at utviklingsorienterte stater – som Kina er et eksempel på, og i Afrika Etiopia, et autoritært samfunn på mange måter, men et utviklingsorientert samfunn – har vært blant de mest vellykkede når det gjelder å redusere sultproblemet.

Det er klart at det er i de mest brutale diktaturene, hvor ingen opplysninger slipper ut, man lettest kan tenke seg de store sultkatastrofer. Men dessverre har demokratiet også vist evne til å tilpasse seg sult, så lenge det gjelder marginaliserte grupper – ikke i hovedsta-

den, urfolk, grupper som ikke lett gir sin makt til kjene.

Til slutt vil jeg si at ja, vi ønsker å støtte gjennom FN-organisasjonene, som f.eks. Verdens matvareprogram. Men her er det et viktig poeng, som Slagsvold Vedum var inne på, nemlig at vi ikke må endre maktbalansen på steder ved at mye mat kommer inn fra det internasjonale samfunn. Det kan endre folks smak, det kan ødelegge de lokale markedene. Det er helt avgjørende at organisasjoner som Verdens matvareprogram kjøper lokalt og dermed bidrar til å skape varige markeder som kan fungere, og ikke pøser på med vestlig korn – ofte gitt i bihensikt ikke bare å hjelpe i en nødssituasjon, men å fremme landbruksinteresser i sitt eget land, USA f.eks.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 12 avsluttet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Vi er klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Presidenten foreslår at utenriksministerens redegjørelse i Stortingets møte 19. mai 2011 om viktige EU- og EØS-saker vedlegges protokollen.

– Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er forslagene nr. 1–3, fra Torkil Åmland på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 1 er omgjort til et oversendelsesforslag og vil bli endret i tråd med det. Forslaget lyder da i endret form:

«Det henstilles til regjeringen å inkludere ytringsfrihet på Internett og i sosiale medier som en sentral del av det internasjonale menneskerettighetsarbeidet.»

Presidenten foreslår at dette forslaget oversendes regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Det votes over forslagene nr. 2 og 3.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for hvordan Norge vil arbeide for å fremme frihet på Internett og i sosiale medier i relevante internasjonale fora.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en analyse av hvordan sensur på Internett og av sosiale medier påvirker Norges og norsk næringslivs interesser i utlandet.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 61 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.28)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:93 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Høglund, Karin S. Woldseth, Peter N. Myhre og Kari Storstrand om en strategi for Internett og sosiale medier i et menneskerettighetsperspektiv – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Forelegg for Stortinget av overenskomster inngått med fremmede makter eller internasjonale organisasjoner i 2009 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 13 S (2010–2011) – Årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 19 (2010–2011) – om samarbeidet i Organisasjonen for tryggleik og samarbeid i Europa (OSSE) i 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 9 S (2010–2011) – årsrapport fra Stortingets delegasjon til Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europas (OSSEs) parlamentariske forsamling for 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 20 (2010–2011) – om Norges deltakelse i Europarådet i 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 16 S (2010–2011) – årsrapport fra Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamling for 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 19 S (2010–2011) – årsrapport fra Stortingets delegasjon til EFTA-parlamentarikerkomiteene og Den felles EØS-parlamentarikerkomiteen for 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 10

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 20 S (2010–2011) – årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den interparlamentariske Union (IPU) for 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten har Peter Skovholt Gitmark satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at alle større norske bistandsorganisasjoner offentliggjør en årlig korrupsjonsrapport.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 59 mot 45 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 15.09.31)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:101 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter Skovholt Gitmark, Ivar Kristiansen, Gunnar Gundersen og Ine M. Eriksen Søreide om årlig, offentlig korrupsjonsrapport fra landets største bistandsorganisasjoner – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 12 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 13 [15:10:02]

Referat

1. (355) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bent Høie, Sonja Irene Sjøli og Erna Solberg om raskere og bedre tilgang til legemidler (Dokument 8:146 S (2010–2011))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
2. (356) Representantforslag fra stortingsrepresentante-

ne Henning Warloe, Linda C. Hofstad Helleland, Elisabeth Røbekk Nørve, Gunnar Gundersen og Nikolai Astrup om en styrket innsats for kommersialisering av forskningsresultater (Dokument 8:148 S (2010–2011))

Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.

3. (357) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen,

Svein Flåtten og Henning Warloe om virkemiddelapparatet for næringsutvikling og innovasjon (Dokument 8:149 S (2010–2011))

Enst.: Sendes næringskomiteen.

Presidenten: Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.10.
